



www.iqra.ahlamontada.com

منتدی اقرأ الثقافی

پرسی کورد و

ئەزموونی کوردستانی عێراق

بیره وه ریه کانی به هادین نوری

له چله کانی سه دهی بیسته مه وه هه تا ئەمڕۆ

تایهت به کوردستانی عێراق

به هادین نوری

کوردستانی عێراق / سلیمانی

پرسی کوردو

ئەزموونی کوردستانی

عێراق

بیره‌وه‌ریه‌کانی به‌هادین نوری له چله‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌مه‌وه
هه‌تا نه‌مه‌رۆ تایبەت به کوردستانی عێراق

کوردستانی عێراق / سلیمانی

ئابو ۲۰۱۸

پیناسی کتیب

- ناوی کتیب : پرسی کوردو نه زموونی کوردستانی عیراق
 - نووسینی : به هادین نوری
 - بابەت : بیره وریه کانی به هادین نوری
 - تایپ : حسن محمد و پیتوار کمال
 - تیراژ : ۳۰۰۰
 - نۆبه ی چاپ : چاپی یه کهم
 - چاپخانه : زانا
 - ژماره ی سپاردن : (۱۶۷۸) ی سالی ۲۰۱۸ ی وهزاره تی رژشنیری پی
- دراوه.

پيشكەشە :

بۆ گيانى پاكى ئەو رۆلە تىكۆشەرانەى خۇيانكرده قوربانى گەل و نىشتىمان و چوونە رىزى شەھىدان، بۆ ئەو سەربازە نەناسراوانەى كە بە ھزرو بازووى ئەوان كوردستانىكى ديموكراتى پيشكەوتوو بنىاتدەنرئ و عەدالەتى كۆمەلايەتى بەرجەستە دەكرئ.

سەرەتا

خوێنەری بەرپێژ !

نەمە ی لێرەدا دە ی خوێنیتەو بە نەدرەسی (پرسی کورد و نەزموونی کوردستانی عێراق) لە واقیعدا بیروهریه کانی خۆمە لەماوهی زێتر لە ۷۰ سالی رابردوودا (لە چله کانی سەدهی بیستەو تا نیستە). من میژوو نووس نیم، بەلام لە سالی ۹۴۶ وە چومەتە ناو سیاسەت و حیزبایەتی و هاوچەرخێ هەموو رووداوه کانی عێراق بووم بە کوردستانی شەو. جەلدی یە کەمی بیروهریه کانی خۆم لە ۱۹۹۶ دا بە عەرەبی چاپکردوو. جەلدی دوهمیشم نویوو هیشتا بللام نە کردۆتەو. نەم نامیلکە یەش کە بە کوردی نویومە تەواو کەری نەو دوکتیبە یە. لەم کتیبە شدا رووداوه کانم وە کو خۆیان باسکردوو بەبێ هیچ گۆرانکاریە ک. هیندەش پێوەندی هەبێ بە کۆمیت و شیکردنەوی رووداوه کان نەو رابوو جونی خۆمە تەنھا خۆم بەرپرسیارم.

لەم نویسنەدا ناوی حیزب و کەسایەتی زۆر هاتوو. دەمەوی لێرەدا بلیم کە من هیچ کاتی دوژمنایەتی شەخسی و کینشەم لە گەل هیچ کەسێ لەوانە نەبوو نیە. من لە روانگە ی بەرژووەندی گەل و نیشتمانەوە باسی کارو باری سیاسیم کردوو، هەلوئستی خۆم دەربروو وە ک و مارکسیە ک، بەرگرم لە مافی نەتەویدی رەوای گەل کەم کردوو کە دووچاری دابەشکردن و ژێردەستیی بوون بە پتی بەرنامە ی (UN) و پرنسیپی مرفایەتی و نیو نەتەویدی مافی بریاردانی چارەنووسی خۆی هە یو لێداگیرکراو. من لە سالی ۹۵۲، کاتی سکرتیری حشع بووم، نەم هەلوێستم وەرگرتوو تو مار کراو لە بەرنامە ی حشع دا.

میلله تی کورد یه کینکه له ومیلله ته گه ورا نه ی سه ر نه م گۆی زه مینه که ژماره ی خه لکه که ی له سه روی ۴۰ ملو تنه وه یه و تا نیسته، چه رخی نینه تر نیته و نه م پشکه و تنه خه یالیه ی زانست و ته کنیک، بی به شه له مافی نه ته وه یی ره وای خۆی. هه موو نه و کورده تیکۆشه ره نه ته وه ییانه ی که ئالای خه باتیان هه لگرت له پیناوی مافی ره وای گه له که یاندا، وه ک دامه زینه ره ی حیزبی هیوا ره فیه ق حیلمی و دامه زینه ره ان و تیکۆشه رانی پارته ی مسته فا به رزانی و ایبرایم احمد و جلال تاله بان ی و هه مزه عه بدولا و نه وشیره ان مسته فا و علی عبده والله و نوری شاهیس و مه سه وده به رزانی و سالح یوسفی و که مال فوناده علی عه سه کهری و فوناده معصوم و سامی عبده رحمان و عدنان مفتی و محمود عوسمان و ره سول مامه ند و جوهر نامیق و گه لی که سی دیکه ش، هه موو شایسته ی ریزو ته قه دیرن وه ک ده سته ی پشهنگی بزوتنه وه ی نه ته وه یی رزگاریخوازی کورده ستان. به بۆچونی من نه م برایانه نه گه ر تووشی هه له ش بووبن، سالانی پیش وه رگرتنی ده سه لات له ۹۹۱ دا، چاره بۆشیان لینه کهری، جگه له هه له ی شه ری برا کوزی که بوو به خۆره یه کی کوشنده له شۆرشی کوردا.

پيشه‌کى يان ديوه‌کەى ترى شوڤشى كورد

۵۷ سال له مه‌وبەر، له نه‌يلولى ۱۹۶۱، بزوتنه‌وى چه‌كدارى كوردستانى عىراق ده‌ستى پي‌كرد به برپارى سه‌ركردايه‌تى پارتى به‌هه‌ردوو با‌له‌كه‌يه‌وه، با‌لى مسته‌فا بارزانى سه‌روكى حيزب و با‌لى مه‌كته‌بى سياسى كه ايبراهيم احمد سكرتيرى بوو. له مه‌وداى نهم ۵۷ ساله‌دا بزوتنه‌وه‌كه به وئسگه‌ى جو‌راو جو‌ردا تپه‌رپوه، سه‌ركه‌وتن و تيشكانى به خويه‌وه ديوه، ميلله‌تى كورديش گه‌لى ر‌وژاننى خو‌ش و ناخوشى ديوه، ر‌وژى شايى و هه‌له‌ركى و ر‌وژى شين و واويلا.

نه‌ركى هه‌ره قورسى نهم شوڤشه به‌سه‌ر شانى پيشمه‌رگه گه‌نجه‌كانه‌وه بووه كه له‌ر سالانه‌دا ده‌يسان هه‌زار شه‌هيديان داوه و هه‌زاران كه‌منه‌نداميان جيه‌يشتوووه هه‌زاران به‌ديل گيراون و كوژراون. به‌شيكى گه‌وره‌ش له‌و نه‌ركه كه‌وتبووه سه‌ر شانى گوندنشينانى كوردستان كه له نيه‌وه شه‌ودا به ر‌وى خو‌شه‌وه له‌خه‌وه هه‌له‌ده‌ستان بو پيشوازى له پيشمه‌رگه و دابين كردنى خو‌اردن و ئيسراحه‌تيان. به‌بى يارمه‌تى نه‌و گوندنشينانه پيشمه‌رگه به‌هيچ كلوژى نه‌يده‌توانى نه‌و شه‌ره بكات، به‌لگه‌ى نه‌مه‌ش ده‌ركه‌وت پاش نه‌وه كه سه‌دام هه‌مسو گونده‌كانى هه‌رتى ر‌ووخاند، له سالى ۹۸۸ دا. شارىش ر‌و‌لى خوى هه‌بوو، باجى خويده‌دا، به‌بايتكى ئۆپوزسون به ديوارنكه‌وه هه‌لواسرايه ت خانه‌وه ده‌روخترا يان لانى كه‌م خاوه‌ن مال ده‌خرايه به‌ندىنخانه‌ى به عس.

كه‌س نازانى له‌م ۵۷ ساله‌دا چ مه‌ينه‌تى و ده‌رديه‌سهرى و نه‌هامه‌تبه‌ك تووشى نهم ولاته بووه نه‌وانه نه‌بى به‌چارى خويان ديوه‌يه‌وه. برپاره‌ده‌ستانى شوڤرش به‌درژايى نهم ۵۷ ساله بو‌تاكه جارنكىش له ميلله‌ته‌كه‌ى خويان نه‌پرسى :

- نینو، ئەی خەلکی کوردستان، پاتان چیه بەم شوپشە که بەناوی نینوو بەریامان کرد؟

لەم ۵۷ سالەدا یەکی لەسەر کردەکانی پارتی بیری لەوە نەکردووە دیراسەیک لەسەر ئەم پرسە بنووسی، هەولێ شیکردنەویەکی بابەتیانەی نەوهەموو بەسەر هاتە تالەي ولاتە کەي بدات و پیرسی : ئەمە بۆ وەها رۆیشت و کێ بەرپرسیارە لەم هەلە گەورانە؟ پاش هەلگرتنی چەک بە ۲۷ سال، هاوکات لە گەل وەستانی شەری عێراق . نێران، شوپشی کورد خۆی لە نینو تونیلکی تاریکدا دیتەو : هەموو گوندەکانی کوردستان رووختراوون و بەبیلدۆزەر تەختکراون، پرۆژەي سەدام سەبارەت بە کیمیاباران و ئەنفال جێبەجێکراو، پاشماوی پێشمەرگە دەرکراون تا نەو دیوی هێلی سنور لە گەل نێران، هەزاران پێشمەرگە لاوانی تینکۆشەر چوون، یان لەهەولدان بچن بۆ دەرەوی ولات لەشوین پەنابەری. ئەم هەموو مەینەت و کارەساتە بەسەر میللەتی کوردا هات و نقەي ناپەزایی نەبیسترا، نە لە ئەمریکا نە ئەوروپا نە مۆسکۆ نە لە ریکخراویکی جیهانی، پێش کیمیابارانی هەلەبجە. ئەگەر سەدام دەستی بۆ (بڤه) نەبردایە، ئەگەر کۆتی بە خۆیی و نەوتە کە یەو نەگرتایە، رەنگبوو تانیستاش میللەتی کورد لەو تونیلە تاریکەدا گیرۆدەي دەستی سەدام و عودەي بوايە. بەلام گومرایی و بیعەقلی خودی دیکتاتور دۆخکی وەهای خولقاند که زلەتێزەکان گورزێکی کوشندەي لێدن و هەرنمی کوردستانی ش لە ۱۹۹۱ وە رزگاری ببی و بۆیە کەم جار لە میژودا بۆ ماوی ۱۲ سال سەربەخۆ بژی لەسایەي حکومەتی خۆیدا بەسەرپەرشتی سەرائی پارتی و یەکیەتی. پاش رووخانی سەدامیش (۲۰۰۳)، ۱۵ سالی دیکەش حکومەتی هەرم وەکو بەشی لەدوولەتی عێراق هاتۆتە کایە. واتە ۲۷ سالە پارتی و یەکیەتی حکومرانی ئەم هەرنمەن. (۳۰) سالی ش پێش

نەمە (۱۹۶۱ - ۱۹۹۱) سەرکردایەتی خەباتی چەكدارى كوردیان كوردوو. واتە ۵۷ ساله نەم دو حیزبە، وردتر بلّین سەرانی نەم دو حیزبە سەرکردایەتی بزوتنەوێ چەكدارى و دواتر حكومرانی هەرئیمیان كرده.

من لەوڕۆژووه چومە ریزی حشع تانیستەش ۷۳ ساله، هاوجەرخى روداوە سیاسیه كانی نەم ۷۳ ساله م چ لە كوردستاندا چ لە هەمو عیراقدا. لە ناخرو ئۆخرى ژیانمدا بە پیوستم زانی بیرو بۆچونی خۆم سەبارەت بە هەلسەنگاندنی نەم ۵۷ ساله لە میژوی بزانی چەكدارى و دواتر حكومرانی هەردو حیزبى نەتەوێی. كه لە نەسلدا یەك حیزب بوون - بخرمە سەر كاغەز بۆ نەوێ نەمڕۆش و نەوێ كانی نایندهش. خۆزگە خەلكى دیکەش لە رۆشنبیران و میژونوسان بە نەركى خۆیان هەلسایەن، بیرو بۆچونی خۆیان بخرستایەتە روو چ لە شیوێ موناخەشەیه كى بابەتیانەى نەم تیزانەى منەو بوایە چ لە شیوێ وتارو كتیبی تایبەت بە خۆیانەو بوایە.

من بەلامەو عەجیب نیه نەگەر سەركرده كانی بزوتنەوێ نەتەوێ كورد لەولاتیكى دواكەوتوی وەك نەم ولاتەى نێمەدا، لەهەولى بەدەسەینانی مافی نەتەوێی و رەوای گەلەكەیاندا، تووشى هەلەى جۆراو جۆرى گەرەو بچووك ببن. چونكە بە رینگەیه كدا دەپۆن كەلەوو پێش پێیدا نەپۆشتوون، روو بە رووی نەیارنك دەبنەو كە بە عەقل و لوژیك قسە ناكات، مامەلە لەگەل كەسانیکەكەن كە دەسلات و سوپا و پولیس و بەندینخانەیان لە دەستدایە.

رەگورپەشەى كێشەى كورد دەگەرپتەو بۆ میژووبە كى دورى نەم ولاتانەى كوردیان تیدا دابەش كراو : نیمپراتۆریەتى عەباسیه كان و نیمپراتۆریەتى عوسمانى و دەولەتى فارس. كورد هەمووكاتى بەش بەش بوو لە نێوان ئەمانەدا و زۆر كات ناینیش یارمەتى دەر بوو بۆ

لکاندنی کورد به یه کئی لهم دهوله تانهوه. دابهش بوونی کورد کۆسپی سه ره کی بووه و تا نیستهش سه ره کییه له رینگه ی دروستبوونی دهوله تیککی کوردیدا. تهنه له دهوای جهنگی جیهانی یه کهم هه لیککی له بار هاته کایه وه بۆ دامه زرانندی دهوله تیککی کوردی له لایهن بهریتانیاه . کورد ناماده بوو، هه ولی بۆدا، حکومه تی شیخ مه محودی حفید له سلیمانی دامه زرتنرا، سالتک مایه وه، به لام نیمه رالیزمی بهریتانی رینگه بوو.

به هه رحال بچ پتویسته نه ورپاستیه بزانی که له دۆخی نه مرپۆدا هیچ ناسۆیه ک له بهردهم کوردستانی عیراقدانیه بۆ سه ره به خۆبی نه م میلیه ته له رینگه ی زه بهرو زۆر و چه کداریه وه. رینگه ی گه یشتن به هه موو مافیککی رهوای نه م گه له رینگه خه باتی ناشتیانه یه له سایه ی عیراقتیککی دیموکراتیدا. نیسته نه عیراقتی دیموکراتی هه یه وه نه هه ریمیککی دیموکراتی.

با بگه رپینسه وه سه ر ۵۷ ساله که ی خه باتی چه کداری و حکومرانی له لایهن هه ردو حیزبی نه ته وه یی کورد ه وه، پارتی و یه کیه تی. لهم کتیه دا باسی هه له کانیا نم کردوه که هه ردوکیان له سه ر یه ک ناست بهر په رسیارنن. هه له هه یه به ته نه ها لایه کیان بهر په رسیاره هه له ش هه یه هه ردو لا وه ک یه ک بهر په رسیارن یان لایه کیان زیاتر بهر په رسیاره. لهم پیشه کیه دا نامازه بۆ نه م هه لانه ده کهم و دواتریش که می به درتژی له کتیه که دا دهیخورتیه ته وه :

۱- هەر له‌سه‌ره‌تاره، له ۱۹۶۱ دا، ده‌سپینکردنی خه‌باتی چه‌كرداری هه‌له‌یه‌كی ستراتیجی گه‌وره‌بوو پارتی به هه‌ردوو باڵه‌كه‌یه‌وه كردی.

۲- له ۱۹۶۶ . ۹۷۰ بآلی مه‌كته‌بی سیاسی به‌سه‌ر كرده‌یه‌تی نیبرایم احمد هه‌له‌یه‌كی كوشنده‌ی كرد كه چه‌كی هه‌لگه‌رت به هه‌ركاری به‌غدا دژی كورد.

۳- له ۱۹۷۵ ناشه‌تالی پاش رېكه‌وتنی جه‌زانی تیشكائینکی زۆر گه‌وره بوو بۆ كورد. مسته‌فا به‌رزانی به‌ته‌نیا به‌رپرسیاره له‌م تیشكانه.

۴- ۳۱ نابی ۱۹۹۶ هه‌له‌یه‌كی گه‌وره‌یه له میژووی كوردا كه هه‌ردوولای لیج به‌رپرسیارن و له پله‌ی یه‌كه‌مدا مه‌سه‌ود به‌رزانی.

۵- شه‌ری برا كۆژی له‌نیوان هه‌ردولادا، كه له ۱۹۶۴ وه ده‌ستی پینكرد و هه‌تا ۱۹۹۷ به‌شێوه‌یه‌كی بچهر بچهر هه‌ر به‌رده‌وام بوو گه‌وره‌ترین و ترسناكترین هه‌له‌یه له هه‌موو شو‌رشی كوردا و گه‌وره‌ترین زیانیدا له‌و شو‌رشه. له‌م شه‌ره‌شدا زیانمه‌ندترین جه‌وله شه‌ری نه‌وه‌ده‌كان بوو كه هه‌لینکی له‌كيسدا قه‌ره‌بوو ناكه‌رتنه‌وه بۆ گه‌لی كورد.

۶- شه‌شه‌مین هه‌له‌ی كوشنده كه هه‌نگاوینکی زۆر گه‌وره به خه‌باتی رزگاری خوازی نهم گه‌له چه‌وه دواوه ريفراندۆمه‌كه‌ی نه‌یلولی ۲۰۱۷ كه پارتی و یه‌كیه‌تی و یه‌كگرتوی نیسلامی لیتی به‌رپرسیارن، زیاتر له هه‌موشیا مه‌سه‌ود به‌رزانی كه ده‌ستی پینكردو سه‌رۆكایه‌تی كه‌یه‌سه‌كه‌ی كرد. نه‌و ريفراندۆمه‌ش زسانینکی زۆر گه‌وره‌ی دا له‌م میله‌ته كه هه‌رگیز قه‌ره‌بوو ناكه‌رتنه‌وه.

له سایه‌ی سیاسه‌تی حیزبایه‌تی ته‌سك و قو‌ورخكردنی ده‌سه‌لاتدا، واته سیاسه‌تی دژ به دیموكراسی، سه‌رانی پارتی و یه‌كیه‌تی بۆ نزیکه‌ی ۲۰ سالل حكومرانیان كرد به‌بیج هه‌یچ نۆپۆزسوتینکی په‌رله‌مانی، هه‌تا نه‌وكاته‌ی راه‌په‌رینی له ناوینكدا، به سه‌ر كرده‌یه‌تی جینگری سكرتیری گشتی نه‌وشیروان مسته‌فا، به‌رپا بوو به پشتگیری

ژمارمیه کی زۆر له گهنجانی نارازی له سیاسهتی یهکیهتی و پارتی. زادهی ئەم راپەرینه دروستکردنی بزوتنهوهی گۆرپان بوو که بهشداری کرد له ههڵبژاردنی پەرلهمانی ۲۰۰۹ داو نزیکهکی چوار یهکی کورسیهکانی پەرلهمانی ههرتمی بهدهستهتینا. زۆرینهی سلیمانی و دوروبهری دهنگیاندا به گۆرپان، زۆرینهی دهۆکیش دهنگیان دا به پارتی و ههولێرش نهیتوانی، له ژێر دهسهلاتی پارتیدا، به نازادی دهنگیدات. پارتی که شینکی وههای دروستکرد که تای ترازوی پارتی قورستر بکات. له لایهکی دیکه شهوه لهدوای ههڵبژاردنی ۱۹۹۲ وه ههمیشه دوحیزبی حکومرپان، به تایبهتی پارتی، پشتیان به تەزویر بهستوه له ههڵبژاردنهکاندا، جگه له بهکار هێنانی دهسهلاتداریتی و حیزبایهتی تهسک بۆ راکیشانی دهنگی هاوڵاتیانی ساده. له بهر نهوه نەزائاره دهنگی راستهقینهیان چهنده.

پارتی و یهکیهتی له ۲۷ ساله دا بهردهوام بوون له حکومرپانی به پڕپهوی حیزبایهتی تهسک و له گهندهلکاری به شیویهکی بهر بلاوو ناشکرا، به لام نهوگۆرپانکاریانهی بهسهر ههرئێمدا هاتن، پاشی رزگار بوونی ۹۹۱، برپاری دژه فرین دژ به سهدام، وهزعی کوردستانی گۆرپی و کهله بهرنکی راگهیانندی له حال و مالمی حکومراناندا دروستکرد، بۆ یه کهمجار له راگهیانندی ئۆپوزسۆریندا بهدهرچوونی رۆژنامهی (هاوولاتی) له شاری سلیمانی . ههر له سلیمانیشدا شتی وهها دهکرا پهیدا ببی و له ههولێر، له ژێر دهسهلاتی بهرزانیدا، تا ئەم چرکهیهش شتی وهها نیه. دواتر گۆفاری لشین و رۆژنامهی ناوتنه، دواتر تهله فزۆنشی گۆرپان، دواتر تهله فزۆنشی نین نار تی. نهوهی لهم دهزگایانهوه بلاو دهکرانهوه دهگهیشتنه دهۆک و ههولیر ههسوو دنیا، واته پارتیشی دهپیکه. نازادی راگهیاندن ههسوو پۆخلهواتی پارتی و یهکیهتی فهزحکرد. نهوهش هۆکاری بنهڕهتیه بۆ نهو قهیرانهی که

تییدا دەژین و ئەو بابلاینە کە وەزعی لیتالکردوون و مانەویانی
خستۆتە ژێر هەرەشەیه کی جدی . سەرانی ئەم دووچیزە تا نیستە هیچ
دەرسیکیان لەم هەڵەو تیشکانە گەورانەیان وەرناگرتوووە کە لە سالانی
دووڕو درێژی کوردایەتیاندا تیکەوتوون . پێیانوایە کە پۆستی
سەرکردایەتی ئەم هەرێمە تا پۆیە لەسەر هەردوو بنە مائە و مافی
پەروای خۆیانە وەک رژیومی پاشایەتی بە نیرس حکومرانی بپروات لە
باوکەووە بۆ کوپ و کوپەزا.... هتد نە گەر بە عەقڵ و لۆژیک بجوولین
دەبێ واز لە قۆرخکردنی دەسەلات و حیزبایەتی تەسک و کرداری دژ
بە دیموکراسی و گەندەلکاری و دژە شەفافیت بینن و بە شیوێه کی
شارستانیانەو دیموکراسیانە هاوچەرخ، وەکو خۆیان دیویانە لە ولاتە
دیموکراتیەکاندا، بجولین، دیموکراسیانە مونا فەسە ی حیزب و پێخراوی
سیاسی تر بکەن، ئەو دوا رۆژی سیاسی خۆیان دەبەستن بە دوا رۆژی
گەلەکیانەووە. نە گەر بە پێچەوانەش بێ بێ گومان ئەنجامە کی
بەدلی خۆیان نابێ .

دەسپىكى قۇناغىكى نوئى لەبزوتنەۋەي

نەتەۋەيى كورد

بەرلەۋەي قسە لە سەر ئىستە و دوارژى كورد بىكەين با ئاورى لە مېژووى پىشوى بەمىنەۋە. كورد يەككى لە چوار نەتەۋە سەرەككە كەي نەم ناۋچەيە بوۋە (عەرەب، فارس، تورك، كورد) عەرەب بۇ ماۋەي ۶۰۰ سال نىمپراتۆرىەتى نىسلاميان بەرپىنەۋەدوۋە، تورككەش بۇ نىزىكەي ۵۰۰ سال. فارسىش ھەمىشە خاۋەنى دولەتى خۇيان بوون. بەلام بە پىشى مېژووى تۆمار كراۋ كورد قەت خاۋەنى دولەتى سەرەخۇ نەبوون. ھەمىشە بەشەش و داگىركراۋ بوون. ھىندى نەمارەتى كوردى پەيدا بوون كە دواينيان نەمارەتى بابان بوۋە، برىتى بوون لە شىۋىەكى ئۆتۆنۆمى نەۋ سەردەمانە. دەر كەۋتى ھەستى نەتەۋەيى ھاۋچەرخ بەشۋىەكى سەرەتايى لە كىتپى (شەرەفنامەدا) رەچاۋ دە كرى، لە شۇرەكانى شىخ سەيد پىران لەسەدەي بىستەمەۋە دژى نىمپراتۆرىەتى عوسمانى، شىخ محمودى حەيد لە دواي جەنگى جىھانى يەكەمەۋە و كۆمارى مە ھاباد لە دواي جەنگى جىھانى دوۋەمەۋە ھەستى نەتەۋەيى ھاۋچەرخ خۇي دەرخت. بەلام تاكو كۆمارى مەھابادىش دياردەيەكى سروشتى بوو كە خەباتى رزگاربخوازي كورد بە سەرۆكايەتى ناغايەك (يان شىخىك يان ملایەك) برىابىي چونكە خەلكى خوتندەۋار ھەرلە ناۋ ئەوانەدا ھەبوون.

كۆتايى جەنگى جىھانى دوۋەم قۇناغىكى نوئى تۆمار كرد لە جولانەۋەي نازادىخوازي نەتەۋەيىدا. لەم قۇناغەدا سەر كىردايەتى بزوتنەۋەي كورد بە قۇرخكراۋى نەما بوو بۇ شىخ و ناغاكەن، بەلكو شىۋازىكى نوئىش لە سەر كىردە پەيدا بوون نە كورە ناغا بوون نە شىخ و مەلا بوون، بەلكو لە تورژى رۆشنىرانی ھاۋچەرخبوون. با سلیمانى و مەھاباد بگىرین بە نمونە. سلیمانى لە چلەكاندا سەر كىردەي ۋەكو رەفىق حلىمى بەخۆرەۋە بىنى كە رۆشنىرەكى ھاۋچەرخ بوو، حىزبى ھىۋاي دروستكرد، سەر كىردەي ۋەكو

علی عبداللا و برایم احمد و جلال تالهبانی به خۆیهوه بینی که رۆشنییری هاوچه رخبوون و پارتی دیموکراتی کوردستانیان دامه زرانند، له هه مانکاتدا مهلا مسته فای بهرزانی بینی که شیخی عه شرهت بوو بهرله وه بیته سه رۆکی پارتی و سه رۆکی نه ته وه یی. پاش زیاتر له ۷۰ سأل تا نه م چرکه یه، نه وشیه وه له کۆماری مه هابادیش قازی محمد سه رکۆمار بوو حاجی بابا شیخیش سه ره کوه زیران بوو، مهلا مسته فاش یه کج له سه ربازه سه ره کیه کانی بوو که له عیراقه وه چوو بوو له هه مان کاتدا کۆمه لێ له رۆشنییرانی کوردی رۆژهه لات و باشوور له کایه دا بوون.

سه رکردایه تی شیوازی کۆن - عه شایه ری - له گه ل سه رکردایه تی رۆشنییرانی هاوچه رخ، که به هه ردولایان سه رکردایه تی پارتییان پینکه هینا له پاش شوړشی ۱۴ ته موزی ۱۹۵۸ وه بۆ ماوه یه کی کورت توانییان پینکه وه به ته بابی کار بکه ن، واته له ۱۹۵۸ وه که مهلا مسته فا له یه کیتی سوڤیه ت گه راپه وه بۆ ۱۹۶۲. راسته وخۆ له دوا ی گه رانه وه مهلا مسته فا له یه کیتی سوڤیه ت بۆ به غدا سه رکردایه تی حشع (حیزی شیوعی عیراق)، که نه وکاته گه وه ره ترین حیزی سیاسی عیراق بوو، به کوردستانی شه وه، پینشیانزکی پینشکه شی سه رکردایه تی پارتی کرد که مهلا مسته فا دۆستی هه موان و برا گه وره یه کی ناحیزی بیت. نه مه بۆ خۆیشی و بۆ به رژه وه ندی کوردو هه موو عیراقیش باشتره. به لام سه رکردایه تی پارتی نه مه ی ره تکرده وه و دیاره خودی مهلا مسته فایش له گه ل نه م پینشیازه نه بوو.

مهلا مسته فا بۆ ماوه یه کی زیاده ره وی کرد له مه دح و سه نای عبدالکریم قاسم له لایه ک و هیرشکر نه سه رخس و هاندان له دژی له لایه کی دیکه. نه مه ش له کاتیدا که دوا ی ۱۴ تموز هاو په یانه ک واژۆ کرابوو له نیوان حشع و پارتیدا، به رژه وه ندی هه ردوولا له وه دابوو که هه ولی جیه جیگر دنی بدن. به لام هه لۆیشتی توندی بهرزانی بوو به کۆسب له رپه گه ی هاو کاریدا.

خەباتى چەكدارى لە ۱۹۶۱ دا ھەلەيەكى

ستراتىجى گەورە بوو

لە ۱۹۶۱ دا پرودوای ھاتە ئارا كە كاریگەریەكى قوولئى بە جیھىشت لەسەر ئاییندەى عیراق بەگشتى و كوردستان بە تاییەتى - ئەو ھەلگرتنى چەك بوو لەلایەن پارتیەو ە دژى رژیمی نیشتمانى كۆریە كەلە ۱۴ تەموزى ۱۹۵۸ دا لەدایكبوو بەسەر كردایەتى ئەفسەرى نیشتمان پەرورە قاسم. تانیستە بریاریكى سەر كردایەتى پارتیم نەدیو ە سەبارەت بە دەستپێكردنى خەباتى چەكدارى بۆ جیبه جیكردنى فلانە نامانج. بەگومانم كە بریاریكى لەم چەشنە ھەبى. كاك مسعود لە كتیبه كەیدا بەراشكاوى نوسیوتى كە ھەلگرتنى چەك دژى قاسم ھەلەبوو. ئەم رایەم لە ھەندى سەر كردەى دیکەیشى پارتى بیستوو ە. بەلام ھەموو ئەم دانپیدانانە درەنگ ھات. من ۱۹۶۶ دا لە كۆچكردوو یوسف ھەننام بیست كە لە دانیشتنیكدا (سەرەك ەشرەتى ئاكو عباس مامەند وتى : نيمە _ ئاغاكان _ ھىندى تەقوتۆقمان سازكرد بۆ ترساندنى حكومەت بەشكو واز لە دابەشكردنى زوبەكانمان بێنن، پارتى ھاتوو كردى بە شۆرشى خۆى).

پرای شەخسى من نەو ەبە كە دەزگای ھەوالگەرى بەرتانیا، كەلە ھەموو دەولەتیکى دیکە زەردمەتەر بوو بە ھۆى شۆرشى ۱۴ تەموزەو، توانى بە شیبەك لە شیبەكان پارتى تیبو بەگلینى بى نەو ەى ئاگای لە خۆبیبى. نامانج لەم شەرەش لاواز كرددن و پروخاندنى رژیمی قاسم بوو - ئەمە جیبه جى كرا بە كودەتای ۸ شوباتى ۱۹۶۳ كە بەرتانیا و ئەمرىكاو جمال عبدالناصر لە پشتەو ە بوون و لیدانى بزوتنەو ەى كۆمۆنىستى نامانجیکى سەرەكى نىمپرایستەكان بوو. بالئى مەكتەبى سیاسى پارتى بە سەرۆكایەتى ابراهیم احمد بە ھەماسەو ە چوو بە پیر خەباتى چەكدارەو ە. بەلام پینموايە نەپروژەبە سەرىنەدەگرت نەگەر

شكايهوه، كهشكى باشى خولقاند بۆ گرتداني هاوپهيماني له نيتوان
پارتى و حيزبى بهعسى عهفلهقيدا كه به تاوانى كۆدهتاي ۱۹۶۳
كۆتايى هات. نه مه بهربرسياريه تىكى گهوره دهخاته نهشتۆى
سهركردايهتتى پارتى به ههردوو باله كهيهوه. دهبي ناماژه بۆ نهوش
بكرى كه پارتى هيچ كهلكينكى لهم هاوپهيمانيهتته له گهه بهعس
بهدهستنه هينا، بهلكو شكايهوه به زهرهري زۆربهسهرميللهتتى كوردو
هه موو عىراق و خودى پارتيشدا.

خیلافاتی بارزانی و مه‌کتەبی سیاسی بوو به له‌تەبوون

بێسەوه سەر کێشە ی سەرکردایەتی له نێو پارتیدا، خەلافاتی نێوان مەلا مستەفا و مه‌کتەبی سیاسی به سەرۆکایەتی بڕایم احمد، له پاش دەستپێکردنی شەری چه‌کداری دژبه‌ پرژیمی عێراق، هەر له‌زیادبوندای بوو. له ١٩٦٣ دا له زۆر ڕوووه‌ دابرا‌بوون له یه‌کتر، وه‌کو دوو رێخ‌راوی جیا له یه‌کتر ده‌جولان. له ١٩٦٤ گه‌یشته‌ ته‌قینه‌وه و پێکدادان و چه‌کدارانی مەلا مستەفا سەرکه‌وتن و مه‌کتەبی سیاسی به‌سەرکەوه‌ بنکرده‌وه کوردستانی عێراقیان جێهێشت و گه‌یشتنه‌ هه‌مه‌دان، به‌سەر په‌رشتی ساواک (نێسته‌ ناو ده‌برێ به‌ نیتلاعات) بو‌ ماوه‌ی ساڵێک مانه‌وه. زۆریه‌ی کادری حیزبی له‌ گه‌ڵ مه‌کتەبی سیاسی ڕوێشتن و که‌میان له‌ گه‌ڵ مەلا مستەفا مانه‌وه.

مەلا مستەفا ناچار بوو، پاش ڕاوانانی مه‌کتەبی سیاسی بو‌ نێران، هه‌ولێ بنیاتنانه‌وه‌ی پارتی بدات.

حیب محمد کریم کرا به‌ سکرتێرو چه‌ند که‌سێکی تازه‌ی دیاری کرد که‌ که‌سی له‌ سەرکردایەتی هه‌لبێژراوی پێشوی تیندا نه‌بوو. ناستی فیکری - سیاسی سەرکردایەتی پارتی زۆر دابه‌زی، به‌لام مەلامستەفا گۆنێی له‌ شتی وه‌ها نه‌بوو چونکه‌ حیزب به‌لای نه‌وه‌وه‌ وه‌کو تیریه‌کی عه‌شەت سه‌یر ده‌کرا. خۆی به‌شداری نه‌ده‌کرد له‌ کۆبوونه‌وه‌ی حیزبیدا. مه‌کتەبی سیاسی یان کۆمیتە ی مەرکه‌زی به‌بێ نه‌و کۆده‌بوونه‌وه‌ و پاشتر به‌کێ یان زێتر به‌ بڕیاره‌ کانه‌وه‌ ده‌چونه‌ لای بۆیان ده‌خوێندوه‌ یان به‌ ده‌می پێیان ده‌وت و نه‌و بڕیاره‌ی بچوايه‌ته‌ عه‌قلی وهرده‌گیرا و نه‌وه‌ی نه‌چوايه‌ته‌ عه‌قلی مردار ده‌کرایه‌وه‌.

هاوکاری پارتی له گه‌ل کۆده‌تاجیه‌کانی

حیزی به‌عس - ۱۹۶۲

له چله‌کانه‌وه تا شه‌سته‌کانی سه‌ده‌ی بیستم حشع به‌هیزترین حیزی سیاسی بوو له‌سه‌ر ناستی هه‌موو عێراق و جگه‌ له حشع و پارتی، که نوێنه‌ری بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد بوو، حیزیتر له کوردستانی عێراقدا نه‌ بوو. حشع دژی چه‌که‌هلگرتنی پارتی بوو له‌و کاته‌دا، به‌تابیه‌تی سکرته‌ری حیزب شه‌هید سلام عادل هه‌ولێ زۆری دا له‌ گه‌ل پارتی که‌واز له چه‌ک بێنن، به‌لام بیهوده‌ بوو. سه‌رکردایه‌تی پارتی داوای له حشع ده‌کرد چه‌ک هه‌لگرێ.

له‌ورپۆژانه‌دا خودی پارتی توانای شتیکی گرتگی نه‌بوو دژبه‌ پرۆیمی قاسم. به‌لام هه‌لگرتنی چه‌ک له کوردستاندا کارناسانه‌کی زۆری پێشکەش ده‌کرد به‌ دۆزمنانی قاسم که به‌ریه‌کی به‌هیز بوون، پێکهاتبوون له‌ به‌رتانیا و نه‌مریکا و عبدالناسر و حیزی به‌عسی عفلقی عێراق و کۆمه‌لێ له‌ نه‌فسه‌ری په‌له‌به‌زی سوپای عێراق. دۆزمنایه‌تی قاسم و حشع نه‌مانه‌ی کۆکردبووه‌ له‌یه‌ک به‌رده‌دا. قاسم خۆشی نه‌وی بیری لێنه‌کردبیته‌وه‌ کۆده‌تای دژ به‌ پرۆیمه‌که‌یبوو، گومرا‌بوو، زۆر رازی بوو له‌ خۆی، قه‌ت راویژکاری سیاسی نه‌بوو. نه‌گه‌ر تۆزێ ترسی هه‌بووی ته‌نها له حشع ده‌ترسا که کورسیه‌که‌ی لێزه‌وت بکات، نه‌مه‌ له‌ کاتیدا که حشع به‌وپه‌ری دلسۆزیه‌وه‌ هه‌ر زانیاریه‌کی ده‌ستکه‌وتایه‌ به‌ به‌رنامه‌ بۆیده‌نارد له‌سه‌رچالاکی به‌عس و نه‌فسه‌ره‌ دژه‌کانی، نه‌ویش نه‌و نه‌فسه‌رانه‌ی بانگه‌ه‌ کرده‌ لای خۆی و نامه‌ کانی نیشانده‌دان، پێده‌وتن : (نه‌مه حشع بۆیناردووم)، وایده‌زانی به‌م کاره‌ نه‌و نه‌فسه‌رانه‌ ده‌کات به‌ دۆستی خۆی و دۆزمنی حشع به‌ ته‌نها. قاسم ده‌یتوانی پرۆیمه‌که‌ی خۆی پارتی، به‌لام گومرا و

نەزانبوو، لەبەر ئەوە بە کۆدەتای ٨ شوباتی ١٩٦٣ پووختنرا و شەهیدیش کرا لە گەڵ ژمارەیهکی زۆر لە نەفسەرە دڵسۆزەکانیدا.

حشع کەرەستەیی بەرەنگاربوونەوی هەبوو. بە پێی راپۆرتی کۆمیتەیی حیزب تاییبەت بە ریتخراوی نێو سوپا لە هاونی ١٩٦٢ هیشتا ٢٥٠ نەفسەرۆ ٥٠٠ سەربازی خەتدار نەندامی حیزب بوون لە ریزەکانی سوپادا، کە یەکیکیان سەرکردهی هیزی ناسمانی جلال ئەوقاتی بوو، یەکییدی بەرپرستی کەتیبەیی مدرعات خزعل السعدی بوو. بەلام دەستپوردهانی بەپەلەیی ستالینیستەکانی سەرکردهی حیزبی شیوعی سوڤیتی، راستەوخۆ پاش خۆپیشاندانە ملیونیه کەیی نیاری ١٩٥٩ سەری لە حشع تیکدا و پرستی هەموو شیویهک لە بەرەنگاربوونەوی کۆدەتای سەربازی دژ بە رژیۆم سڕیهوه. لەبەر ئەوە حشع نەیتوانی هیچ یەکیه کە سەربازی بچوئینێ دژ بە کودە تاکە. (باسی ئەم دەست تێپوردهانەم لە جەلدی یە کەمی بیروهریه کاندیدا کردوه) (لاپەرە) چاپی ١٩٩٦ لە ههولێر .

حشع بە هەزی خۆی چەکی لە کوردستان هەلنەگرت دژی رژیۆمی قاسم، بەلام خۆدی ژیان و بەسەرھاتەکانی ناچاریان کرد کە بی دیراسەو پرپاری سەرکردهی ناچار بوو بە یاخی بوون و چە کەه لگرتن بەمەبەستی بەرگری لە خۆکردن دژی بەعسی فاشستی کە لەورۆژانەدا دەوروبەری (٥) هەزاری لیکوشتن، بە سکریتیز ٩ نەندامی مەکتەبی سیاسی و کۆمیتەیی ناوهندیشهوه.

گومان لەوەدا نیە کە جینگەیی لەبارتر بو خەباتی چە کرداری لە عێراقدا شاخەکانی کوردستانە. هەر شیوعیهک لە کوردستاندا توانی بە خۆی و چە کە کەیهوه رابیکرد بو شاخ. لەو رۆژەدا بەرژوهندی گەلی کوردو خۆدی پارتیش هەرلەویدا بوو کە پارتی پیشوازی برابانەیی گەرم لە شیوعیه کان بکات و بلی : نێستە لەم شاخانەدا دەتوانین بەرە لە گەڵ

ئىتوھ دروست بگھيىن. بەلام بىرايم احمد ھەلەيە كى گھورەي كىرد كە ھەلۇئىستىكى دوزمىنكارانەي پراگەيانىد و بالى مەكتەبى سىياسى ھەر شىوعىيە كى بەچە كەوھ بگرتايە چە كى دە كىرد، با لە رىنگەي شەپو كوشتىشەوھ بوايە، وھ كو لە چىاي بەمۇ پروويىدا و (۱۱) لە شىوعىيە كانىيان كوشت و برىندار كىرد. ھەرۆھەا لە وەلەسمت و... ھتد. ئەمە ھەلۇئىستىكى نەتەوئىيى وشك و تىژ بوو، جوړئ لە تۆلە كىردنەوھ لە حشع لە سەر ئەوھ كە لە وھوئىش جموجولئ بە نارەزوى پارتى نەبوو. بىرايم احمد و مەكتەبى سىياسى لەو راستىيە نەدەگەيشتن، يان بە عەمدى نەيدەويست تىنگات، كە يە كگرتنى ئەو دوو حىزبە (پارتى و شىوعى) ماناي يە كگرتنى ھەموو ھىزى سىياسى نىشتمانى نەم بەشەي كوردستانە و پراكىشانى بەھىزترىن حىزبى سىياسى نىشتمانى عىراقىشە بو پالپشتى خەباتى نازادى خوازى كورد. بە پىچەوانەي بىرايم احمد مەلامستەفا بە خۇشحالەوھ پىشوازي لەو شىوعىيانە كىرد كەچوونە لاي و خستنىيە ناو پىشمەرگە كانى، ئەگەرچى پرسى بەرە لاي نەويش بابەتى باس نەبوو. دەبى نەوھش بوترئ كە كەسايەتى دووھمى بالى مەكتەبى سىياسى جلال تالەبانى، كە سەرۆكايەتى شاندى دانوستانى پارتى دە كىرد لە گەل بەعسىيە كان، چەند كەسىكى شىوعى لە بەغداوھ گواستەوھ بو كوردستان، پزگارى كىردن لە بەعس و كوشتن.

هاوکاری پارتی له گه‌ل کوده‌تاجیانی ۱۹۶۲

هیچ که لکینکی بو کورد نه بوو

هاوکاری بزوتنه‌وهی نه‌ته‌وهیی چه کداری کورد _ پارتی _ له گه‌ل دوزمنانی قاسم که لکینکی زۆری به‌خشی به کوده‌تاجیه‌کانی ۸ شوبات، نیم‌پرایسته‌کان له لهن‌دن و واشنتۆن سه‌رکه‌وتوو بوون له ناراسته‌کردنی گورزنکی کوشنده له رژیمی نیشتمانی قاسم که نه‌مه نامانجی سه‌ره‌کیان بوو لهو رۆژانه‌دا، حیزبی به‌عسیان خسته جینگه‌ی قاسم و نه‌و نه‌رکه فاشیستیه‌یان خسته نه‌ستۆیان که قاسمیه‌کان و شیوعیه‌کانی عێراق قه‌لاچۆ بکه‌ن و هه‌ولێ سپینه‌وه‌ی ده‌سکه‌ته‌کانی شوێرش ۱۴ ته‌مووز به‌دن. پارتیش به‌ته‌ما بوو وه‌کو به‌شدارێ له به‌ره‌ی کوده‌تاجیه‌کاندا کۆمه‌لێ ده‌ستکه‌وتی گرنگی پێبهری، به‌لام هیچی ده‌ستنه‌که‌وت. به‌عسیه‌کان بو‌ماوه‌یه‌ک پشی پشیمان له‌گه‌ل کردن و به‌ وه‌عدو و عودی درۆ خه‌له‌تانیا‌ندن. به‌لام له کۆتاییدا کورد هیچی ده‌ستنه‌که‌وت، به‌لکه‌ر حالیا‌ن زۆر له سه‌رده‌می قاسم خراپتر بوو. به‌م شیویه‌ بینیمان چۆن ده‌ستکردن به‌ خه‌باتی چه‌کداری له‌ نه‌یلولی ۱۹۶۱ دا هه‌له‌یه‌کی ستراتیجی گه‌وره‌ بوو بو‌ پارتی، هاوکاریه‌که‌ی ۱۹۶۳ یش له‌گه‌ل به‌ره‌ی دژ به‌ قاسم هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌ تر بوو، زیانی گه‌وره‌یدا له‌ به‌رزه‌وه‌ندی گه‌لی کورد و هه‌موو گه‌لانی عێراق.

کۆده‌تای شوبات دا‌بر‌ا‌بو‌و له‌ جه‌ما‌وه‌ری عێراق، به‌ پێچه‌وه‌انه‌ی شوێرش ۱۴ ته‌مووز، به‌عسیه‌کان خۆیان نه‌ له‌ناو جه‌ما‌وه‌ردا هێزو تونایه‌کی وه‌هیا‌ن نه‌بوو که‌ بتوانن پشتی پێبه‌ستن، نه‌ رێخراوی حیزبی - نه‌ سه‌ربازیا‌ن هه‌بوو که‌ به‌را‌ورد‌بکری له‌گه‌ل رێخراوی حیزبی - سه‌بازی حشع له‌ناو سوپای عێراقدا. به‌هیچ جو‌ری به‌عسیه‌کان نه‌یانه‌توانی له‌وکاته‌دا کۆده‌تای سه‌ربازی جێبه‌جێکه‌ن به‌بێ نه‌م دوو خاله‌ی خواره‌وه :

۱- هاوکاری کۆمەڵی له ئەفسەراڤی گەورە و مامناوەنچی سوپای عێراق که هیندیکیان له خزمەتدابوون و هیندیکیان خانەنشینی کرابوون و بەشداربوون له جێبەجێکردنی کۆدەتاکەدا، رۆڵی خۆیان بۆ دیاری کرابوو.

۲- ئەزموون و پارەى زۆریان خرابووە بەر دەست. هەردوو دەوڵەتی بەریتانیا و ئەمریکا ئەزموونی دەیهەا کۆدەتای سەربازیان هەبوو له ناسیاو ئەفریقا و ئەمریکای باشوور.

سەرەپای ئەمانەش قاسم ئەزموونی سیاسی کەمبوو، وایدەزانی عێراق هەر ئەوەی ۱۹۵۸ کە ۹۰٪ ی ئەو خەڵکە دەیانپەرست و نەیدەزانی کە پینچ سال له رەفتاری سەربازی بیروکراتیانەى خۆى وله پڕو پاگەندەى دوژمنان کاریگەرى خۆى له گۆرەپانى سیاسى ولاندا جێهێشتوو. تا کار له کار نەترازا قەناعەتى وەهەنەبوو کە کۆدەتاکە سەردەکەوئ، فەرمانى دەرئەکرد چەک بەسەر پشتیوانانیدا دابەشکری، داواى نەکرد له یەکیڤە سەربازیه کانی سەربەرژیمەکەى بچولین... هتد له لایەکی دیکەشەو، لەو رۆژەو (له ئەيارى ۱۹۵۹ وە) کە سەرکردایەتى ستالینی یەکیتى سۆڤیت دەستى خستە نێوکاری حشع و بریارەکەى خۆى پێهەلۆهەشەو. بەلئى لەو رۆژەو شیعیه کانی عێراق سەریان لێشیا چونکە بە قەناعەتى لایەکیتر، نەک هى خۆیان، ئەو هەلۆستەیان له نەستۆگرت.

روخانی رژیمی به عس له تشرینی ۱۹۶۳ دا

جگه له وهستاندنی شهر له کوردستاندا، پاش کۆده تا که، که رۆژانی دانوستان بوو، پارتی به ههردوو بآله که یه وه هیچ به رو بوومیکی له سه رکهوتنی کۆده تا که دهستنه کهوت بو گهل و نیشتمانی کورد یان بو خودی حیزبه کهشی، له لایه کی دیکه وه هیچ باشبوونی نه کهوته نینوان ههردوو بآله کهی حیزبه وه، به پیچه وانه وه، چون پارتی پرپوو له ناته بایی و کیشهی ناوخویی، ههروه ها حیزبی هاو به یمانیش - حیزبی به عس - پرپوو له ناته بایی و کیشهی ناوخویی و له پایزدا ههولیدا له رینگه ی کۆبوونه ووه چاره سه ری بکات هه تا هاو به یمانه نه فسه ره کانی نه ویمان به هه ل زانی و له چر که یه کدا - ۱۸ تشرینی ۱۹۶۳ - یه کینه سه ربازیه کانیان جوولاند دژ به ومیلیشیا یه حیزبی به عس دروستیکردبو به ناوی (هه رهس سه وه) (وه کو نیس نیسی هیتله ر). میلیشیا چه ککرا، که زتتر جینگه ی باوه ری نه و حیزبه بوو، له ده سه لات ده رکرا و هه موو ده سه لات ه کان له دهستی سه رکۆمار (عبدالسلام سلام عارف) دا کۆبوونه وه. هاو لاتیانی هه موو عیراق، به کوردیشه وه، خو شحالیان ده ربپی به دوور خسته وه ی به عسیه کان و هه لوه شان وه ی میلیشیا فاشیه کان، به و هیوا یه که شتوازی مامه له ی حکومه ت له گهل هاو لاتیان بگۆر د ری. به لآم له و سا ل و نیوه دا که له سه ر کورسیه که ی مایه وه عبد السلام هه ر وه کو دکتاتۆر نیکی سه ربازی و تیرو رست و لاتی به ری توه بر دوو ده یه ها که سیتری له قاسمی ه کان و له شیوعیه کان نیعدام کردو (زعیم سدیقی) وه کو تیرو رستیکی درنده به ردایه گوند نشینه کانی کوردستان.

پاش ماوهیه کی کورت له کۆده تا که ی شویاتی ۱۹۶۳ شهڕ له نیوان پارتی و پرژیمی به عسدا دهستی پینکردهوه. دواى پروخانی به عسیش عبد السلام عارف بهردهوام بوو له سهڕ شهڕه که ههتا فرۆکه که ی له نیسانی ۱۹۶۵ دا کهوته خوارهوه و خۆیشی تیندا سووتا. وه کو له کۆمه‌لگای خێله کیدا باوه عبدالرحمن ی برای کرا به سهڕ کۆمارو چووه جینگه ی، که نهویش به پله ی لیوا بوو له سوپادا. به لّام عبدالرحمن جیاوازی له گه‌لّ برا که ی هه‌بوو، هینم تر بوو هه‌زی له کوشتن و برین نه‌بوو، دیاره هیچ نه‌زموونیکى سیاسیشی نه‌بوو.

شەرى ھەندىرئىن بەھىزىترىن گورز بوو لە سوپاي عىراق

باش وەرگرتنى پۆسته كەى بە چەندپوژئى، لە ئەيارى ۱۹۶۵دا
شەو بەشى لە سوپاوجاشە كان لەسەربازگەى رواندزەوہ دزەيان كەردبوو بۆ
سەرشاخى ھەندىرئىن كە مەلامستەفا پاراستنى سپاردبوو بە پيشمەرگە
شىوعىە كان. ئەمە سەركەوتنىكى گزنگ بوو بۆ حكومەت. بەلام لە
۱۲ ئەياردا پيشمەرگە كانى حشع و سربە يەك پيشمەرگەى دۆستيان
كە عىزەتى سلیمان بەگى دەرگەلە سەركردايەتى دەكردن ھىزىشان بىرە
سەر نەوھىزە كە دزەى كەردبوو بۆ سەرشاخە كە. ھىزە كە شكاو راونرا
تاسەربازگەى رەواندوز. لە مېژووى خەباتى چەكدارى كوردستاندا تا
ئەو چركەبە ئەمە گەورەترىن سەركەوتنى سەربازى بوو دژى حكومەت،
بوویش بە ھۆكار بۆ واژۆ كەردنى ناگرەسى ۲۹ حوزەيرانى ۱۹۶۶.
كانى واژۆ كەردنى رېكەوتنە كە تاقى مەكتەبى سياسى رېكەوتنبوون
لەگەل بەغداو لە شەردا بوون لەگەل پيشمەرگەدا. بىنگومان
مەلامستەفا لەو رېكەوتنەدا حسابى بۆ ئەو پرسە كەردبوو، دەيوست
شەپە كە چركەكات دژ بە چەكدارە كانى مەكتەبى سياسى. لەبەر ئەمە
زۆرى مەبەست نەبوو كە ناوەرۆكى رېكەوتن شتى گزنگى تىندا نەبى
بۆ چارەسەرى كيشەى كورد، سەبارەت بە عبدالرحمن عارفىش
شەپەكەى ھەندىرئىن بەجدى ترساندى و ناچارى كەرد بە ناگر بەس.

كۆدەتاي دووهمى بەعس بەسەرپەرشتى راستەوخۇي Cia جىيە جىيكر

پرسى كۆدەتاي سەربازى لە عىراقدا بابەتى باسبوو لە نىوان لەندن و واشىتۆندا، بەتايبەتى پاش مردنى عبدالسلام و جىگرتنەوئى لەلەين عبدالرحمنى برايو، لەسالى خوتندنى ۱۹۶۷دا هەلبۇاردنى سەندىكاي خوتندكارانى زانكۆي بەغداد كراو خوتندكارانى سەربە حشع زۆرىنەي دەنگيان لە زانكۆدا بەدەستەينا. ئەم سەركەوتنە گەورەيە بۆ چەپەكان، سەردەراي نەوهمەموو تيرۆرو كوشتارەش لەپۇژانى كۆدەتايە فاشىيەكەي شوباتي ۱۹۶۳دا، زەنگى مەترسى بوو بۆ نىستىعمارو نۆكەرانى، كەوتنە گەتەرگۆر بە پەلەپەل بۇساز كردنى كۆدەتايەكەي تازە، بەتايبەتى نەوشيان لا پروون بوو كە هيشتا حشع زۆر زۆر لە حيزبى بەعس جەماوەريترە.

عبدالرحمن عارف وەكو خۇي ئەزموونى سياسى نەبوو پىناچىن راپۆزكارى سياسى و هەوالگىرى جديشى هەبوويىن. ديارە هيج مەترسيەكەي لەكۆدەتاي سەربازى نەبوو. لەهاويناى ۱۹۶۸دا نيردرراوى ئەمريكى راپوتتري سەردانى بەغدادى كردو بىرگەيەكەي جەوهەرى سەردانەكانى چاوپىكەوتنى احمد حسن البكر بوو كەووەكو سەرۆكىكى حيزبى بەعس تەماشاي دەكرا. دوايش وەها بۆلابۆووە كە ئەو دانىشتنە بۆ باسى ئەو كۆدەتايە بوو، واتە بۆ دوايين تاوتوتى ئەو كۆدەتايەي كە ۱۷ تەمووزى ۱۹۶۸جىيەجىي كراوبەعسىيەكانى گىنرپرايوە سەركورسى دەسەلات.

بەعسىيەكان دىيانزانى كە لە ناو جەماوەردا بوغزىنران و دەستدرىژى و تاوانەكانى رۆژانى ۱۹۶۳يان لەبىرى ئەو خەلكە نەچووە. لە كوردستانيشدا ئەمجارە پارتيان لەگەل نەبوو. بۆيە هەرلەسەرەتاو دە برپارىيان دابوو، يان هيندى هەوالگىرى دەروە نامۆژگارى كردبوون، كە

ھەولېدەن ھەربىي خۇيان ئاشكرا نەكەن تا جېينى خۇيان قايىمەنەكەن،
 وشەي (بەعس) لە ھىچ نامىزىكى راگەياندىن نەبىسترا تا چەند
 رۇژنىك. بەلام پاشتر، لەگەل رۇوبەرپوو بوونەوھى يەكەم تاقىكردنەوھدا
 ھەرنائەكەيان نەناسرا بەلكو سروسىتى سىياسى راستەقىنەشيان ناسرا.ئەوھ
 بسو كرئىكارانى كارگەي رۇن لە بەغدا، پاش چەند رۇژنى لە
 كودەتاكە، مانگرتنەكە يان راگەياندى بۇ ھىندى داخوازى پىشەمى
 خۇيان. سەدام حسين تكرىتى مانگرتنەكەي نوقمى خوئىن كىردو
 ھەرپەشەي زۇرىشى كىرد. پىئوست بە بەلگەي زىتر نەبوو كەنەمە ھەر
 رۇژنە فاشىيەكەي بەعسى ۱۹۶۳. بەلام راگەياندىنى فەرمى رۇژنى
 نوى بەردەوام بوو لە ھەوللى خۇيدا بەشكو بە خەلكى بسەلمىنى كە ئەم
 كودەتايەي ئىستە وەكو ئەوھى شوباتى ۱۹۶۳ نىمە ئەمجارە بە عەقلىكى
 ترەوھ ھاتوون و ناگەرپنەوھ سەر رەوشتى پىشووېان. كەمس لە خەلك
 باوهرى پىدەكردن و زۇرىنە بە ترس و گومانەوھ تەماشاي دەكردن.

لە ۱۹۶۸دا، كە كودەتاي دووھى حىزبى بەعس جىبەجىكرا، بزوتنەوھى
 نەتەوھىي كورد لە دوربانتىكى ئالۇزو پەر لە گرندا بوو. ئەم بزوتنەوھى
 لەئىوان خۇيدا لەت بسو بوو، شەپرى ناوخۇي كوردى (شەپرى
 براكوژى) ھەلگىرساندبوو، لايەكى بەشاخوھ بوو لايەكەي ترىشى لە
 شاردا، لەگەل حكومەتى عىراق يەك بەرەبوو. بالى مەكتەبى سىياسى
 بەسەر كىردايەتى برايم احمد چەكوتەقەمەنى و پوول و پارو بارەگای
 پايىن.. ھتد بۇ داىن كرابوو ھەتا بتوانى شەپرى بىكات دۇرى پىشمەرگە
 و نەگەر لە شەپرىكىشدا شكا دەگەرپنەوھ بۇ قولايى ستراتىجى خۇبى
 (بۇ لاي حكومەت) بۇ ئەوھى پشوو بدات و خۇي كۆبىكاتەوھ بۇ
 ھىزشىكى دىكە. لەلایەكى دىكەوھ سەر كىردايەتى پىشمەرگە لەگەل
 حكومەتى عبدالرحمن عارف ئاگرەستى بەستبوو، سەرگەرمى شەپرىبوو
 دۇرى بالى مەكتەبى سىياسى. ئەمىش نەگەر لە شەپرىكدا بشكايە

نهختی پاشه كشه‌ی ده‌كردو سه‌نگه‌ری ده‌گرت بی‌ ترس و ده‌كهوته
 ناماده‌كاری بوّ جیبه‌جی‌كردنی هیژشینی تۆله‌ نامیژ. نازانم
 رینكه‌وتنامی ناگره‌س له‌گه‌ل به‌غدا چی نهیتی له‌گه‌ل بوو، چیان له
 به‌غدا وهرگرت، به‌لام نهوه نهیتی نه‌بوو كه پیوه‌ندی سه‌ر‌كردایه‌تی
 خه‌باتی چه‌كداری له‌گه‌ل تاران، پاش ناگره‌سیش، وه‌كو خۆی مابوو.
 حكومه‌تی تازه‌ی به‌عس هه‌ردوو رینكه‌وتنه‌كه‌ی قبوول‌كردو، لانی كه‌م
 له‌سه‌ره‌تاوه‌ هیچ گۆران‌كاریه‌کی تیدانه‌كرد. نه‌ركی هه‌ره‌په‌له‌ی ده‌سه‌لاتی
 نوێ پته‌وكردنی پینگی خۆی بوو له‌كۆمه‌لگه‌دا. جگه‌ له‌مه‌ش
 ژماریه‌ك له‌ نه‌ندامانی سه‌ر‌كردایه‌تی حیزبی به‌عس به‌جدی دیانویست
 هیندی چاك‌سازی له‌ حیزبی به‌عس و هیئلی سیاسیدا ب‌كه‌ن، یان
 پیانوابوو نه‌مه‌ ده‌كړی له‌كاتیدا كه‌ ده‌سه‌لاتیان له‌ده‌ستدانه‌بوو. كه‌هاتنه
 سه‌ر ده‌سه‌لاتیش سه‌دام یه‌ك به‌یه‌کیانی كوشت دوسن كاسه‌لیس
 نه‌بیج وه‌كو ته‌ها یاسین ره‌مه‌زان و تاریق عه‌زیزو عیزه‌ت دووری. خۆی
 به‌ته‌نها وه‌كو دكتاتورینکی بیژنه ۳۵ سال حوكمی كرد هه‌تا نه‌مريكا
 پروو‌خانی و شیعه‌كان هه‌لیان واسی.

بەيانی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ تیروتەسەلتەین بەلگەنامەى

مافى كورد بوو لەو سەردەمەدا

تاقى مەكتەبى سىياسى بۆ چوار سالى رەبەق مانەو لەگەل
حكومەتى عبدالرحمن عارف و بەعسى سەدامى (۱۹۶۶ - ۱۹۷۰)
هەتا سەدام رېنكەوتنى ۱۱ نازارى ۱۹۷۰ ى لەگەل بەرزانى واژۆكردو
نەوان، زەلىلتر لەهاتنەوەكەى ۱۹۶۵، بۆجارى دووم لە بەغداو هاتنەو و
خۆيان رادەستى بەرزانى كرد، جگە لە سكرتيرەكەيان بىرايم نەحمد
كەپاش كۆنفرانسى تىمار (قەرەداغ) عىراقى جىهتشت و ژيانى
پەنابەرى لە بەرىتانىا هەلېژارد.

لەسەرەتای دەسپىكى خەباتى چەكدارىەو - نەيلولى ۱۹۶۱ - هەتا
راگەياندى رېنكەوتنى ۱۱ نازارى ۹۷۰ نەورېنكەوتنە تىروتەسەلتەین
بەلگەنامەبوو كە بەروونى كۆمەلئى داخوازی گەلى كوردستانى
عىراقى لەخۆگرتبوو. سەدام دانى بەوهدا ناو كەپاشەكشەى زۆرى
كردوو بەرانسەرى بەرزانى. بەوهدش نەو پاشەكشەىە پاساو دەدات كە
چەك و تەقەمەنى نەمابوو، توانای بەردەوامى لەسەر شەر نەمابوو.
بەلام من بەگومانم كەسەدام راستبكات چونكە واشنتۆن و لەندن
پشتگىريان دەكردو دەیانتوانى چەكىشى بەدەن. لىرەدا، نەوگرىمانەش
دادەنیم كەلەمىشكى خۆيدا سەدام گەلألەى نەوپرۆژەى كردبوو كەلە
۹۷۱ دا دەرگەوت بۆ كوشتنى مەلا مستەفا. نەوكىشەى سەرەكى
لەشەخسى مەلا مستەفادا دەبينى و پىتى وابوو نەگەر مەلای كوشت
نىتر هەموو شتى بە كەيفى خۆى دەبى. نەگىنە بۆچى كۆمەلئى
تەنازولاتى بۆدەكات و پاش سالى دەيكات بە نامانجى نەوپىلانە
ترسناكە؟ بۆ ناگادارى بە رېنكەوتىكى عەجىب بەرزانى رزگارى بوو
لە كوشتن ؛ لە چركەى تەقینەوهدا چاچىەكەى لەبەردەمىدا دەستابوو،

چای بۆ دادەنا. چایچی شەهید بوو بەرزانی سەلامەت بوو، پلانی کە ی
نەبوو عودەیش شکستی خوارد.

نەم دەسدرژێی سەدام گرزێ و نالۆزیه کی زۆری خولقاند لەنیوان
بەرزانی و حکومەتی بەعسدا، بەلام نەگەیشتە دەسپیکردنەوی شەر.
بەرزانی لە ئەسڵدا باوەری بە سەدام نەبوو. جا پاش ئەم پلانی ش دەبی چون
بی؟! بەهەر حال بی بەلگە نامە ی ریکەوتنی ۱۱ ی نازار وەکو خالیککی
گرنگ چووە میژووی خەباتی رزگاریخواری کوردستانی عێراق.

لە خواری کورتەیه کی چری ئوبەیانە دەخەینە بەردەمی خوتنەران :
ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لەعێراق پەیوەندی بە پارتی دیموکراتی
کوردستانەوه کرد بە سەرۆکایەتی مەلا مەسەفای بارزانی و گفتوگۆ
لەلایەن هەردو لایە ئەنجامدرا سەبارەت بە مافە نەتەوییه کانی گەلی کورد
لە عێراقدا، لەنجامدا هەردو لای ریکەوتنامە ی ۱۱ ی ناداری ۱۹۷۰)
۱۱/۳/۱۹۷۰) بیان لەو بارەیهوه نيمزاکرد و دەقی ئەو ریکەوتنامەیه لە
بەیانیکدا بلاو کرایهوه کە بە بەیانی یانزی نازار ناسراوه و، بەمجۆرە دەست
پێدەکات:

هاولاتیانی کوردی تیکۆشەر:

تەنها ویستی ئێوه بۆ یە کیتی نیشتمانی سەردە کەوێت و، هەموو ئەو
هەلانی لەر تاشە بەردی هۆشیارتان بە بەرپر سيارتی میژووی تیک
دەشکین کە دەخووزن یە کانگیری خەباتتان لاواز بکەن و، نامانجە
بالاکانتان لە یە کیتی و نازادی و سۆسیالیزمدا بەدی دین.

جارنیکتر لەسەر ئەم خاکە بەسۆزەدا مەرجه کانی خۆشەویستی و ناشتی و
برایەتی لە نیوان دوو نەتەوهدا نۆی دەیتەوه کە میژووی خەباتی هاوبەشیان
هەیه بەدرژایی میژو و، لە ئیستادا و لە سبەینی و بۆ هەمیشە شەرەفی
ژیاوەی تیکۆشانی هاوبەشیان پێدەبەخشرێت بۆ زالبیون بەسەر دوژمنانی
هەردوو نەتەوهدا.

بۆ تەواوکردنى ھۆكارەكانى راپوونى رۆشنىبىرى و بەشدارى پىنكردنى
جەساودى كورد لە بنیاتنانى نىشتىمان و خەبات بۆ نامانجە نەتەوھىيە
مەزنىەكانى، ئەنجومەنى سەرکردايەتى شۆرش بىرىدا:

۱ - زمانى كوردى بىكرتە زمانىكى فەرمى لە گەل زمانى عەرەبىدا لەو
ناوچانەى كە زۆرىنەى دانىشتوانى كوردن و، زمانى كوردى ەك زمانى
دوووم لە عىراقدا بخوتنرت لەو سنورانەدا كە ياسا دايدەنيت.

۲ - بەشدارى پىنكردنى برايانى كورد لە حوكمدا و جىاوازی نەكردن لە نىوان
كورد و ئەوانىتردا لە ەرگتنى كارو فرمانە گشتىە كاندا لەوانەش پلەو
پايە ەستىار و گرنگەكانى دەولەت ەك ەزارتە كان و ئەوانەيتەر.

۳ - لەبەر ئەو دواكەوتەى كە دوچارى نەتەوھى كورد بوو لە راپوردودا لە
ەردوو بوارى رۆشنىبىرى و پەروەردەبىيدا، پلانتيك بۆ چارەسەرى ئەو
دادەنرت لە رىنگەى:

پ- خىرا جىبەجىنكردنى بىرارەكانى ئەنجومەنى سەرکردايەتى شۆرش
سەبارەت بە زمان و مافە رۆشنىبىرىەكانى گەلى كورد و، بەستەنەوھى
نامادەكردن و ناراستەكردنى بەرنامەى تايبەت بە كاروبارى نەتەوھى كورد
لە نىزگەو تەلەفزیوندا بە بەرئۆبەرايەتى گشتى رۆشنىبىرى و راگەياندى
كوردیەوھ.

ب- گەرانندەوھى ئەو قوتابیانەى كە فەسل كراون يا ناچاربوون كە واز
لەخوتنندن بىتن بە ھۆى بارودۆخى توندوتىژىى لە ناوچەكەدا.

ج- كوردنەوھى قوتابخانەى زىاتر لە ناوچەى كوردستاندا بەرز كوردنەوھى
ناستەكانى پەروەردەو فیزكردن و ەرگتنى قوتابیانى كورد لە زانكۆ و
كۆلیژە سەربازىەكان و نێردەو خوتنندنى دەرەو بە شۆبەىكى دادپەرەرانە.

۴ - كارمەندانى ئەو بەكە كارگىزانەى كە زۆرىنەى دانىشتوانەكەيان
كوردن، كورد دەبن و بەرپرسانى بنەرەتى ەك(پارتىگار، قايمقام،
بەرئۆبەرى پۆلىس و ناسايش لەوان دادەنرت.

۵ - مافی گەلی کورد لە دامەزراندنی رینگخواهەکانی قوتاییان و لاوان و ژنان و مامۆستاییان تایبەت بەخۆی.

۶ - لیخۆشبون لە هەمسو ئەوانەیی کە بەشدارییان لە کاری توندوتیژییدا کردووە لە ناوچەیی کوردستاندا و گەڕاندنەوهی کرێکاران و کارمەندانی مەدەنی و سەربازی بۆ خزمەت.

۷ - پیکهێنانی لیژنەبەک لە پەڕۆران بۆ پەرەپێدانی ناوچەیی کوردستان لە گشت لایەنەکانەوه لەپرسی پلاتیکسی نابۆریهوه و قەرەبوکردنەوهی زیان لیکهوتوان و تەرخانکردنی موچەیی خانەنشینی بۆ ئەو خێزانانەیی لە دۆخی شەڕی نەخۆزارادا شەهید بوون.

۸ - گەڕاندنەوهی دانیشتوانی گوندە عەرەب و کوردەکان بۆ شوێنەکانی خۆیان و قەرەبوکردنەوهی ئەوانەیی کە بە هۆی یاساوه ناتوانن بچنەوه سەر شوێنی خۆیان.

۹ - جێبەجێکردنی چاکسازی کشتوکالی لە ناوچەیی کوردستاندا و پاکتاوکردنی پەڕۆندی دەربەگی و دانی زهوی گونجاو بە جوتیاران.

۱۰ - رینگهوتن لە سەر هەموارکردنەوهی دەستور بەجۆری خوارهوه.

پ- گەلی عیراق لە دوو نەتووهی سەرەکیی عەرەب کورد پینک دیت.

ب- زیادکردنی ئەم بڕگەیه بۆ مادەیی چوارەمی دەستور. زمانی کوردی زمانی فەرمی دەپیت لە گەل زمانی عەرەبیدا لە ناوچە کوردیه کاندای.

۱۲ - یەکیک لە جینگرانێ سەرۆک کۆمار کورد دەپیت.

۱۳- گەلی کورد بە ریزهیی دانیشتوانی لە عیراقدا بەشداری لە دەسەلاتی یاسداناندا دەکات.

سەدام قبۆلی نەبوو هیچ رێخراوی یان چالاکیه کی سیاسی لە عیراقدا هەبێ و لەژێر کۆنترۆلی تەواوی خۆیدا نەبێ. ئەولایەنەنەشی کەلیانده ترسا دولایەن بوون: حشع + بزووئەوهی نەتووهیی کورد. زۆر مەبەستی بوو کە ئەم دولایەنە نەگەنە رینگهوتن لە گەل یە کتر دژ بە رژیمی بەعس. ئەوکاتەیی کە رینگهوتنی ۱۱ ی نازاری لە گەل بەرزانی واژۆکرد حشع

ویستی و پارتیش هدریتی باش بوو که واژوی شیوعیه کانیش له سهر بهلگه نامه که بیت، بهلام سهدام رینگر بوو. پاش واژو کردنیش راسته و خو شالاونکی دیندانهی سازکرد دژی شیوعیه کان بی نهوهی هیچ جوړه پاساونکی هه بی، ژماره به کی زور له کادره کانی به شکه نجه کوشت که نه ندامی سهر کردایه تی علی بهرزنجیشیان له نیو دابوو. نهو شالاوو فاشیهی نهوستان تا شکستی هه وله که ی بو کوشتنی مهلا مسته فا له ۱۹۷۱. که تی کچوون له گه ل بهرزانسی که وتنه هه ولی ناشتکرده وهی شنوعیه کان و بهشینکیش له سهر کردایه تی حشع خوا خوا ی شتیکی وهاییوو. نهو هبو له سهرتای نیاری ۱۹۷۲ دا دوکسی شیوعی (عامر عبدالله و موکهره تاله بانی) چوونه ناو حکومتی به عس، به بریاری مه کتبی سیاسی.

پاش هه وله سهرنه که وتوه که ی سهدام بو کوشتنی مسته فا بهرزانسی له نهیلولی ۱۹۷۱ ناشکرا بوو که چاره نویسی رینکه وتنی (۱۱) نازار که وته نیو تونیلکی تاریک و نالوز. ده بو سهر کردایه تی حشع موناقه شهیه کی قولی هه لوئستی سیاسی خو ی بکر دایه بهرانه بهر دوخه، ده بو بیزانیایه که پیوندهی بهرزانسی و سهدام به ره تازه بونه وهی جهنگ ده پوات. بهلام سهر کردایه تی حشع له وهمی رینگای نا سهرمایه داریدا ده ژیا، به ته مابوو سهدام بیته کاستروی عیراق به ره سوشیالیزم. نم وهمه رینره وهی حشعی دیاری کردبو ؛ حشع له گه ل به عس دوهستی دژی پارتی. نهو هبو له نیاری ۹۷۲، پاش ۷ مانگ له هه ولی کوشته که، به دو وهزیر به شداری کرد له حکومتی صدام.

ناتوانم بلیم پیوست بوو حشع خو ی بیسته به بهرزانیه وه له وکاته دا، چونکه بهرزانیش رینگیه کی چهوت و پر مه ترسی گرتبوه بهر، ریشی خو ی دا بوه دهستی شا و دوسته کانی شا. بهلام دهیتوانی بیلایه ن بوهستی له نیوان هه ردولاداو به گویره ی گورانکاره کانی ناینده هه لوئستی خو ی دیاری بکات.

ئۆتۈنۈمىھەكى درۋىنە بۇ كوردى عىراق كە لەسەر

دەستى حشع مۇر كرا

ئۆتۈنۈمى ھەر لەسەرەتاوہ جىڭگە دىلخۇشى و پەزاملەندى كەس نەبوو جگە لە ھىندى ئەندامانى سەر كرايەتى حشع، چونكە بە ئىفلىجى لەدايك بوو، پىداوستى زىيان و گەشە كوردنى تىدا نەدەبىنرا. سەدام نەبوست ناوى وەزىرىش بدات بە دەزگاي حكومراني ھەرىم، بەلكو ناوى (امين عام) ى لىنان و تەنھا دو كورسى امين عام و ۸ كورسى ئەندام تەشرىعى دا بە حشع. بەھەر ھەموان دەسەلاتى پۇلىسىكى ناسايشى بە عسىيان نەبوو. لەسالانى نەو ئۆتۈنۈمىھە درۋىنە يەدا ھەرچى تاوان و خراپە كارى ھەيە دەسەلاتى دىكتاتورى صدام دەرھەق بە گەلى كورد كوردى، بەتايەتى پاش ناشبەتالە كەى ۱۹۷۵، بەلكو دەرھەق بە خودى حشعش كوردى و سەر كرايەتى حشع ھەر يىدەنگ مایەوہ. نەمىن عام و ئەندام تەشرىعە كانى حشع لە كوردستانىش . وەكو ھەردو وەزىرە كەى حشع لە بەغدا . فزىيان نە كورد چونكە سەر كرايەتى حىزبە كەيان داواى ھىچى لىنەدە كوردن و خو ھىندە غىرەتيان نەبوو دەسپىشخەرىك بگەن يان لانى كەم دەسلە كار بكىشەنەوہ. داواو كردارى شىوعىيە كان بەرانسەر بەھەمرو دەستدرىزى و كوشتارى پۇزىمى فاشى ھاوبەيمان برىتى بوو لەداوا كردنى كۆبونەوہى لىژنەى بەرە لەسەر ناستى پارىزگا يان ناستى ناوہندى. بۇ ناگادارى نەم كۆبونەوہ، بىشكرايەت، نە ھىچ دەسەلاتىكى ھەبوو نە ھىچى لەو وەزەتە تالە دەگۆرى .

سەدام گەيشتە نەو باوہرە كە حشع تواناي ھىچ جمو جولنىكى نەماوو زەبرىكى كوشندەى لىدراوہ، ھەلئاسىتەوہ سەر پى. نەم بۇ چوئەش نرىكبوو لە راستى. رېئخستەنە كانى حشع، بەتايەتى لە ناوچە

عەرەبىيە كانى غىزاقدا، تىكشىكىنئىرايوو بەسەرە كدا و ناسايشى بەعسى
 تۆرپى لە سىخوراتى تىدا چاندبوو. زۆرىنى ھەرە زۆرى كادەره كانى حشع
 يان تونابويان خۇيان دەبزاز كەن بۇ دەرەۋەى ولات (لە كوردستاندا بۇ
 دەرەۋەى شارەكان) يان بە ھۆى نارەزايىيەۋە لە سياسەتى پاشكۆگەرى
 حشع ھەموو پىئەندىيە كانى لە گەل حىزب برىيوو لەمالى خۇيان دانىشتىبون.
 لەبەرنامەى بەرەى ھاوكارى لە گەل سەدام حشع ئەۋەى واژۇكرىبوو كە
 جگە لە حىزبى بەعسى سەر كرده بۇ ھىچ حىزىنكى دىكە نىيە چالاكى و
 رىخستى سەربازى لەناو سوبادا ھەبى. حشع ئەۋەشى واژۇكرىد كە
 رىخستىنە جەماۋەرە كانى خۇى لە نىئو خوتىندكاران و لاوان و نافەرەتان
 و.... ھتد ھەلۋەشپىننەۋەو تەنھا بەعس مافى چالاكى ھەبى لەم
 يوارانەدا. لە گەل ئەم ھەموو پاشە كىشە نا لۆژىكىش سەدام وازى نەھىئا
 لە قەلاچۆكرىدى شىۋىيەكان، چ بە نەپىسى (اىقتىالات) و چ بە
 ناشكرا، ئەوانەى بەنەپتى دەكوژران ئەو كادرانەبون كە بەعس بەخەتەرى
 دادىنان و ھەلپىدەبژاردن بۇ كوشتىن. ئەۋەشى بە ناشكرا، بە پرۇبىيانوى
 درۆۋە، حوكمى ئىعداميان دەدرا، بەمەبەستى ترساندىنى شىۋىيەكان و
 جەماۋەرى غىراق بە گشتى. بە پىچەۋانەى بەيانى ۱۱ نازارى ۱۹۷۰ كە
 كۆمەلنى لە مافى راستەقىنەى نەتەۋەبىيى و نىدارى و پۇشنىبىرى ھاتە
 دەستى كورد، نۆتۆ نۆمىيە درۆىنەكەى ۹۷۴ ى حشع . سەدام ھەر
 لەسەرەتاۋە بە نىفلىجى لەدايك بوو، بە نىفلىجى ۵ سال مایەۋە و دواتر
 مردار بووۋە و گچكە ترىن ناسەۋارى باشى بەدۋاى خۇيدا جىئەھىشت.
 باشە ئەۋەش بزانرى كە ئەندامانى مەكتەبى سياسى حشع و زۆرىنەى
 ئەندامانى كۆمىتەى ناۋەندى رىكبوون لەسەر سىناروتى ئەم فلىمە
 كارىكاتىرەى نۆتۆنۆمى، بەلام ئەندازبارى سەرەكى پرۆژەكە سكرتېرى
 حشع و كەسايەتى ناسراوى كورد كۆچكرىدوۋ غىزىمخەمد بوو.

(ناشبه تالی ۱۹۷۵) - دارماني خهباتي چهكداري

نهوگرژی و نالۆزیهی پلانه کهی سه دام بۆ کوشتنی بهرزانی بهرپای کرد جارنکی تر نه پویهوه. به پینچهوانه، تا دههات گزتر دهبوو، وردتر بلین دهسپیکردنهوی شهر نزیکتتر دهبووه. به کاریگری به شداری حشع - نه گهر به شداریه کی روکه شیش بوو چونکه نه دو وهزیره شیوعیه به قهده دوفه راشی به عسی سه لاحتیان نه بوو - په یوهندی پارتی و حشع رۆژ له دوای رۆژ به رهو گزتر ده چوو. له پیش دهسپیکردنهوی شهر له نیوان حکومهت و پارتیدا بهرزانی فرماني کرد به چه ککردنی پيشمه رگه کانی حشع.

تهنها له بنکهی قهرده داغ پيشمه رگه کانی حشع خرا نه ژیر هه پده شی چه ککردن و به دهم شهر کردنهوه له به له کجاره وه کشانه وه بۆ دهره نیکخان. له بنکه کانی تر پیشتر ته گیری حالی خویان کرد و گه یشتنه جینگه ی خوازوارو. شیوعیه کان له ناو شاره کورده کانیشدا مه ترسیان له سه ربوو، زۆریان به ناچاری مأل و حالی خویان جه پيشته بوو.

له ۹۷۴ دا مه لا مسته فا گه یشته لووتکه ی شه عبیه تی خۆی، بوو به په رستراوی جه ماوه ری کورد، به رپژهی ۹۰٪. گه یشتبوونه نهو قه ناعه ته که سه رکه ورتنی ته واو به ده دست ده هینن دژی رژی می سه دام، پاش نهوی سه رکه ورتنی ۱۱ ی نازاریان بینسی. وه کو قاره مانی رزگار که ری کورد دهیان پروانیه مه لا مسته فا. گه نجانی شارو شارو چکه کان پۆل پۆل شاریان جه ده هیشته و ده چووونه ناو ریزه کانی خهباتی چه کداري. نه گهر نافرته تانی ناوشار گه نجیکیان له ناو کۆلانه کاندای بینییایه به تۆنی ره خنه نامیز دهیانوت :

- نای نای ! خۆ نه وه ههر له ناوشاردایه، نه رپیشته وه !!

له ۹۷۴ دا که شهپر دهستی پیکردوه زیاتر له (۱۵۰) ههزار کهس چووبوونه سهنگهر یان لهدهوروو بهری سهنگهرهکان بوون، بهدریژایی میژووی کۆن و تازهی بزووتنهوهی رزگاربخوازی کورد هیزنکی چه کداری وها گهورهی بۆ کۆ نهبوتهوه. بهلام دهبن نهوړاستیه بوتری که ههر پیاوهکان دهوچووبوون، کچان له گۆرهپانی خهباتی چه کداریدا نهبوون.

شهپر له کوردستاندا گهرم بوو. چه کدارانی کورد بهورهیه کی بهرزو باوهریکی پتهوهه بهسهرکهوتن دهجوولان و ددهوان، له کاتیکیدا لهپر، لهچرکهیه کدا شایی بوو به شیوهن، ههلهپرکیی بهختهوهری بوو به باوکهپژی نههامهتی. ههوالی ناخۆش گهیشته ههموو گۆشهیه کی کوردستان :

- ناشبه تال کرا !

- ناخر بهم ههموو هیزوتوانایهوه، بهم ههموو چهک و تهقهمنیهوه بهم سهدان ههزار پيشمهگرهوه.... چۆن له چرکهیه کدا گهیشتیته ناش بهتال؟ نهپهاوار خهریکه شیت دهیم !! بمبهن بۆ شیت خانه !

- بهشکو نیشهلا درۆبی، کارهساتی وها نهبی. خوابه نهم پهنهمان پین نهدهیت !

- قور بهسهر عهقلی من و تو

- وهلا برا من براهه کم شیوعیه، ههرزوو پییوتم : (نینه کوئخای خۆتان نین، کوئخاکهتان له تاران و کللیله کهش لهدهستی نهودایه، ههرکات بیهوی به ناسانی قفلکه که دادهخات). نهوه قسهی براههکم راست درچوو.

- نهو شیوعیه بیقیمهتانهش سهدام حسینیان کردوو به کوئخای خۆیان . نهویش له شای نیران سه گبایتره ! نیشهلا نهوانیش له نینه خراپترین بهسهردی.

- ئەوان هیچیان بەسەر نایەت چوونکە چەکیان ھەلگرت و بەرگریان لەسەدام کەرد.

- سەدام نەوہەنای بۆ کەس ھەبە و نە ئەمانی ھەبە. قور بەسەری نینمەش و شیوعیەکانیش. سەدام و شا برای یەکتەرن ە نینمەو شیوعیەکان یەک لەیەک نەگبەتترین.

- بەخوا من ئەم چەکە ی ھەلم گرتووە فرینادەم. نەگەر بەتەنیاش ماومەتەو ھەر دەجەنگم دژی ھەرب، بۆ پزگار کردنی کورد و کوردستان.

- تۆ بەتەنیا چەک ھەل دەگری؟ رەحمەت لە باوکی نەو ئەتوانی جرتیکی ئەسلی سلیمانیا نە ی بۆ لێدا.
- نینمە خەتای خۆمانە نەگینە ریشی خۆمان نەدەدایە دەست شای نێران.

- وەللە من ریشی خۆم نەداوەتە دەست شای نێران. من ریشم داوەتە دەست مستەفا بەرزانی و سەرکردایەتی ئەوم ھەلبژاردوو. کورد ھەرچی لیبی گوناھە کە ی لە ئەستۆی بەرزانییە.

بەلێ! پینمەرگەکان لەوکاتە دەیانتوانی ھەرکەس راوبۆ چوونی خۆی بە ناشکرایی، بەلام کەسیان نەیان دەتوانی بگاتە لای شا لە کۆشکی (سەد اباد) سکالای خۆی بگەینەن بە شا. ھەمە رەزا شا خۆی ناردی بەشون مەلا مستەفادا و پینی را گەیاندا :

ناردوو مەتە شوونت پیتبلیم کە لەسەر بەداوہ ناتوانم یارمەتیتان بەم. دەبێ کۆتایی بەشەر بہینری و ھەرکەسێک دەخوارنت بیتە نێران بۆ نەوہ پینگە ی پیندەدری و نەویشی دەچیتە مالی خۆی لە عێراق با بچێ. گرنگ ئەوہیہ نیتەر شەر تەواو.

مەلا مستەفا سەرۆکێکی سیاسی جەماوہری کوردی عێراق بوو. بەلام سەرۆکی بوو لە شیوازی کۆنی عەشایەری، تاکە کەسی.

نەیتوانی میلهته کەمی خۆی، کە سێقەمی پێدابوو، بەشیویەکی پراست و دروست ناراستە بکات. ئەم میلهته ستم دیدیە لە کاتی کدا کە بەتەمەسای سەرکەوتنیکی گزنگ بوو بڕایە هەڵدیرێکی ترسناک و لەبەر زایبەکی هەزار بەهەزارووە کەوتە خوارووە، بە زەلیلیکی کەوتە بەردەستی درێدیەکی هەمیشە تینوو بەخوێنی ئادەمیزاد، بەردەستی سەدام. دەیهەا هەزار کەس دەربەدەر کران بۆ دەرهوێ نیشتمانی خۆیان، یان راگۆژکران لە ناوچەمی ژبانی باوک و باپیریانەووە بۆ ناو عەرەبەکان لە باشوور و ژاواوی عێراق، یان خزێنرانە بەندینخانەکانەووە. ئەوانەش کە منەبوون سەدام بە شکەنجە کۆتایی بە ژبانیان هێنا. جا کورد چ دەرسیکی لەم تیشکانە گەورەیی ۹۷۵ فێر بوو کە بە رێکەوتننامەمی جەزایر ناسراو؟

حشع به نه رگی خوی هه ئهستا

به رانبه ر میله تهی کورد

ناشکرایه که حشع به رانبه ر شه ری ۹۷۴ - ۹۷۵ له نیوان رژی می به عس و کوردا شان به شانی سوپای عیراق دژ به هیزی چه کدارانی پارتی وهستا. شایانی باسه به ر له ده ست پینکردنی نه و شه ره حشع له گه ل حیزی به عسی سه دامی رینکه وتبوو له سه ر به ستنی به ری نیشتمانی و نه ته ویی پینشکه وتنخواز (الجبهه الوطنیه والقومیه التقدمیه). نه م به ری به له کاتی خویدا مشتمری زوری له سه ر بوو له ناو حشعدا، چ له سه ر ناستی سه ر کردایه تی چ له سه ر ناستی کادری حیزی. به گوشارنکی ناشه ری سکرتری حشع نه م به ری به ی سه پاند له کوبوونه وی کۆمیتیه ی ناوه ندیدا. به لام خالی لاوازی نه وانیه دژی به ره بوون له گه ل به عسدا له وه دا بوو که سه ر کردایه تی شوژی چه کداری کورد به هیچ قه ده ری سه ره خوی له ده ستدا نه مابوو، چاره نووسی شوژشه که له ده ستی شای ئیراندا بوو، وه ک رینکه وتننامه ی جه زایره کردوه نیشانیدا.

که رینکه وتننامه ی جه زایر بلاو کرایه وه دوپای لیکجیاواز له ناو حشعدا پهیدا بوو. به که میان رای فه رمی حشع که دهیوت :

(ده بی شیوعیه کان خوشحالین به سه رکه وتنی رژی می نیشتمانی پینشکه وتنخواز به سه ر تا قمی نو که راندا - یجب ان یفرح الشیوعیون بانتصارالسلطه الوطنیه التقدمیه علی الجیب العمیل؟؟)

دووه میان رای کۆمیتیه ی هه ری می کوردستان - رینخرای حشع - که دهیوت :

(پاش سه رکه وتنی رژی می به عس به سه ر بزوتنه وه ی چه کداری کوردا رژی م به وه په ری درنده نه نازاری میله تهی کورد ده دات و

نامانجى دواترىش لىندانى حشع دەبىي. لەبەر ئەو پىئوستە لەسەر شىوعىيە كان لە ئىستەوۋە ئىحتىياتى خۇيان وەرگرن، چەكە كانى خۇيان پارىژن، چەكى دىكەش بىكرن و نامادەبن بۇ بەرەنگار بوونەوۋى پۇئىمى بەعس بۇ بەرگىرى لە مىللەتى كورد و لە خودى حشعش، دۇى ھىزشى چاۋەروانكرارى پۇئىم.

لە ۲۱ نەندامى كۆمىتەى ھەرنىم ۱۸ كەس واژۇى نەم كۆ نووسەيان كوردو ۲ كەس (يوسف حنا و فاتىح رسول) دۇبۇون و يەك كەسش (عادل سلیم) لاقتىكى لەم لاو لاقتىكى لەولا. كۆنووسى كۆبوونەوۋە نىردرا بۇ مەكتەبى سىياسى، داۋاى پارە كرا بۇ چەككېرن . بە برووسكە يەكەم بېرگەى وەلامى مەكتەب سىياسى ھات : (بەھادىن نورى فەورا دىتە خوتىندنگەى حىزب لە بەغدا دەپتە موھازر + احمد بانىخىلانى دىتە بارەگای ناۋەندى حىزب و لەوئ دەمىنى). بېرگەى دوۋەم لەوۋەلام : ناردنى زەكى خىرى بۇ غسل دماغى نەندامانى كۆمىتەى ھەرنىم.

رۇژانى دواتر نەو راستىيەيان پوونكردەوۋەكە سىياسەتى حشع، بەھىۋاى بردنى عىراقە، لەژىر سەركردايەتى سەدامدا، بەرپىنگەى پىشكەۋتنى ناسەرمايەدارى، بەرەو سۇشىالىزم، لە وەھم بەۋلاۋە ھىچى دىكە نىە. پووداۋەكانى ناينىدەى عىراق دەرئخست كە نەندامانى مەكتەبى سىياسى پىئوستيان بە (غسل دماغ) بوونەك نەندامانى كۆمىتەى ھەرنىم كە ھەمسو شىكردنەوۋەكەيان بۇ بارودۇخى نەوكاتە راست دەرچوو. سەركردەكانى حىزب ھىچ باجىكى نەو ھەلە كوشندانەيان نەدا، بە پىتچەوانە، تا ئىستە حشع ھەر باجى ھەلەكانى نەوان دەدات. گەلى كوردستانىش باجى قورسى ھەلەكانى نەوانى دا. جگەلەۋە ھەمسو كەس دەزانى كە نەگەر لەوكاتەدا حشع بەرگىرى لە مىللەتى كورد بىكردايە پىنگەى حىزب چەند بەھىز دەبوو.

پاساوی لۆژیکى نەبوو

بۆ چه کدانان و تەسلىم بوون بە ئىرا دەى شا

لە ۱۹۷۰ بەلى مەكتەبى سىياسى خۆى هەلۆشان دىو هەموو پارتى و هەموو بزوتنەوئى چه کدارانى كورد كەوتە ژىر دەستى بەرزانى بەتەنها. لە ۹۷۵ بۆچى ئەو تىشكانە گەورىيە لەوبزوتنەو جەماورىيە گەورىيەدا رۆويدا؟ خۆ تىشكانى سەربازى نەبوو؟ دارمانى ۱۹۷۵ ئەنجامى يەك وشەى شاى نىزان بوو كەبە بەرزانى ووت :

- نىتر مەن يارمە تىتان نادەم.

بەرزانى هەموو شتى بوو لە شۆرشدە و بەو قەسەيە هەموو شتى دارما. هۆكارى نەمەش دەگەرپتەو بۆ ئەو راستىيە كە لە ۱۹۷۵ يشدا بەرزانى هىشتا بە عەقلىيەت و شىتوازى خىلەكى سەركردايەتى شۆرشى مەيلەتەكەى خۆى دەكرد. چۆن سەرەك عەشىرەيەك تەنيا برىيار دەدات لەسەر هەر شتى رۆوبەرۆوى دەبىتەو ئەوئىش هەر واى كردد. ئەو مامەلەى شارستانىيەى لە گەل حىزبەكەى نەكرد و هىچ كۆمىتەيەكى سەركردايەتى راستەقىنەى نەبوو. تەنها خۆى برىيار بەدەستبوو. شتى وەها لەسەردەمى شۆرشى شىخ مەحمود يان شىخ سەعیدى پىراندا نىشكى ناساى بوو. بەلام لە ۹۷۵ كاتى بەسەر چوو بوو. بە بۆ چوونى مەن دەبوو بەرزانى بە شاى بوتە يە :

دەبى دوقسە لە گەل سەركردەكانى سىياسى و سەربازى خۆم بەكەم ئەوسا دەتوانم وە لامتان بەدەمەو.

بە بۆچوونى مەن كورد تواناى درنژە پىدانى شەرى هەبوو لە چوار چۆرەى ئەم خالانەى خواروودا :

۱- ئەو (۱۵۰) هەزار كەسەى كە چووبونە دەرەو تەسك بەكرایەنەو
بۆ (۳۰) هەزار گەنجى هەلبىزاردە و سەر لەنوئى رىبخرايەنەو بۆ

چەك ھەلگىرتن بەشىۋەيە كى گونجاو لەگەل پىدارىستى نەو باروودۆخەدا. بىلاۋە بەۋى دىكەى بىكرايە بەشىۋەيە كى مەدروس.

۲- نەو بېرە پارمەيە شۆپش كە بە پىنى نوسراۋى د. محمود غوسمان ۵۳ مىليۇن دىنارى نەوكاتەبوو يەكسان بوو (۱۶۰) مىليۇن دۆلار) كە لەدەستى بەرزانى دابوو، بەدرايە بە لىژنە يەكى رىنكخراو بۆ مەسروفاتى شۆپش.

۳- يان شىۋەيە كانى كوردستان بىچوانايەتە ناو پىرۆژەكە، بەبى سەركردايەتى عزيز مەمەد، و بەرزانى ھەلبىژدرايە بە سەرۆكى فەخرى شۆپش و ھەۋلى چىر بەدرايە بۆ چارە سەرنكى مام ناونجى نا شتىانە.

دەزانم نەم پىشنيارانەى من زۆر بەزەھمەت جىبەجىدەكرا. بەلام پىم وايە گوشارنىكى مىللى گەورە دروست دەكرا بۆ جىبەجى كىردنى نەگەر سەر كردايەتەكى لىزان سەپەررشتى نىشەكەى بىكردايە.

پهیدا بوونه وهی چهنه حیژیکی نوی و دهستیگردنه وهی خه باتی چه کداری

تیشکانی گه وهی بزورتنه وهی چه کداری له نازاری ۱۹۷۵ دا بۆ شاییه کی گه وهی له گۆرپه پانی سیاسی کوردستاندا دروست کرد، شه خسی مه لا مسته فای خسته دهره وهی هارسهنگی سیاسی، له کاتیکدا که بالی مه کتبه سیاسی له پارتی له دواي بهیانی (۱۱) بازار هاته سه سفر و حشعیش بووبوو به پاشکۆیه ک بۆ رژیمی فاشی سه دام. له و کاته دا هه لیکی له بار هاته پیش بۆ زیندوو کردنه وهی بالی مه کتبهی سیاسی، به لام به بی برایم احمد، به سه رکردایه تی جه لال تاله بانی و به ناوئیکی تازه وه (یه کیه تی نیشتمانی کوردستان). دامه زرتنه ری بنه رته تی و سه رکرده ی جلال تاله بانی بوو، نه شه شه ی تریشی له گه ل بوون : نه وشیروان مستفا، کمال فوناد، فوناد معصوم، عادل موراد، عومهر شیخ موس، عبدالرزاق فیلی. له گه ل بریاری دامه زارانندن بریاری دروستکردنی مه فره زی تازه ی سه ربازیش وه رگیرا. تاله بانی ریخراوی تازه ی له شیوه ی به ره به کدا دروستکرد. به شی یه که می و بنه رته تی ناوئرا (کۆمه له ی مارکسی - لینینی) که بۆ خه باتی چه کداری پشتیان پی ده به ستر، له لاوانی تازه پینگه شتوو بوون. به شی دووه می ی.ن.ک پیکهاتبوو له (شوپرشگیران) که د. فواد معصوم به ر پرسیان بوو. نه مه ش که سانی نیشتمانه روه ری ده گرته خو له وانه ی به س کوردایه تیان ده کرد و مارکسیزمیان قووبولنه ده کرد. نه مانه ش مه فره زی چه کداریان هه بوو، به لام به قه د کۆمه له و له ناستی کۆمه له دا نه بوو.

بهشی سیپه‌میان ناوده‌برا به (خه‌تی پان). نه‌مانه کۆمه‌لی ناغاو
شه‌خسیات بـوون که‌تاقه‌تی ریخراوو دیسپیلینیان نه‌بوو، له‌دووری
تاله‌بانی خۆی کۆ بوو بوونه‌وه.

ده‌بی پیرسری بۆچی تاله‌بانی که (۳۰) سال بوو سه‌رگه‌رمی
کوردايه‌تی بوو له‌ پـر، له ۹۷۶ دا، ناوی (مارکسی - لینینی)
هه‌لبژارد بۆ ریخراوی تازه؟ من نه‌و پرسیاره‌م ناراسته‌ی خودی تاله‌بانی
کرد له‌ هارینی ۹۸۶ دا، کاتێ چومه‌لای له‌ گوندی (یاخسه‌مه‌ر) -
شار بازیڕ - وه‌لامی دامه‌وه‌ ووتی :

- بۆ ماوه‌یه‌ک بووم به‌ ماوی.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه، نه‌گه‌ر چی مه‌لا مسته‌فا خۆی له‌ تیشکانی
نازاری ۹۷۵ وه‌ گۆره‌پانی سیاسی کوردستانی به‌ جیهیشت، به‌لام
کوره‌کانی (نیدریس و مه‌سه‌ود) خۆیان به‌خاوه‌نی گۆره‌پانه‌که‌ ده‌زانی
و که‌زانیان جلال تاله‌بانی سه‌رگه‌رمی دروستکردنی مه‌فره‌زه‌ی
چه‌کداری نه‌ینیه‌ نه‌وانیش که‌وتنه‌ جموجۆل بۆ زیندوکردنه‌وه‌ی
مه‌فره‌زه‌ی چه‌کداری. واته‌ نه‌گه‌ر چی ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی خه‌باتی
چه‌کداریان به‌ (شوێشی نوێ) ناونا، به‌لام هه‌ر درێژه‌ پیدانی
نه‌وه‌که‌ی جارێ بوو، به‌ هه‌مه‌وو باش و خرابیه‌وه، به‌ شه‌ری برا
کۆژیه‌که‌یانیشه‌وه‌ که‌ له ۹۶۴ وه‌ ده‌ستی پێکرد و به‌دریزایی سالانی
۹۶۶ - ۱۹۷۰ به‌رده‌وام بوو. هه‌رته‌وکاته‌ش که‌ برائیم احمد سکرتری
مه‌کته‌ب سیاسی بوو شه‌ر که‌ره‌کان ناو ده‌بران به‌ (مه‌لایی و جه‌لالی
) نه‌ک مه‌لایی - برائیمی، چونکه‌ چالاکی جلال له‌ گۆره‌پانه‌که‌دا
زیاتر بوو له‌ برائیم احمد.

واته‌ بالێ مه‌کته‌ب سیاسی جارێ به‌ناوی (ی.ن.ک) وه‌و بالێ
مه‌لایش به‌ناوی (قیاده‌ موقته‌وه) په‌یدا بوئه‌وه‌ له‌ گۆره‌پانه‌که‌دا.

رېڅراوی سیههه که ههه له دارو بهردی پارتیه کؤنه که دروستکرا. بزووتنهوهی سؤشیاالیستی کورد بوو که بهرپرسی یه که می صالح یوسفی بوو، بهرپرسی مهیدانیشی علی عهسکه ری بوو. نهه بزووتنهوهیه له سهههتاوه تهوژمیککی به گورر بوو، زیاتر له وانه دروستبوو که زؤرتتر له ههردوو بالی مه لایی و جهلالی رازی نه بوون. خه لکینکی زؤری له دهوور کؤبوو بووه، به لام پاش کوشتنی صالح یوسفی له لایهه رژیتمهوه و کوشتنی علی عسکری له لایهه پارتیهوه له شه ری برا کوزیدا که و ته لاوازیبوون و له تبوون هه تا نهوهی لییمایهوه که نیسته به ناوی (حیزی سؤسیال دیموکراتی کوردوستانهوه نیش داکات).

رېڅخراونکی نه تهوهیش پهیدا بوو که گوایه نه تهوهیی تووند رهو بوو (به ناوی پاسؤکهوه)، به لام جیاوازیه کی نه وتؤی نه بوو له گه ل حیزه نه تهوهیه کانی تر. له گه ل نه رهش زؤر خؤی په رانه گیراو توایهوه.

گورزنیکی گهوره ناراسته‌ی (ی.ن.ک) کرا

له شه‌ری برا کوژیدا له‌هه‌کاری

له ۹۷۷ سهدان کەس له پێشمه‌رگه‌ی یه‌کیه‌تی و بزوتنه‌وه‌ی سۆشیاڵیستی کورد به‌سه‌رکردایه‌تی علی عه‌سکه‌ری له نیو زه‌نگه‌وه به‌رێکه‌وتن به‌رو بادینان گوايه ده‌چن بۆ سنوری سوریا به‌مه‌به‌ستی هینانی چه‌ک. له‌رێگادا، له‌ناوچه‌ی هه‌کاری نهم هیزه، که به‌ قسه‌ی هیندی له‌سه‌رکرده‌کانی نه‌و کاته‌ی ی. ن. ک، پێکهاتبوو له (۷۰۰) که‌س به‌لام هه‌موویان چه‌کیان پێنه‌بوو، توشی شه‌ر ده‌بی له‌گه‌ڵ پێشمه‌رگه‌کانی قیاده‌ مووقه‌ ته (پارتی) که‌به‌چه‌کدارانی عه‌شایری نه‌وده‌قه‌ره‌ش یارمه‌تیان ده‌دری. نه‌نجامی شه‌ره‌که‌ له‌به‌رژه‌وه‌ندی قیاده‌ مووقه‌ ده‌بی. هیزه‌که‌ی (ی ن ک) له‌ناوده‌برئ، ژماره‌یه‌کی زۆر کوژراوو برینداری ده‌بی، نه‌وی دیکه‌ش ته‌فرو تونا ده‌کری. که‌سی لێنا گه‌رپێته‌وه‌ به‌سه‌لامه‌تی. به‌قسه‌ی محهمه‌دی حاجی مه‌حمود - جگه‌ له‌مه‌فره‌زه‌یه‌کی شه‌ش که‌سی که‌ محمده‌ خۆی سه‌رکردایه‌ تیان ده‌کات.

نهم تێشکانه‌ گه‌وره‌یه‌ی (ی ن ک) پاش سالی له‌ ده‌ستپێکردنه‌وه‌و دروستکردنی مه‌فره‌زه‌ی چه‌کدار، به‌ر له‌وه‌ی که‌ پێشمه‌رگه‌ی هه‌یج لایه‌نی سه‌رکه‌وتنیکی به‌جووکیش تۆمار کات دژ به‌ پزۆمی فاشی به‌عس. له‌شه‌ره‌که‌دا پارتی سه‌رانی هیزه‌که‌ی (ی ن ک) ی (علی عه‌سکه‌ری و حسین با با شیخ و د. خالیدی) گرت به‌دیل و دواتر به‌رژه‌مانه‌ندی مه‌لامه‌سته‌فایه‌ی کردن. دوا‌ی شه‌ره‌ تهنه‌نگه‌که‌یش شه‌ره‌ قه‌سه‌و شه‌ره‌ نووسینیکی قورس له‌نیوانیاندا ده‌ستی پێکرد، ی ن ک ده‌لی (نێمه‌ بۆ شه‌ر نه‌جووبوین، بۆ هینانی چه‌ک له‌سوریا جووبوین، پارتی شه‌ری تینالانین). پارتیش به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ لێره‌دا

پرسیارێک دیتە کایەو موناقدەشی دەوێ : نەم دولایەنە کامیان راست دەکات؟ نەم شەپە لەناو خۆیاندا بۆ دەکەن؟ کامیان خەتا بارە؟

نەگەر پێوەرمان تەنها قەسەیی نەو هەردولایان بۆرژگارکردنی میللەتی کورد لەدەسەلاتی رەگەز پەرەستی فاشی سەدام چەکیان هەلگرتوو. پێنگە پێرژگارکردنی میللەتی کورد لە زۆلم و تاوان کاری بەناو شەپە برا کوزیدا ناروات، بەلکو بەیە کەریزی و هاوخباتی پێزەکانی گەلدا دەروات. بەرزانی باوکیش و کورپیش و تالەبانی باوکیش و کورپیش هەموو نەم راستیە دەزانن، بەلام هەرکەس بەرژووەندی تاکەکەسی خۆی خستۆتە سەروی هەموو شتێکیتر. هەرکەس دەبوو خۆی شەخسی یە کەم بی، خۆی بەسەر شانی میلەتدا سەرکەوێ بۆسەر کورسی دەسەلات. نەگەر لەرۆژانی ۹۷ هیندئێ کەس نەیدەتوانی لەم راستیە بگات نەو ۲۷ سالی حکومرانی لەدوای ۹۹۱ وە نەم پەرسە بۆ هەمووان روون کردوو.

پرسیارێکی دیکەش دیتە ئارا : باشە، کەشەرە کە بۆ بەرژووەندی تاییەتی خۆیان دەکەن نەو هەزاران گەنجە بۆ دەچن شەپەدە کەن و خۆیان بە کوشت دەدەن؟ زۆرلەو گەنجانە دەچن شەپەیان بۆدە کەن خۆیان دەدەن بە کوشت پێیان وایە نەمە لەپێناوی گەل ونیشتیماندا دەکەن، چونکە پەلە هوشیاران نەگەیشتۆتە نەو ناستە کە بەتەواوی لە راستیەکان تێبگەن و نەخەلەتێنرێن.

دێمەو هە سەر شەپە هە کاری : خەتای کامیان بوو؟ لەولاتی دیموکراتی پێشکەوتوویدا سندووقی دەنگدان هەبە بۆدیاری کردنی دەسەلاتدار، بەلام لەولاتی دواکەوتوویدا زۆر جار تەزویری هەلبژاردن و هیندئێ جاریش شەپە تەقە دەچیتە جینگە سندووقی هەلبژاردن. لە کوردستاندا هەردولایان شەپەخواز بوون، بەلام لەهەموو شەپەکاندا وەکو بەک بەرپرسیار نین، هیندئێ جار نەمیان زیا ترو هەندێجاریش

ئەوئىترىيان زىياتر. بەرپاى من لەشەپى ھەكارىدا يەكئىتى خەتابارتىروو
چونكە ناردنى (٧٠٠) كەس بۆ چەك ھىئان لۆژىكى نىيە.
ئەوناردنە بە برپارى تالەبانى و نوشىروان مستە فاو موا فەقەى على
عەسكەرىش بوو، دەشيان زانى كە ٧٠٠ كەس لەورپىنگە دوورو درىژەدا
ناشاردرىتەو و لەگەل پارتىشدا لە حالەتى جەنگدان.
رەنگە لەویدا ھەلەيان كەردىن كە پىيان وابووبى لە ھەرشەپىنگدا بىي
خۆيان سەردە كەون.

لەگەل نەم تىشكانە گەورەيەى ھەكارىش، كە بە وتەى كەمال
خۆشناوى (يەكچى لەسەر كەردەكانى نەوكاتەى ن ك) گەورەترىبوو
لە تىشكانى نازارى ٩٧٥، يەكئىتى توانى لە ماوہىيەكى كورتدا نەوبرىنە
گەورەيەى سارپىژ بكات. نەودش لەپەلەى يەكەمدا دەگەرىتەو بۆ نەو
كە لاوانى كوردستان نامادەبوون بچن بە پىر بانگەوازى پر كەردنەوہى
نەو بۆشايىيە كە تىشكانى ٩٧٥ لە گۆرەپانە كەدا خولقاندى.

به ديل گرتنى نهوشيروان مسته فا

له شهري براكوژيدا

له سالى ۱۹۸۰دا حسك هاواري بوو له ده دست ينك كه له م لاو له ولا پيشمه رگه كانى چه ك ده كات. به مه به ستي توله سندن هيتزى كى حسك به سه ر ك ردايه تى سيد كا كه له گوره شسيروه كه وته پرى به روه ده ستي هولير. له و ناوه عه زيه تى زورى مه فرزه چه كداره كانى ينكى دا، زورى لى چه ك ككردن و په رتوو بلاوى كردنه وه. پاش نم تيشكانه ره ك دوترا ينك پرياريدا له پارترگاي سليمانى توله له حسك بكاته وه. نهوشيروان مسته فا وا پيپاشبوو كه خوى بچى سه ر ك ردايه تى نم شه ربه بكات چونكه باوه پرى به ستافى مه لبه ندى يه ك، به سه رو كايه تى مه لا به ختيار، لاوازبوو. له گه ل مه فرزه يه كى گوره ي خويان پرويكردنه شاره زوور. له ۱ / ۱ / ۱۹۸۱، له دولى گه لال دهوروبه رى قه لاي سروجك لووتيان ته قى به لوتى مه فرزه ي حسك و نه و مه فرزه يه ش له گه ل محمدى حاجى محمود بوو. كه به فرمى هيشتا له گه ل يه كيتى بوو، به لام به كرده وه دابويه پال حسك. شه رگرم بوو، چه ندين سه عات دريژه ي كيشا. دوايى كو تايبى هات به تيشكانى هيزه كه ي ينك و پاشه كشه يان بو دواوه.

نه ياراني يه كيتى، پاش شه ربه كه، زانياريان له كه سانى سه ربه خويان ده سته كه وت كه بهر پرسينكى يه كيتى نه يتوانيوه پاشه كشه بكات و له و ناوه ماوه. كه وتنه سو راخيكى چروپر به شو نيدا. له وسوراخه دابوون كه نامه يه كيان له نهوشيروان نه وه ناراسته كرا به به رواي پيش ۳ رور له و به ر له نيو زهنگه وه نوسراوه، هه ربه شه يان لينده كات نه گه ر وازنه هينن نه بكات به شه رى سه رتاسه رى كوردستان له دزيان.

له ۱ / ۴ دا چه كدارانى حسك نهوشيروانيان گرت له مالى حاجى
على قويله - گوندينكه نزيكى سيدساق - بى شهرو تهقه. لهناو
بهپرسانى حسكدا دووړا هه بوو، يه كينكيان له گهډ كوشتنى بوو نهووتر
دژبه كوشتنى. خويشى داواى كرد وتى:

- مه مكوژن، وهعدى پياوېن نه چمه دوهوو واز له هه موو شت دهينم.
له م سهروبه ندهدا نامه يه كيتير له مهلا بهختيار و بهرپرسانى مه لېه ندى
يه كه وه هات پر له هه رېشه بو حسك نه گه نهوشيروان شتيكى به سه ر
بى به ميختانا نه چينه خواروه. نامه كه يان دابه دهستي نهوشيروان.
كو مينيته نهووش نهوه بوو وتى:

- خو تان دهزانن نهوان رقيان له منه، بو يه نم نامه يان وهها توند
نوسيوه هه تا پال به نيوهوه بنين بمكوژن. زوري نه خاياند نامه ي سيهم
له به غداوه هات. بهر يوه بهرى ناسايشى گشتى رژيمي فاشى فازيل
پراک له و نامه يه دا (۳) خالى خستيوه بهرده مى سهر كرده تى حسك:
۱- خو يان نهوشيروان بكوژن.

۲- يان ته تسليمى رژيمي بكن.

۳- يان رينكهون له گهډ رژيمي سه دام له سه ر ته رتيباتى كه نهوشيروان
ببهن بو جينگه يه ك و له رينگه كه مينينكى حكومت په لاماريان بدات و
نهوشيروان بگريت و نهوانيتير پراكن. بهرانبه ر به هر كام له م ۳ پيشنازه
حسك هه رچه نده داوا نكات حكومت ناماديه بيدات.

له روژى ۱/۳ دا، هينشتا بهرپرسانى حسك له قويله بوون، كه
چه كدارانى يه كيتى هاتن و دهستيان به تهقه و شه ر كړد له سه ر قويله و
هيندى جينگه يترى نهو ناوه. مه فزه يه كى حسك به سه رو كايه تى
محمدى حاجى مه حمود له پشته وه سه ر كهوت و ۹ كه سى له و
هيرشكه رانه به ديل گرت و برديانن بو لاي نهوشيروان له قويله. كه

زانیان نهوشیروانش گیاره زتر ورمیان دابهزی. یه کینکیان پرووی کرده
نهوشیروان وتی :

-ئیتوه له پیناوی چیدا نهم شه ره مان پیده کهن؟
باشتر هه موو دیله کان گوازانه وه بۆ باره گا له سورین و سیجن کران.

* * *

دوور له دۆلی گه لال و دوور له شاخی سورین، له دۆلی نیتوزنگ و
زلی پیوهندی و چالاکیه کی چروپ هاته کایه سه بارهت به پرسی گرتن
و بهردانی نهوشیروان. نهو کاته سکریتیز و زۆرسنه ی نه ندامانی
سه رکردایه تی حشع له ده ره وه ی ولاتبوون. به پرسی هه موو کاروبارنکی
سیاسی و سه ربازی کۆمیتیه ی رینخراوی هه ریم بوو که له نیتوزنگ بوو،
له ته نیشت سه رکردایه تی یسنکه وه. له ینکیش تاله بانیش له ده ره وه ی
ولاتبوو. جیگره که یشی نهوشیروان مسته فا گیرابوو لای حسک،
کۆچکردوو که مال خۆشناو که سی یه که مبوو که به هه له داوان هات بۆ
باره گای نيمه، وتی :

-فریامان که ون ! حسک نهوشیروانیان گرتوه، ترسمان هه یه بیکورن.
نيمه ش به فه وری نامه مان نارد بۆ سه رکردایه تی حسک له گوپه شیر،
که زۆر دوور نه بسوو له زه لئسوه، داوامان لیکردن که : یه که م ژسانی
نهوشیروان پارێزراوی و دووم به ریدن. وه لاسی حسک نه وه بسو که
نهوشیروان گه لی ده سترژی کردۆته سه ریان، به فه رمانی نهو زۆریان
لینکوزراوه سه دانیان لی چه ککراوه. ده بی حسابی له گه ل بکری و
قه رزه کانی حسک بدرتته وه نینجا قسه له سه ر بهردانی بکری.

نالوگۆری نامه و نهم سه ر و نهو سه ر به چپری به رده وام بسو له سه ر
بهردانی نهوشیروان. روژنکیان کمال خۆشناو هات وتی :

-ترسی زۆرمان هه یه که نهوشیروان له به نندینه خانه ی حسک
بیانویه کی بۆ سازبکری گوايه هه ولی را کردنی داوه یان شتیکی لهو

بابه‌ته. له‌بەر نەوه تەكاتان لێده‌كه‌ین به‌شكو داوا له‌حسك بكه‌ن
بان‌ه‌وشیروان بگوزێرتێوه‌وه‌ بۆ باره‌گای نێوه‌ له‌ سورین تا پرسه‌كه‌ی
ده‌كه‌وی به‌لایه‌كدا.

نیمه‌ش نهمه‌مان لاپه‌سه‌ند بوو، داواكه‌مان خسته‌ به‌رده‌م سه‌ركرده‌یه‌تی
حسك. نه‌وانیش قایل‌بوون به‌م داخوازیه‌ و نه‌وشیروان له‌ سجنی حسكه‌وه
گوزێرایه‌وه‌ بۆ باره‌گای حشع له‌ سورین. نه‌و ماوه‌یه‌ی له‌وی بوو
پزێلێگی‌را و بی هیچ سانسۆری كاتی به‌سه‌رده‌برد. له‌نێوزه‌نگیش هه‌ول
وكۆششی حشع به‌رده‌وام‌بوو بۆ به‌ردانی. گوشارمان له‌سه‌ر حسك
توندتر كرد، به‌ره‌سول مامه‌ند گوترا :

“په‌یوه‌ندی حشع له‌گه‌ڵ نێوه‌دا گزێندراوه‌ به‌م پرسه‌وه‌، نه‌گه‌ر نه‌وشیروان
به‌رنه‌ده‌ن پێوه‌ندی‌مان ده‌په‌چرێ. دوا‌ی نهم هه‌ره‌شه‌یه‌ حسك ناگاداری
كردین كه‌ بریاری به‌ردانی نه‌وشیروانیاندا. به‌په‌له‌ نهم هه‌واله‌ نێردرا بۆ
كه‌مال خۆشناو. ۳ كه‌س ناماده‌كران كه‌ نامهی سه‌ركرده‌یه‌تی حسك
به‌رن بۆ سورین و نه‌وشیروان له‌گه‌ڵ خۆیان بێسنه‌وه‌ بۆ ناززه‌نگ، له
حشع ابو شوان (قادر ره‌شید) و له‌ یه‌نك جمال حكیم و له‌ حسكیش
براده‌رنك.

روژی سێهه‌م له‌ رویشتنی نهم ۳ نێردراوه‌، له‌ كاتی‌كدا كه‌ ماوه‌یه‌کی
كه‌م ما‌بوو بگه‌نه‌ سورین، له‌باره‌گاكانی یه‌كیتی له‌نێوزه‌نگ
ته‌قه‌كردنێکی چه‌ر ده‌ستییكرد، زۆتر له‌ ملیونتی فیشه‌ك ته‌قیندرا.
شیوعیه‌كان نه‌یانزانی نهم ته‌قه‌یه‌ بۆچی، كه‌سۆراخیان كرد ده‌ركه‌وت
نهم ته‌قه‌ی خۆشیه‌ به‌ بۆنه‌ی راكردنی نه‌وشیروانه‌وه‌، دوا‌یی ده‌ركه‌وت
شیخ كاوه‌ی حه‌فید یارمه‌تیداره‌ بۆ نهم راكردنه‌.

له كۆتاييدا چەند تېببىنەك ھەمە دەپى بوترى.

۱- بە گورەى داب و نەرىتى كۆمەلایەتى حشع، كە نەوشىروانى لە سەجەنەو گەستبۆو بە بارە گاکەى خۆى، مانای وایە بوو بوو بە كە فىلى. بەلای زۆرەو نەوشىروان ناگادارىشبوو كە پىرىارى بەردانى دراو. لەبەر ئەو پاكردنە كەى بەو شىوێە نەشتىكى بەجىبوو نە ھىچ نازایەتى تىدابوو.

۲ - پاش پاكردن و گەرانەوھى بە نۆزەنگ، نەوشىروان بەبەك وشەش - نەوئەدى مەن بەناگام - نەسپاسىكى شىوێە كانى كەرد لەسەر ئەو ھەول و كۆششە یان بەو پزگارى كەردنى و نەداوای لىبورەدى لىكەردىن لەسەر ئەو پاكردنە لەبارە گاکەى نەوانەو بەو شىوێەى بەسەم كەرد.

۳- لە ۱۹۸۳ دا كە سەركردایەتى ھىزنىكى سەربازى كەرد و ھىزنى كەردە سەر پشەتشان، نەوشىروان نە پرووداوە كانى مانگى بە كى ۱۹۸۱ ى بەخەيالداھاتوو نە تۆزقالتىك پەحمى بە شىوێە كەن كەرد. نزیكەى ۶۰ كەسىان لىكۆزرا، كە دىلىشىان تىدابوو، ئافرەتىشىان تىدابوو. بەلەى خودى شىوێە كانىش خەتابار بوون كە خۆیان خزانە نىو ئەو شەپە بەلام ئەمە نەوشىروان لە زیادە پەوى و بىوێەفانى عەفووناكات.

جەولەيەكى نۆي لەشەرى برا كۆزى بە بەشدارى هەموان (شەرى پشاشان)

پىندەچى سەرکەوتنى پارتى بەناسانى لەشەرى هەكارىدا
سەرکردايەتى پارتى گومرا کردو پالىيوە نا بىر لەوہشاندى گورزىكى
دىكە لە يىنك بکاتەوہ. لە چوار چىوہى ئەم پرۆژىيەدا سەرکردايەتى
پارتى كەوتە جموجوول و پەيوەندى لە گەل لايەنەکانى جود بە هيوای
راکيشانىيان بۆ بەشدارى لە پرۆسىسە کەدا. سۆشاليستەکان کە
لەوکاتەدا ناوى خۇيان نابوو (حسيك ؛ حيزبى سۆشاليستى
يەگگرتوى كوردستان و رەسول مامەند بوو بوو بە سكرتيريان) بىزار
بوون لە دەستدرۆژىيەکانى يىنك. لەبەر ئەوہ ئەو بىرۆكەيە پارتىيان پى
پەسەند بوو کە گەلە كۆمەيەكى سەربازى بکرتتە سەر يىنك.
سەبارەت بە حشعیش چەند هاوړپيەكى عەرەب لەوکاتەدا لە پشاشان
بوون، سەريان لە هېچ دەرنەدەکرد و وەكو نەبوو وابوون. ۳ هاوړپي
كورديشى لىبوو لەسەر كوردايەتى كە برىتيبوون لە جىنگرى سكرتير كرىم
احمد و ئەندامى مەكتەب سياسى عومەر على شىخ و ئەندامى
كۆمىتەى ناوہندى احمد بانى خىلانى. برىيار بەدەستى راستە قىنە ئەم
سىانە بوون لەگەل سكرتيرى حشع عزيز محمد كە لە مۆسكۆ
دانىشتبوو. ئەمانە حشعيان راپنچى شەرى براكۆزى پشاشان كەرد.
ئەمانە لەبىريان چوبوو بۆچى لىژنەى هەرىم لەسالى ۹۸۰ دا بەرەى
جود يان دروستكرد. نارەحەت بوون لەوہ كە چوار سال بوو حشع لە
پاشكۆى سەدام دا نەمابوو، دەگەرپان بۆلايەكى تر بچنە پاشكۆى.
پاسۆكىش - نازانم بۆچى - بە حەماسەوہ خۆى خزانە ناو ئەم بەرە نا
بەجىيە. بەم شىوہيە چوار لايەن كۆكرانەوہ لەبەرەيە كدا بۆ هيرش بردنە
سەر يىنك.

مەلبەندى ھەولپىرى حىشە كە يوسىف حىنا القىس بەر پىرس بوو خۇي نامادە كىردىبوو بۇ نەو ھىرشە. لە رۇژى ۲۸ / ۴ / ۹۸۳ بروسكەم بۇھات كە ھىزەكانى جود نەمرۇ دەستى گىرت بەسەر بارەگای مەلبەندى يىنك دا لە گوندى باليسان. لەو كاتەدا بارەگاكانى مەلبەندى سلىمانى و كەركوكى حىشە لە گەل مەلبەندى بەكى يىنك ھەردو لە گوندى حاجى مامەند بووين لە شار باژىر. پەيتا پەيتا لەسەر كىرداىەتى ھەردولامانەوہ بروسكە مان بۇ دەھات. داوايان لە من دەكرد لەوان بەدم و داوايان لە مەلا بەختىار دەكرد لە نىمە بەدات. نىمە رىنكەوتبووين كە شەپ نەكەين و ھەر نەمان كىرد. پەيوەندىشمان لە گەل بە كتر نە بچىرى. دواتر ھەردوو كمان سزا دراين، دەر كراين لە پۇستە كانمان، بەلام شانازى و سەر بەرزىمان بۇ ماىەوہ.

با بچىنەوہ بۇ بەشى نەولای شەرە كە . كە نەوشىروان مستەفا، جىنگىرى سكرتيرى گىشتى يىنك، ھىرشى جود و گىرتنى بارەگای مەلبەندى يىنك ى بىست لە باليسان برپارى فەورى تۆلە سەندنەوہى دا. بە كسەر كەوتە كۆ كىردنەوہى نەو پىشمەرگانەى بۇى كۆ كىرانەوہو كەوتە رى بەرەو پىشتاشان كە بارەگای سەر كىرداىەتى حىشە و حىسك و پاسۇكى تىدا بوو بەلام پارتى تىدا نەبوو، سەر كىرداىەتە كەيان لە پارزان (نىك شارى ورمى) بوو لە نىزان. بەرە بەيانى ۱ / ۵ / ۹۸۳ نەوشىروان بە ھىزەكەىەوہ گەيشتنە پىشتاشان و شەپ بە كسەر دەستى پىنكرد. نىنوارەى نەورۇژە يىنك پىشتاشانى گىرت و كوزراوى شىوعىە كان دەورى ۶۰ كەس بوو لە حىسكىش ۱۲ پىشمەرگانەى كوزران. نەوہى ناخۇش بوو بەتايىبەتى نەوہىبوو كە (وەك وتيان) ژمارىەك لەدىل گىيران، (نافرەتىشيان تىدا بوو) دواتر بە فەرمىانى نەوشىروان مستەفا كوزران. من دلىيام لەوہ كە لە شەرى برا كوزىدا

یە کیتی و پارتیش دیله کانیان دەکوشت و نەوشیروانیش یە کینک بوو لە بەرپرسە سەرەکیە کانی ئەم تاوانە.

سەرکردایەتی و کادرو ئەندامانی حشع که لە کوشتن و گرتن رزگاربوون سەرکەوتن بۆ سەر قەندیل و زۆر بەناپەحەتی شۆرپوونەوه بەودیدوا بۆ ناو تێران. بەلام ئەو دوانە که لە هەموو کەس بە حەماستر بوون بۆ شەپەکه و هەموو رۆژی برووسکه یان دەنارد بۆ مەلەبەندی نێمە، داوایان لێدەکردین تەنسیق بکەین لە گەڵ پارتی و سۆشیالیست بۆ لێدانی یینک، کریم احمد و احمد بانى خێلانى، لەباتى بچن بەودیدوا هاتنەوه بەم دیدوا بۆ دەوری قەسری. لەوی پێشمەرگەى یەکیەتی گرتنى بەدیلى ناردیان بۆ بارەگای تالەبانى لە نیو زەنگ. هەردوکیان ڕووخابوون، لە گەڵ گەیشتیان بە بارەگای تالەبانى بەیانیکیان نووسی، لەسەر ۱۸۰ پلە پەشیمان بوونەوه لەو رۆژە وو بۆ چوونەیان که هەتا ۱/ ۵ یش بانگەوازیان بۆ دەکرد، داوایان لە شیوعیەکان کرد کەواز یێنن لە شەپى برا کوژی لە گەڵ پێشمەرگەى یینک بکەونە جەولەى ھاوبەش و عەمەلیاتی ھاوبەش دژ بە حکومەتی سەدام.

ھاوڕێیانی سەرکردایەتیش که چوونە ئەودیدیوی قەندیل لەباتى چاوخشاننەوه بە سیاسەتی چەوت و هەلەى کوشندەیاندا کەوتنە هەول و تەقەلای چروپەر بۆ دۆزینەوهی پاساوی بۆ بەشداریان لە شەپى حیزبە نەتەوهیە کانی هەرمندا و پاساوی تیشکانیان لە پشتاشان. بەهیچ شتوبیەک پاساوی سیاسی لۆژیکیان دەستناکەوت. دەبا بەھادین نوری بکن بە قوربانى چونکە پێشمەرگەى نە نارد لە شاخی هەورامانەوه بۆ پشتاشان. هەرچی نەختى شارەزای جوگرافیای ناوچەکە و دۆخی سیاسی ولات ییت لەو رۆژانەى شەپى پشتاشاندا دەزانى هیچ لۆژیکى لەم پاساودا نیە.

بەس پاساۋىنكى تىران ھاتە دەست. مەلاعلى (عبدوللەھى مەلا فرج)
 كە بەر پىرسى سەربازى مەلبەندى سلىمانى بوو، نىردرا بە سەرۋكايەتى
 شاندىنكى سى كەسى بۇ دانوستان لە گەل شاندى مەلبەندى يەكى
 يىنك لە گوندى دىوانە، بەھىۋاى رېنكەوتىنكى ھاوسەنگ كە لە
 شارەزورر نىمە لە پۇژھەلاتى جادەى عەربەت . دەر بەندىخان و ئەۋانېش
 لە پۇژناۋاى جادەكە، لە گەل پەيۋەندىيەكى ناشىيانەى ناسايى لە
 نىۋاناندا. تاكىدىشم لەسەر كىردن كە دەبىئ ھىچ رېنكەوتىننى واژۇ
 نە كرىئ پىش گەرانەۋە بۇلاى خۇمان و رەزامەندىمان. بۇ ناگادارى
 نىزىكەى يەك دو كم گوندى دىۋانە لە نىمەۋە دوور بوو، مەلا على لە
 منى شاردوۋە كە پۇژھىيەكى لاي خۇى گەلآلە كىردوۋە سەبارەت بە
 رېنكەوتىن لە گەل يىنك. گومانىشم ھەيە بەھاركارى نەپتىنى لە گەل
 ھىندىئ كەسى يىنك نەمەى كىردىبى. زىتر نەۋە نەم گومانەى لا
 دروست كىردم كە :

- من سەر قەلەمى داخۋازى خۇمانم نوسىبوو، دابوۋمە دەست شىخ
 سەيد بەرزنجى بۇ نەۋەى بىداتە مەلا على، بەلام مەلا بەيەك پىتىش
 نە چوۋبوو بەلايدا.

- داوام كىردىبو كە بگەپىتەۋە بۇلاى خۇم پىش واژۇ كىردنى ھىچ
 بەلگە نامەيەك، مەسافەش لە نىمەۋە بۇ گوندى دىۋانە نىزىكەى
 دوكم بوو.

- پاش واژۇ كىردنى بەلگە نامەكەش مەلا ۲۴ سەعات خۇى لەمن
 شاردوۋە ھەتا چەندىن جار نەۋە بەلگە نامەيە لە رادىۋوكەى يىنكە ۋە
 بىخوتىرتەۋە.

من بە دىلسۆزى پەرۋشى رېنكەوتىن بووم، بەلام لە نىۋان دوھىزىيى
 سەربەخۇكە ھىچيان پاشكۆى نەۋىترنەبى. دەر كەوت مەلا بەشىۋىيەكى
 كە بىرى لە پىرسەكە دە كىردوۋە. ھەستەم نە كىرد شەرى برا كوژى بوئ،

بەس ھەزى لە پاشكۆ گەرى ھەببوو. ئەو كەردى و من باجە كەم دا،
ئەگەر چى خۆيشى سزادراو ھەردو كەمان لە مەلبەندى سلیمانى و
كركوك دوورخراينەو. بۆ ناگادارى ئەوانەش ئىمەيان سزادا كە خۆيان
حشعیان گەياند بەمدەردەى ئیستەش پیتو دەنالی، بەلام هیچ لى
پرسینەویەك لە خۆيان نەكرا.

لاپەرهى سەرەكى لەم جەولەى شەپى براكوژى، كە سكرتیری شەح
عزیز محەمد و جینگەرەكەى كرىم احمد شیوعیە كانیان تیخزاندا،
كۆتایی ھات بەسەر كەوتنى ینك و دۆرانی جود. ینك بەتەنیا لە
گۆرەپانی ناوچەكانى سلیمانى و ھەولێرو گەرمیان ماپەو. بارەگاكانى
شەح و حەسك بەشاخی ھەورامانەو مانەو، بەلام لەسالى ۹۸۴ وە
مەگەر بە نھیتی مەفرەزەیان دا بەزانداپە بۆ دەشتى شارەزور. قورسایى
دورانە كە بە حشەو زەقتر دەبینرا، نزیكەى ۹۰ (نەو دە) ھاوړی
پیشمەرگە، كە زۆریان كادربوون، كوژران و ھەموو چەك و
كەلوپەلە كانیان تیدا چوو. حەسك و پاسوكیش زیانیان زۆر بوو، بەلام
خودى پارتى زبانی كەمتر بوو چونكە هیچ بارەگایەكى لە پشەشان
نەبوو، نازانم قەبارەى بەشدارییان لەشەردا چەند بوو، تاكەى بوو؟
بارەگای سەر كراپەتیان لە میژو لە تیران بوو نزیك ورمى. لەناو
ھەرێم دا بادینان بەدەست ئەوانەو بوو. سەر كەوتنى ینك لەشەپى ۹۸۳
قەرەبووى دۆرانی ۹۷۷ ی ھەكارى بۆ كەردنەو، وری پیشمەرگەكانى
بەرز كەردنەو، بەپێچەوانەى وری پیشمەرگەى چوار لایەنە كە یتەر. ینك
لەلایەك و چوار حیزبەكەى جود لە ۹۸۳ وە بۆ ماوہى پینچ سالی لە
حالتى جەنگدا مانەو، راوى یەكتریان دەكرد.

شەپى برا كوژى و كوشتن لەشاخو بە شیوہى نھیتی گوێزراپەو بۆ
ناو شارەكان كە لە ژێردەستى پرژیمی سەدامدا بوون. لە شارەكانیشدا
پێخستنى نھیتی ینك بە ھیتربوو. لەبەر ئەو چالاکیەكانى ینك

زۆرتربوو چ له كوشتنى سىخوړو جاشه كان چ له كوشتنى نهدامى
حيزبى ناحهز. هاوالاتيانى ناسايى زۆر دلگران دهبوون له كوشتنى
ههركهسى به هوڤى ناكۆكى حيزبه كانهوه له ناو خوياندا. ليره دا دهبى
بوتريئ كه خهتابارى سه رهكى له كوشتنى نهدامانى حيزبه كان
له ناوشاره كاندا وهك له شاخه كان . سه ركرده كانيان بوون. سه ركردايه تى
پارتى و ينك و رهنگه حسكيش، هه ربه كه ليژنه ي نيغتيا لاتی خۆى
هه بوو له ناوشارداو جي به جي كوردنى كوشتنیش به نامهى سه ركردايه تى
حيزب ده كرا. نهو حاله تانهش هه بوو كه كو مه لئى كه سيان به يه كئ
ده كوشت و پاشتر خودى نهو بكوژه شيان ده كوشت نه وهك جييان به نيئت
و دوايى نه پتى نهو كوشتنانه ده ربخات.

ئاگر بەستی نىوان يىنك رژىمى سەدام كارىگەرى

دەروونىشى ھەبوو

باش سەرکەوتنەكەى يىنك لە جەولەى شەپرى برا كوژى ۱۹۸۳ سەرکردايەتى يىنك ئاگر بەستىكى لەگەل پزىمى فاشى بەعس پاگەياندا. نازانم ئەمە بە چى مەبەستى بوو چونكە تالەبانى سەدامى باش دەناسى و ئەزمونىكى تالى لەگەلىدا ھەبوو. لەو پزوانەدا ترازووى ھىزلەنىوان نىران و عىراق دا، لە جەنگە كەياندا، كەمى گۆرابوو لەبەرژوھەندى نىران. پەنگە ئەمە ھۆكارى بووبى كە سەدام ناچار بكات بە ئاگر بەس و دانوستان لەگەل كورد. بە ھەرحال بى سەرکردايەتى يىنك خوتندەنەويەكى ھەلەى ھەبوو بۆ نائىندەى وەزەى كوردستان، لەو ھەلەى نەبوو كە پىنگەى سەرکەوتنى كورد لەدۆخى ئەوكاتەدا پىنگەى يەكگرتنى ھىزەكانە نەك پىنگەى قۆرخكردنى دەسەلات.

مىن بىتتاگام لەوردەكارى پىتوھندىەكانى نىوان يىنك و دەسەلات و دانوستان و مامەلەيان لەگەل يەكتر لەو پزوانەدا. بەلام پىم وايە كە ئەو ئاگر بەستە زىانى لە قازانجى بۆ كورد زياتر بوو. پەنگە يىنك ھىندى دەسكەوتى حىزبى تەسكى بۆ خۆى بەدەست ھىتايى لە پوول وپارە و تەقەمەنى و شتى لەو بابەتە. بەلام ھەر لەو پزوانەشدا، لەو بارودۆخەدا كە ئاگر بەس خولقاندى، دەسەلاتى بەعس كەلكى لە دۆخەكە وەرگرت و كەوتە دامەزراندنى ژمارەيەكى زۆر لە (ئەفواج خەفیفەى) جاش كە لە سلىمانى دا ناوترابوون (جاشى مپچكە). زووتر وشەى (جاش) لەناو كوردا وشەيەكى پىر لە عەيب وئابرووچوون بوو. بەلام، لەدواى ئاگر بەس، پىشمەرگەو جاش لە شارەكاندا پىكەو ھەبىنران ئەو شەرم و عەيبەيەى جاران لەوشەى جاش نەما، خەلكىكى

زۆر چۈنە ریزەكانى (ئەفواج خەفیفە) بەتايىبەتى لە ژىر گوشارى
هەزارى و بىئىشىدا. ئەمە تەنھا دياردەپەكى سەربازى نەبوو، بەلكو
تاسىرنكى قوولى دەروونى . رەوشتىشى بەدواى خۇيدا هینا.
لە كۆتايدا ئەم ناگر بەستە هیچى لىنەروا، يىنك كۆتايى پەینا بە
هیشىكى سەركەوتوو بو سەر رەبایای سەپای سەدام لەسەر شاخی
دابان وپزگار کردنى ئەو شاخە (پىشتى پىردەمە گروون) .

جىابوونەۋەى نالاي شۇرش و سجنى مەلا بەختيار و

پشكۆ و خولە كەشكۆل ئە ۱۹۸۵

پاش ۱۰ ساللە دامەزراندنى (يەكيتى) يەكەم لەتبونى گەورەى بەخۆيەۋە دى . جىا بوونەۋەى ناش لە ساللى ۹۸۵ دا . يەكەم پرسىار كە لىرەدا دىتە پىش : ھۆكارى نەم جىابوونەۋە چىبوو؟ خىلافتى نەوانە لەگەل يەكيتى چىبوو؟

رەگو رىشەى خىلافت و لەتبونى ناش دەگەرپتەۋە بۆسالانى ھەفتاكان، نەو كاتە كە شانە سەرەتاييەكانى كۆمەلەى ماركسى . لىنىنى لە كوردستاندا دامەزرىنرا . لە ھىندى كەسم بىستىبوو كە تالەبانى خۆى دامەزرىنەرى كۆمەلەيە، بەلام لە گوماندابووم كە نەمە راستى تاسالى ۱۹۸۶ كە چوومە بارەگاي تالەبانى لە ياخشەمەر . شاربازىر . لە گفتوگۆيەكى دووقۆلى باسمان لەسەر زۇرشت كرد . لەو دانىشتنەدا تالەبانى وتى : (منىش ماۋيەك ماۋى بووم) . لەوقسەيەرە گەيشتە يەقىن كە راستە، تالەبانى خۆى دامەزرىنەرى كۆمەلە بوو لە ژىر كارىگەرى بىرو بۇچونى ماۋىزىمدا . نازانم بۇ چەند سال تالەبانى بە فكرى ماۋىزىمەۋە ماۋىەۋە، بەلام دلنىام ئەوكاتە پەيوەندى رۈحى لەگەل ماۋىزىم نەماۋو چونكە لەو كاتەدا مەلا بەختيار كەبەرپرسى ناش بوو لە پارىژگاي سلېمانى لە خودى ياخشەمەر بەند كرابوو . (دواتر باسى ئەمە دەكەم) .

شايانى باسە لەوكاتەدا كە تالەبانى لە پىنگەى فكرى نەتەۋەيەۋە گواستىەرە بۇ پىنگەى ماركسى . ماۋى چەندىن حىزب و كۆرۈ كۆمەلە لە ولاتانى جىاجىا دا نەم جۆرە گواستەنەۋەيان ئەنجام دابوو . لە شەستەكان و ھەفتاكانى سەدەى بىستەم دا . نمونەى ئەمەش فىدل كاسترۆ لە كوبا، حىزبى سۇشالىست لە باشورى يەمەن، بەرەى مىللى

و بەرەى ديموكراسى لە ناو فەلەستىنيە كاندا، ھىندى لە ناسرە كان لە
عىراق و ولاتى دىكەشدا.... ھتە. لەناو كوردىشدا تالەبانى و بالى
لەحىزى ديموكراتى كوردى رۆژەلات و پ ك ك و.... ھتە.

كە تالەبانى كۆمەلەى ماركسى . لىنىنى كوردستانى دامەزراند
نەيوست خۆى بخاتە روو. وەھای پىباش بوو خۆى لە پشتى پەردوھ
بىع وەكو سكرتيرى بە كىتى كە لە ۳ بەش پىنك ھاتبوو، كۆمەلە كە
نەوشىروان مستەفا سكرتيرى بوو + شۆرشگىزان كە د. فوناد معصوم
سكرتيرى بوو + خەتى پان كە رىخستنى تىدا نەبوو، كۆمەلەى ناغاو
شەخسىيات بوون تەرتىبىكى پىكھىنابوو بۆ پەيوەندى لە گەل ھەركەسەو
بەشپوھەك. كاتى كە ماوى بوو تالەبانى ھىواى زۆرى خسبوو سەر
كۆمەلە، نەوشىروان مستەفاى كوردبوو بە سكرتيرى. لە نيوزەنگ
سالى ۹۸۱ لە گەل نەوشىروان لە خىسەتە كەى نەو دوو قۆلى
دانىشتبووين. لىمپرسى :

. تۆ وەكو سكرتيرى كۆمەلە پات چىە بەو رىخواو، چۆنى ھە لىدە
سەنگىنىت؟

- من قەناعەتم بەم نىشە نىە . نەوشىروان وتى . نەمە مام جلال
سەپاندوھەتى بەسەرمدا.

منىش قەناعەتم كرد كە راستى كرد. دىويست خۆى تەرخانكات
بەس بۆ كوردايەتى.

لە ھەفتاكاندا كە كۆمەلە دامەزرىنرا ژمارەھەكى زۆر لە لاوانى
كورد بە ھەماسىكى بەرزوھە چوونە رىزەكانى كۆمەلەى ماركسى .
لىنىنى - ھۆكارى نەمەش دەگەرتەوھە بۆ :

۱. هه‌لۆستی چه‌وتی حشع پاش هه‌لۆزاردنی عزیز محمد به سکریتێر له ۹۶۶ دا و خۆبه‌ستنه‌وه به بهره کلکا یه تیه‌که‌ی له حه‌فتاکاندا له‌گه‌ڵ پڕۆیمی سه‌دام و پشتکردنه‌ میله‌ته‌ی کورد له پڕۆژانی سه‌ختی ناشه‌تالی ۹۷۵ دا... هتد

۲- کاردانه‌وه‌ی لاوانی کورد دژ به دارمانه‌که‌ی ۹۷۵ و هه‌زو ئاره‌زوویان له‌وه که کوردایه‌تی و زیندوکردنه‌وه‌ی خه‌باتی چه‌کداری دارماو گریه‌دن له‌گه‌ڵ خه‌باتی هه‌زاران له پیناوی یه‌کسانی و عه‌داله‌ت له‌سایه‌ی پڕۆیمی سۆشیا لیستیدا، هه‌یچ ناماده‌کاریه‌کی جدی له یه‌کیتیدا نه‌بوو بۆ ته‌سقیفی نه‌و لاوانه‌ی ده‌هاتنه‌ ناو کۆمه‌له‌و خۆشیان هه‌یچ شاره‌زاییه‌کیان نه‌بوو له تیۆری مارکسیدا، هه‌رئه‌وه‌ندیان ده‌زانی که نامانجی کۆتایی مارکسیسته‌کان دامه‌زراندنی سۆسیالیزمه. تاکو تروکیکیان نه‌بێ که بۆیان رێکه‌وتبوو شت فێربین و شت به‌خوێننه‌وه.

به‌هه‌ر حاله‌ی نه‌و لاوانه به ناسانی راکیشران بۆ ریزی، کۆمه‌له‌ خۆیان خۆبه‌خشانه ده‌هاتن، به‌لام کهس نه‌یده توانی به‌هه‌مان ناسانی دایانبرێ له کۆمه‌له. لێروه کیشه‌ی کۆمه‌له له‌گه‌ڵ سه‌رکردایه‌تی یه‌کیتیی (یان له‌گه‌ڵ تاله‌بانی) په‌یدا بوو، لێروه په‌گو ریشه‌ی خه‌لافات هاته‌ ئاراو فکری جیابوونه‌وه که‌وته نه‌شونما. مه‌لا به‌ختیار که به‌رپرسی رێکه‌خراوی کۆمه‌له بوو له پارێزگای سلێمانی هه‌ر خۆشی به‌رپرسی خه‌لاکیه‌کان بوو له هه‌ولێ جیا بوونه‌وه‌دا.

یه‌کێ له نیشه‌باشه‌کانی مه‌لا به‌ختیار له ۹۸۳ دا نه‌وه بوو که به ناسانی له‌گه‌ڵ مندا رێکه‌وتین که یه‌خی بیه‌ین هه‌رکه‌س له سه‌رکردایه‌تی خۆی و پێشمه‌رگه‌کانمان راپێچیی نه‌و شه‌ره نه‌که‌ین. بیه‌گومان رێکه‌وته‌که‌مان به‌ده‌رنه‌بوو له‌وه که هه‌ردوکه‌مان چه‌په‌خوازبووین، له روانگه‌ی چه‌په‌یه‌تیشه‌وه نه‌و هه‌لۆسته‌مان وه‌رگرت و هه‌ردوکیشمان سزا دراين. نه‌و سزایه‌ش پالنه‌ربوو بۆ مه‌لا به‌ختیار که له یه‌کیه‌تی

جیابیتتهوه. دياره كه له ۹۸۵ دا كه به خيزانهوه گواستيهوه بۆ گوندى ته كى پرۆزهى جيابوونهوى له ميشكى خويدا گه لاله كردبوو. به لام من هيچ زانياره كى كوونكرتيم نهبوو له سهر پرۆزه كهى ههتا سه فهرنگى كرد بۆ سهركردايهتى خويان و به رويه كى خو شه وه هاتهوه، وتى :

— رينكهوتين له گه ل سهر كردايهتى يه كيه تى. ني مه له رووى رينخستنهوه جيا ده بينه وه، له رووى سه ربا زه وه هيچ جيابوونه وه به ك ناكريئ. گۆفاريئ ده رده كه ين به ناوى ئالاي شو ريش . ليژنه ي سهركردايه تيمان ۳ كه سن، من و پشكو و شيخ على (خوله كه شكۆل).

ديار بو مه لا به ختيار زور دلخوش بوو به م رينكهوتنه. منيش پيرو زبايم ليكرد. شتيكى ناساييه كراوه نه گهر شتى له ديمو كراسى هه بى. به لام له گه ل نه بوونى ديمو كراسيدا جيابوونه وه له حيزب تاوانه و سزاي قورسى به دوا دا ديئت. نه و پرۆزه كه مه لا به ختيار سه رگه رمى چاپكردنى (ئالاي شو ريش) و گواستنه وه بوو به رو شارباژير، بۆ باره گاي حيزبى تازه ي له پسر هينزى چه كدارى مه ليه نده به سه رو كايه تى جه بار فرمان و شه و كه تى حاجى موشير هاته نه ته كى و ئابلوقه ي مالى ناوبراويان داو گرتيان و ده ستيان گرت به سه ر هه موو شتيكيدا له و گونده. نامه يه كيشيان پينوسى بۆ مه فره زه كه ي كه چه كه كانيان راده ستى يه كيتى بكه ن. به م شيوه يه رينكهوتنه كه ي م ب و سهركردايه تى ينك پيشيلكراو ده ركه وت كه جيابوونه وه له ينك (وهك له پارتى و له حشعيش) قه ده غه يه. له و پرۆزانه دا ده نگۆيه كيش هاته نارا كه نه وشيروان مسته فا له سه ره تاوه ناگاي له م رينكهوتنه نه بوو، دوايى كه پييزانى هه ليوه شانده وه.

كه له ۹۸۶ چوومه لاي تاله بانى گله يم ليني كرد له سه رگرتنى مه لا به ختيار و ههردو هاو رينكه ي پشكو و خوله كه شكۆل، وتم :

- به ناهق ئەوانەتان گرتوو. بە قسەى مە لایە ختیار ئەوان پڤنگەوتبەون
لە گەلئان کە جیاببەنوو نالای شۆرش دروستبکەن وە کۆ حیزبى
بۆخۆیان و هیچ هیزى چە کدار جیانه کەنوو. هیز بە یە کگرتووی
بمىنى لای ینک. جیابوونوو حیزبى مافىکى سروشتى خۆیانە.
تالەبانى وەلامى دایوو، وتى :

- مە لا بەختیار داوودە کات بەرسەین و ببەینە ولاتىکى ئەوروپى و
دوای ئەو دەش مووچەى مانگانەى لەسەر نىمەیت.
پڤنگەم بەدە بچمە لای و قسەى لە گەل بکەم . من داوام کرد.
تالەبانیش یە کىکى بانگ کردو فرمانى دا بمبەن بۆسەردانى مە لا
بەختیار. پاش ۱۰ خولەک گەیشتمە لای. لە ژورنک کە مەترنک
خۆلى کرابوو سەر لەسەیتەرەى بارەگای خودى تالەبانى. لەو ژورودا
دوقۆلى کەوتینە قسە، پىموت :

- سەرکردایەتى یەکیەتى ژمارەیه کى زۆرى لەنامە کەت فۆتۆ کۆپى
کردووو ناردویەتى بۆ ئەم و ئەو.

- ئەگەر ئەوەمان نە کردایە نىعدامیان دە کردین. جا توخوا ئەبو سلام
پیاو لە پىناوى چیدا نىعدام بکرى؟

ئەم وەلامە نالۆژیکیه زۆر پەستى کردم. بەلام من لێرەدا لە گەل حە
پسینکدا قسە دەکەم کە بە ناهق گیراوه. جگە لەمەش خۆى حیزبە کەى
خۆى . ینک . باش دەناسیت و دەزانیت پیاو کوشتن لەلایان ناساییه.
بابەتى قسەم گۆرى، پرسیم :

-مامە ئە یان لە گەلئندا چۆنە؟

- زۆر باشە، هیچ عەیبى تێدا نیە.

- تالەبانى دەلئى : م ب دەیهوئ ببەینە ولاتىکى ئەوروپا و لەوئش
مووچەى مانگانەى بدەینى، نىمە بەختیوکیەین.

- شتی وهام نهوتووه. با لهم ددر گایهوه بمکه نه ددرهوهو پارهی خواردنی
نم ماومیهی سجنیشم لیوهر گرنهوه.

چوومهوه لای تالهبانی و هموو قسه کانی م ب م بؤ گیراپهوه.
تالهبانی وتی :

- راستی نهویه نهوشیروان پیندا کوتاوه. برؤ قهناعهتی پینکهوه هر
نیسته بهری بدن. پاش مانگی م ب و سالار عزیز به کتر ددهنه
به رشق و هلدوده شینهوه.

رؤژی دواتر چووم بؤ باره گای نهوشیروان له گوندی بهر گه لوو. داوای
بهردانی مهلا بهختیارم لینکرد، ههول و مناقه شهیه کی زؤرم کرد بی
سوود بوو، وتی :

- بهری نادین، باوهری پیناکم چوونکه درؤی زؤر له گه ل کردوین.
پیموت نم هه لوئسته زؤر نابه جیه و ناههقه. گه رامه وه و هیچم
پینه کرا . نه مهو من خؤم رازی نه بووم له هه لوئستی م ب. پیموایوو
نه گهر نهو نامه ی پاکانه شی نه نویسیایه نیعدامیان نه ده کرد. نه گهر
نیعدامیش بکرایه نه دهبوو نامه کی بنووسیایه.

جهنگی عیراق – نیران و میلهه تی کورد

سروشتی شه خسی سه دام له بناغوه سروشتیکی شه قاوهیی بووه، هه میسه حمزی له شه پروو توندوتیژی بووه. له بیره وریه کانیدا به ههستی خۆشحالیهوه باسی به شداری خۆی له ههولئی کوشتنی عبدالکریم قاسم ده کات له ۱۹۵۹. جا پیاوی وهها بگاته بهرزترین پۆسیت له دهوله تدا چی لئ چاوه رپنده کرئی جگه له توندوتیژی و جهنگ؟ له دواي ههولئی کوشتنی قاسم سه دام عیراقی جهیشت و چووه لوینان ده ژیا، مووچهی مانگانهی له ههوالگری نه مریکا وهرده گرت. بهرئکه وتن له گه ل نه وانیش چووه ناو پرۆزه ی کوده تای سه ربازی ته مووزی ۱۹۶۸ که بۆ جاری دووم حیزبی به عسی هینایه وه سه ر حوکم. هه ره له سه ره تاوه احمد حسن البکر وه کو دیکۆر دانراو حوکمرانی فیعلی خودی سه دام بووه. له ۹۷۹ دا سه دام به کری به ته وای ده رکرد و خۆی له سه ر کورسی سه رۆکایه تی دانیش. بهرئکه وتن له گه ل واشنتۆن و له ندهن بریاری شه ری عیراق. نیران دراو هیزشی سه ربازی عیراق له ۲۲ نه یلولی ۱۹۸۰ دهستی پئکرد. هۆکاری شه ره که، سه بارهت به واشنتۆن و له ندهن، ده گه رپته وه بۆ نه وهی که پژی می نیسلامی تاران به مه ترسی ده ژمی دردا له سه ر بهر ژه وندی رۆژاوا.

سه بارهت به خبودی سه دامیش بیی رۆکه ی دامه زرانندی نیمه پراتۆریه تیه کی عه ره بی، وه کو نیمه پراتۆریه تی عه باسییه کان، له می شکیدا گه لاله سوو بووه. ده یویست ده وله تانی رۆژه لاتسی عه ره ب کۆبکاته وه به سه رکردایه تی خۆی له وه ده وله ته دا. نه مه ش هه لئکه هاته وته ده ست و زله یزه کانی رۆژاوا پشتگیری ده کهن، به لکو داوای لیده کهن نیران بگری. ناوچه نه وتیه کی نه هواز و به شی له کوردستانی نیران

بخاته سەر عێراق و دواتر ولاتانی کەنداوی دەولەمەند بەنەوت. ئەوکاتە دەچیتە ریزی دەولەتە زلھێژەکانی جیھان!

مەلا حکومرپرانەکانی شیعەیی ئێران سیاسەتیککی دەرەکی ھەلەو و شکیان گرتبوو بەر، پەییوەندیەکانیان لەگەڵ ھەموو ولاتە پیشەسازەکانی جیھان نالۆز کردبوو. ھیچ دەولەتیک نەبوو فرۆکەیی جەنگیان پێی بفرۆشی، بە پێچەوانەیی سەدام کە چەکی لە رۆژھەلات و رۆژ ناوا دەکەری و سوپاکەیی پرچەکیبوو. سوپای سەردەمی شا زۆر لاواز بوو بوو، دلسۆزی بۆ رژییمی نیسلامیش نەبوو. ھیزی پاسدارانیش تازە درووستبوو، بە گشتی لە گوندنشینە نە خۆئەندەوارەکان پینکھاتبوو کە بە کیلیی کۆشکی بەھەشتەو لە گیرفاندا و بەرمالیی نوێژ لەگەڵ خۆدا دەچوون بۆ بەری جەنگ.

ھەوالی بەربابوونی جەنگی عێراق. ئێران مژدەییەکی خۆش بوو بۆ کوردانی عێراق چونکە خۆیان لە ناخۆشیەکی سەخت و ژیاپنکی تالدا بوون بەدەست سەدام، ھەموو گوندەکانی ھەرێم ھەزاران خێزانی کورد لەشارو گوندی خۆیانەو گوازابونەو بۆشارەکانی باشوور و رۆژاوا عێراق، دەیەھا ھەزار لەناو ئێراندا پەریشان حال و سەرگەردان مابونەو. گوندنشینەکانی ھەرێم بەزۆر خێزبابونە ناو ئوردوگا زۆرەملییەکان، سەرگەرمی ئەوئەبوون ھەریە کە کەپریی یان زووی بۆخۆی دروست بکات. کورد لە نەھامەتیەکی راستەقینەیی فرە چەردا بوو.

لەگەڵ دەسپێکردنی جەنگدا سەدام ناچاربوو سەدان رەبایای سەربازی و زۆتیش چۆلکات لە ناوچە شاخاویەکانی ھەرێم چونکە پینوستی بەو چە کدارانەبوو لەبەری جەنگ دژ بە ئێران. ئەمە گووشاری لەسەر مەفرەزەکانی پینشمەرگە کەم کردوو، بواری جموجوۆل و مانۆری بۆ بەربلاو کردن. تەنانت ھیندی لە جوتیارەکانیش کە ھێنرابوون بۆ

نۆردوگا زۆره ملییه کان توانیان بگه پینهوه بو گونده پوخینراوه کانییان له سه سئوری عیراق - تورکیا و سه روو که جه خانوو بکهن و به نهینی لهوئ بژین. نهوهیان پیحۆشتریوو تا له ژیر دهستی رژی می سه دامدا بژین. جگه له توژی له جاشه کورده کان و به عسی و دانه دانه له شیوعیه کان، جه ماوه ری کوردو شیعه ی عیراق به گشتی دژی سه دام بوون، عه تفیان له سه ر نیران بوو، هه موو نیشتمان په روهر بوون، به لام خیرو بهرزه هندی عیراقیان له رووخانی رژی می سه دامدا دهینی، دپه نده ترین و دلپه قترین دوژمنی خویان له رژی می سه دامدا به دیده کرد. له ناو عه ربی سونه شدا توژی کی بچووک هه بوو له که سانی دیموکراتی و نیشتمان په ره که هه ر دژی سه دام بوون. رق و کیسه ی عیراقیه کان دژ به سه دام پاسایی لۆژی کی خۆی هه بوو :

۱. سه دام دکتاتورنکی فاشی زور دپه نده ترله هیتلهر موسولینی، عیراقی خسته گیزاویسی جهنگی ناوخۆو دهره کی، کوردستانی کاولکرد، چوار هه زار گوندی رووخاند و گوند نشینه کانی دهره دهه کرد.

۲. یه کهم حکومر ان بوو له جیهاندا چه کی کیمیای به کارهینا دژبه میله تیی خۆی، هه زاران هاوولاتی خۆی . که به پئی دهستور و یاسای نیو دهوله تی دهبوو پارێزگاری له سه رو مالیان بکات . کوشت له ژن و منال و گهنج و پیر یان نیفلیجی کردن.

۳. له باتی یه کسانی له نیوان هاوولاتیان، به پله ی جیا جیا مامه له ی له گه له ده کردن، پله یه ک عه شره تی خۆی بوو، پله دو سونه ی عه ره ب و پله سه شیعه و کورد. له هه موو روویه که وه مامه له ی جیا بوو له گه له نه م خه لکانه .

جاشتیکی سروشتی بوو، چاره پروان کرار بوو که هاوولاتیانیش به چاوی دوژمنانه بروانه حکومرانی له م چه شه.

بەدەستتۆمەردانى دەولەتتىكى يىگانە پۈتمەكەي پۈختىراو سەدام گىراو
 بەدەستى غەربى شىعە سزاي ئىعدامى تىيدا جىبەجى كراو كورد زۆر
 بە خۇشخالىيەو تەمەشاي دىمەنە كەيان دە كورد. ژماربە كى كەم
 لەوانەي كە زەرەر مەند بوون بە لە ناوبردنى دلتنەنگ بوون.
 جەنگى عىراق . ئىران بە ۳ قۇناغدا تىبەرى. لە قۇناغى بە كەمدا
 سوپاي سەدام بالآ دەست بوو، چووه ناو سنورى ئىران و بە شىكى
 لەشارو شاروچكەو دىهاتەكانى داگىر كورد. قۇناغى دووم ئەو بىو كە
 ھىزى سوپا پاسداران توانىيان ھىلى بەرگرى خۇيان بچەسپىنن و پىنگە
 لە پىشكەوتنى سەربازى عىراق بگرن. لە قۇناغى سىبەمدا، گەرچى
 بالآ دەستى لە ناسماندا ھەر بەدەستى سەدامەو مایەو، ھىزى پىادەي
 ئىران، كە بەشى كارامەترى پاسداران بوو، نەشو نماي كوردو كەوتە
 دەر كوردنى سوپاي عىراق لە ناوچە داگىر كراو كەن و ھىرش بردنە سەر
 ھىندى ناوچەي عىراق. ۱۹۸۸ ھىزى ئىران ھىرشى كوردە سەر شارى
 بەسپە كە دووم يان سىبەم شارى عىراقەو بەندەرى سەرە كىيەتى. سوپاي
 عىراق نەيتوانى رۇبەروى ئەو ھىرشە بىتەو، داگىر كوردنى بەسپە بوو بە
 شىكى خەتى نەگەر سەدام پەناي بە چەكى كىمىياوى نەبىر داپە بۇ
 لىدانى ھىرشكەرانى ئىران . بە بەكار ھىننەنى ئەو چە كە سوپاي ئىرانى
 تىشكاو زىاننىكى گىيانى زۆرىشى لىكەوت، چونكە ھىچ زانىيارە كى
 نەبوو لە سەربوونى ئەوچە كە لای سەدام، لەبەر ئەو ھىچ
 نامادە كارىە كى نە كوردبوو بۇ پوداۋنىكى لەم جۆرە. لەو كاتانەدا كە مەلا
 حكومرەنەكانى ئىران سەرگەرمى دابەشكردنى كلىلى كۆشكەكانى
 بەھەشت بوون بەسەر شەپكەرە كانىاندا، سەدام، بەيارمەتى ھىندى
 لەدەولەتانى پۇژاوا، سەرگەرمى دروستكردنى چەكى كىمىياوى بوو بۇ
 لىدانى سوپاي ئىران لە كاتى پىوستدا، بى گوندا نەو كە ئەم چە كە
 قەدەغە كراو لە سەر ناستى نىودەولەتى .

نەم ھېرشەي ئىران و بە کار ھېتانی چە کی کیمیایوی لەلایەن سەدامەوہ نامەبەک بوو بۆ دەولەتە زلھێژەکان کہ لە پشستی ھاندانی سەدامەوہ بسوون بۆ ھەلگیرسانی ئەم جەنگە. ئەوان بەتەمابوون سەدام ئىران داگیرکات و بەش بەشیکەن، کەچی ئیستە دەبی بەرگری لە پزیمی عێراق بکەن ھەتا ئىران نەي پڕوختنی ! دیارە بە ھیچ جۆری پڕوختنی پزیمی عێراقیان پئی قووبولناکری. ھیچ چارەبە کیشیان نیە جگە لەوستاندنێ شەر. ئىرانیش دەیزانی کہ داوی تیکشکانە کەیان لە شەری بەسپەدا، ناتوانن جینگە بگرن لەناو عێراقدا. لێرەدا جموجۆلی جەنگی زەمینی زۆر کزیوو. سەدامیش کەلکی لە بالا دەستی ناسمانی وەرەگرت و فرۆکەکانی ھەمیشە لە ناسماندا بوون بۆمبارانی تاران و شارەکانی ئىران و، داوی کوتایی ھیتان بە جەنگ بوو بەداوایەکی گشتی لەسەر ناستی جیھان. لە عێراقدا بریار بەدەست تەنھا سەدام بوو، حیساب بۆ کەسی دیکە نەدەکرا. نەویش خوازباری ناگر بەست بوو، لە ئىرانیش نایەتولاً خومەینی بریار بەدەستی سەرەکی بوو، مەلاکانی دەورو بەری گوشارنکیچریان خستە سەری تا نەوپەرداخە زەھرەي خواردووە . خۆی وەتەنی . ناگر بەستی واژۆکرد لە ۹۸۸. پاش ھەشت سال لە شەپنکی بی پاساوی نا عادیلانە و کاولکاری و خۆنپشتن کہ سەدام حسین ھەلیگیرساند و گەلانی عێراق و ئىران باجە کەیاندا.

نه‌نفال و کیمیاباران

که نه‌نفال دهستی پیکرد مه‌فارزی چه‌کداری کورد ۴ . ۵ سال بوو پدیدابوو بوووه. به‌لام پینده‌چی سه‌دام هیچ حیسابینکی بو نه‌مه نه‌کردبئی چونکه دهیزانی که لاوازن و ناتهبان و به‌شاخه‌کانی سنوری عیراق . نیرانه‌ون نه‌وشه‌ری له سالی ۹۸۳ وه که‌وته نیوان حیزبه‌کان ده‌رگای داخست له‌هم موکردارنکی هاوبه‌ش دژ به‌سه‌دام.

پاش حموت سال له‌شه‌ری نیران . عیراق، له‌سالی ۹۸۸ دا حیزبه‌کان ناشتبونه‌ویان راگه‌یان و به‌ری کوردوستانیان پیکهینا که ده‌بوو له ۹۸۰ وه پیکیان بهینایه. سه‌دام که‌لکی باشی له ناتهبایی و شه‌روململاتی نیوان حیزبه‌کان وه‌رگرت وناگر به‌ستیکی له‌گه‌ل ینک راگه‌یانند له ۹۸۳ دا. نم ناگر به‌سه بو‌ماویه‌ک بوو به فاکتوری پاراستنی پاشه‌وی به‌ری جه‌نگ بو رژیمی فاشی ره‌گه‌ز به‌رست. به‌م شینویه، له‌باتی هه‌ولی رزگارکردنی ناوچه‌یه‌ک (پاریز‌گایه‌ک یان قه‌زایه‌ک یان هه‌رناحیه‌یه‌ک) بدن به‌قه‌د شاخه‌کانی سنوره‌وه مانه‌وه هیچ شه‌رینکی نه‌وتویان نه‌کرد که شایانی باس بی جه‌گه له‌شه‌ری دابان که ینک کوتایی ناگر به‌سه‌که‌ی پینینا له‌گه‌ل سه‌دام.

سه‌دام هه‌ستی به‌گۆرانی ترازوی هیزکردبوو به‌رانبه‌ر نیران. دهیزانی که گه‌یشتۆته قوناغی که‌ده‌بئی هیندی پاشه‌کشه‌بکات و رینبکه‌وی له‌گه‌ل تاران. به‌لام هه‌ستی به‌هیچ لاوازه‌ک نه‌ده‌کرد به‌رامبه‌ر به‌ پیشمه‌رگه. وستی ناگر به‌س له‌گه‌ل نیران هاوکات بی له‌گه‌ل نه‌هیشتی هیزی پیشمه‌رگه. بو نم مه‌به‌سته‌ش نه‌خشه‌ی نه‌نفالی دارشت.

وشەى (ئەنقال) كە سەدام كەردى بە ناوى پەرۋە تىرۆرستىيە رەگەز
 پەرستەكەى خۆى، لە ئەسلىدا ناوى سورەتەتكە لە سورەتەكانى قورعان.
 مېژەكەى دەگەرپتەوہ بۆ ۱۴۰۰ سال لەمەوبەر. بەھىچ كلوژى
 جىگەى نابىتەوہ لە چەرخى ئەمپۆى گلۆبال . عەولەمەو ئىنتەرنىتدا.
 شارستانىيەت و مەرفۇسايەتى ئەم سەردەمە پەرۋە تىرۆرستىيە رەگەز
 پەرستىيەكەى سەدامى پى قوبول نىہ . وەك بىنيمان. پەرۋەى ئەنقال
 ئەوہبوو كە ھەموو نامرازانكى دىندانە بەكاربەتئى بە بەكارھىنانى
 چەكى كىمىيائىشەوہ، بۆ نىيادەى ھەموو جۆرە خەباتىكى چەكدارى
 كورد و خنكاندىنى تەواى دەنگى ئۆپۆزسوتنى كوردانى عىراق +
 گۆرپىنى دىمۆگرافى كوردستان و تەواندەوہى گەلى كورد بەوشىوہىيەى
 سەدام دەيەوئ. بۆ ئەم مەبەستە دىكتاتۆرى عۆجەوى ھەرچى پىنكرا
 كەردى. بەلام ئەنجامەكەمان بىنى : ئەوى روخىنرا و خنكىنرا خودى
 دىكتاتۆر بوو كە ئىعدام كراو ھەتاهەتايە نەفرەتى مېژووى بە
 شوئەوہىيە، ئەوئى مایەوہو سەركەوت گەلى كورد بوو.

رۆژانى ئەنقال بەرەى جەنگى عىراق - ئىران نەختى ھىوربوو، لە جۆرە
 تەجمىدىيە كدا بوو. ئەمە رىنگەى بەسەدام دا ھىزىكى زۆرى سەربازى
 لە سوپاو لە جاشە خاينەكان بىاتە بەرەى شەپ دژى پىشمەرگە. مەن
 لەورپۆژانەدا لە گوندى تەكەيەى قەرەداغ بووم، وەكوشايەتھال بەشى لە
 روداوەكانى ئەنقالم بىنى و دەتوانم قەسەيان لەسەر بىكەم : ھىزى
 سەرەكى پىشمەرگە لە پارىزگای سلیمانیدا پىشمەرگەى يىنك بوو.
 بارەگای سەر كەردايەتى يەكەيتىش لەو كاتەدا لەناوچەى شار باژىر .
 دۆلى . بوو. يەكەم ھىزى سەرەكى سەدام بۆسەر ئەو بارەگايانە بوو.
 قادرى حاجى على كە ئەو كاتە بەرپرسى يەكەمى مەلئەندى يەكى
 يىنك بوو، بارەگای لە گوندى بەلەكجار . قەرەداغ . بوو، خۆى و
 پىشمەرگەى چوون بۆ دۆلى، بۆ بەرگرى لە سەر كەردايەتى

حیزیبه که بیان. شەپری دۆلەتی بەردەوام بوو کە لە دەریبەندیخانەوێ هێزی سەدام هیرشی هینا بەرەو مەلبەندی یەکی ینک. جەمیل هەورامی نەندامی مەلبەندی ینک پێشمەرگەیی خۆیان و لایەنەکانی دیکەشی کۆکردووە، کە زۆرنەبوو ناشتیبوونەو، چوونە سەرزەردە، بەرەنگاری دۆزمن بوونەو. هیندیکیش لە شاخی ناو تاقەو بەرەنگار بوونەو، چەند پۆژی بەرهەلستی کرا بەلام تەرازوی هێز لە بەرژوونەندی حکومەت بوو، سەرشاخی زەردە گیراو بەوەش چارەنووسی شەپری قەراخ دیاری کرا. لە ۳۱ ی نازاردا شەش رەبیبەیی سەپا و جاش بەسەر ساخی سێوستانیەو بە کۆپتەر دابەزێنرا.

لەو رۆژەو پێشمەرگە کەشەوێ بۆ ناو قۆپی قەراخ. هیندیکیش لە پێشمەرگەکان رۆیان کردە گەرمیان بە هیوای کەشەوێ لە وێو بەرەو ئێران. هەر لەو رۆژەشەوێ خەلکی سیقیلی گوندەکانی قەراخ دەستیانکرد بە چۆلکردنی گوندەکانیان، بەشی زۆر رۆیانکردە سلیمانی. بەلام سەیتەرەیی پێشمەرگەیی ینک رینگەیی لەزۆر کەس گەرت و گەرانندیەوێ بۆ قەراخ، (پێیان ووتن) : " قووبۆلی ناکەین ناوچە کە چۆل بکەن ". هیندی لەوانەیی گەپێنرانەوێ بە ناچاری رۆیانکردە گەرمیان بە هیوای خۆ رزگار کردن لەو رینگەوێ بەلام لە گەرمیان کەوتنە دەست حکومەت و چوونە ریزی شەهیدانی ئەنفال. گەلێنک لە سەرۆک جاشەکان، لە پێش هەمووشیانەوێ سەردەکجاشی بی ناپرو فتاح بەگی جاف، رۆلێکی زۆریان هەبوو لە گرتن ورا دەستکردنی ئەو هاوالاتیانەیی ئەنفال کران. پێویست بوو ئەو سەردەکجاشانە، لەدوای رۆخانی سەدام، بگیرایەن و بەدراپەن بە دادگا لەسەر ئەو هەموو تاوانکاریە، بەلام بە پێچەوانەوێ، هیندی لە بەرپرسان یارمەتی گەرەترین تاوانبارانیاندا بۆ شاردنەوێ لەگەل و رۆیشتن بۆ دەروەیی ولات.

دېمهوه سر کيميا بارانی پېشمه رگو خه لکی سیفیلی کوردستان. من وه کو شایه تحال باسی کیمیا بارانی هه رسن گوندی ته کی و بهله کجار و بهلخه ده کم له رۆزی ۲۷ / ۲ / ۹۸۸. به پیاسه له گوند چوو بوومه دهرهوه، به سر بهرزاییه که وه له نیوان شاخ و گوندا، که گوتم له گرمه ی فرۆکه ی سیخوی بوو. ته ماشای ناسمانم کرد ۶ فرۆکه م ژمارد. که هاتن یه کم شت قونبه له یه کیان فریدا بو بهله کجار، غازنکی چری مه یله وه زهره بهرزایوه وه به رهو باکوری رۆژناوا به سستی ده جولای. دیار بوو بو نوه بوو که بزائن ههوا له کونوه دیت و بو کوئی ده چی. له سواری دووه مدا فرۆکه کان به رهو هه ریه ک له گونده کانی ته کی و بهله کجار چوار قونبه له ی ۵۰۰ (پنج سه) کگمی تیهاوژرا. نه مزانی چهند دانه بو بهلخه هاوژرا. گونده کان له ترسی کیمیا باران چۆلکرا بوون، نه ی مابوو له گوندا چو بوونه نه شکوهت و کونه بهرد له دهرهوه ی گوند. رۆزی (۲۷ / ۲)، ۳ خیزان و مه فزه که ی من مابوون. خیزانیکیان سه دیقی پیره میرد و ناسکه ی هاوسه ری، له کاتی بۆ مباراندا سه دیق دور له دئ کاری کشتوکالی ده کرد و ناسکهش له نه شکوهتکی نزیک له گوند دانیشتبوو ته شی دهرتسا. خیزانی ههردو جوتیار علی حسن و حسین محمد له ته نیشت قوتابخانه ی گوندهوه، نزیکی ۵۰ م له جینگه ی کهوتنی قونبه له یه که وه ده ژیان، به لام خانوه کانیا ن ۱۵ . ۲۰ م بهرزتریوون. علی به فهوری به سواری که ری برا بوخسته خانه ی پېشمه رگه شیوعیه کان له بهرده می دهره ندی نارامسین.

من له سر بهرزایه که وه گه رامه وه، بریارم دابوو پاش چاره که سه عاتی بچمه ناودئ بو نوه ی غازی کیمیاوی نه میتنی. که چووم بۆنکی به هیز، تینکه ل له بۆنی سیر و سیو لوتی پر کردم. بانگی پېشمه رگه کانم کرد و گه رانه وه بۆناو دئ. جهوله یه کم ده سپیکرد به ناو

گوندا. يه كه م قوربانى بومبارانى كيمياويم له نزيك مالى سه ديق بينى: مانگايه ك و دوو پارين له كۆلانتيكدا كه وتيرون له گيانه لادا بوون و نيشمان توانى هيچيان بؤ بكهين. له كۆلانه كانى ناو گوندا جهندين دانهى ديكه له نازل و مريشكى مرداروه بومان بينى. گهيشتمه مالى حسين. خۆى هيشتا نه هاتبووه، مناله كانى به ديار فاته خانى دايكيانه وه بوون و حالى شربوو. نازانم بؤ چى له م خيزانه تنها دايكيان و له خيزانه كهى عليش له تهنيشتيانه وه تنها باوك حالى خراب بوو، مناله كانيان له وه زعيكى زور باشترا بوون. نيمه ههشت دهرزمان هه بوو بؤ نهم حاله تانه . دهرزبه كم دا له فاته خان و به مناله كانيم وت :

. مه ترسن، دايكتان تا سبهينى چاك دهين .

هيندى له خهلكى گوند كه زانيان به بؤمبارانه كه گه رانه وه له نه شكوت و كونه بهرده كانه وه بؤ گوند. هه يانبوو يه كسهر دههاتنه ناوگوند و هه شيانبوو نهيان دهوترا، ههر له دوروه دهوستان و بانگيان ده كرد، هه واليان ده پرسى كه نه ترسن له هاتنه ناودى؟ سه ديق پاش سه عاتى له بؤمباران له سه ر زه رعاه كه يه وه هاته وه بؤ ناو دى. رينگه ي به لاي قوتابخانه كه دا دهروويشت. دوسى كه س له ولاره وه ستابوون، بانگيان كرد :

. كا سه ديق وريابه، زور نزيكى نهوچاله مه رۆ.

. چالى چى؟

. چالى قونبولى كيمياوى.

كه چاله كهى بينى چووه پيشه وه، له كه ره كهى دابه زى و تو زى له گوى چاله كه وه ستاو ته ماشاى كرد. چووه ناوى، جنيونكى هه والهى سه دام كرد و له قهيه كى كيشا بهو شته خۆله ميشيه دا، وتى :

. نا نه مه يه كيمياوى كه سه دام نهم عاله مه ي پيترساندوه؟

لەقەیه کی تری لەدەرمانی ناو چالە که دا لە گەلی جینیۆنکیتەر بۆ
صدام و هاتە دەرەوه، سواری کەرەکە ی بوو بەرەو مائی خۆی. نیوارە
دنیا تارێک بوو بوو که یەکی هات بۆ بارە گاو وتی :

- کا سەدیق زۆر خراپە. فریای نەکەون نەمشەو نەمرت.

چووم بۆ مائی حاجی صدیق. لەسەر جینگە کەوتبوو دەینکان. تەنها
پیرە ژنی هاوسەری بەدیاریەوه بوو. وتم :

حاجی مەترسە، دەرزیەکت لێدەدەم و هەتا بەیانی باش دەبیت. بەس
دەپرسم : بۆچی چووتە ناو نەو چالەو لەقەت لێیدا؟ نەتەدەزانی نەوه
خەتەرە؟

- خۆ بەخوا هاواریشیان کرد، وتیان : حاجی نەکەیت، خەتەرە ! بلییم
چی شەیتان نەو هەلەیهی پێکردم .

کەس لە گوندی تەکی نەمرد. پێشمەرگە کانیشم تووشبوون، چاویان
سووربوو، ناوی پێدا دەهاتە خواری، خۆیشم هەرەها. لە راستیدا
نەمدەزانی نەجامی بەچی دەگات، بەلام دەمویست وریان بەرز راگرم.
لە بەلە کجاریش کەسی خەلکی گوند تووش نەبوو چونکە گوند
بەتەواوی چۆڵ بوو. پێشمەرگە ی ینکیش نیحتیاتی خۆیان وەرگرتبوو.
دواتر وترا پێشمەرگە یەکی عەرەب لە پێشمەرگە کانی نەنجومەنی
بالای نیسلامی بەرکەوت و شەهید بوو. گوندی بەلخەش چۆڵبوو.

دەپرسری : چۆن هەردو خێزانی علی و حسین کە قەلەبالبیون بە
منال بەسەلامەتی دەرچوون، هەرنزیکە ی ٤٠ - ٥٠ مەتریش دور بوون
لە تەقینەوهی قونبۆلەیه کی کیمیاوی وەها گەورەوه؟ پیموایە هۆکاری
سەلامەتیان دەگەرتهوه بۆ تۆپۆگرافیای زەمینە ی گوندە که و قورسی
غازی خەردەل و ئەعساب. خانوی هەردوکیان نەختی لە جینگە ی
کەوتنی قونبۆلە که بەرزتر بوو.

ئەو بۆمبارانى سەرەكى تەكىيە و بەلە كچاپ بوو. وردە بۆمبارانىش بوو بوو بە كارىكى نىمچە پۇژانە گولەى كىمىياوى تۇپى دور بورد لەسەر بازگەى دەرەبەندىخانەو ئەهات و لە پشتى گوندوۋە دەتەقىمەو، غازەكەى بەناو گوندا دەهاتە خواری. بەلام زىندوۋەر لە گوندا نەبوو جگە لە چۆلەكە پاسارى.

گوندى سىۋىستان (كە نىستە ناۋىندى ناحىيە) لە مەسافەى ۳ - ۴ كم لە پۇژەلەتتى تەكىيە يە. لەو پۇژانەدا قەلەبالغىترىن گوند بوو لە قەرەداغدا. خەلكى ئەو گوندانەى دەورو بەر دىيانوت :

- ئەو سىۋىستان بۆمباران ناكړى، نەبە فرۇكە و نەبە تۇپ، چونكە پرە لە سىخوړى سەدام.

- بەلى تا نىستە بۆمباران نەكراو، بەلام كەس نازانى لەم پۇژانەى داھاتوۋدا دەرکړى يان ناكړى.

دنیا تارىك بوو، سەعات دەى نىۋارەى ۲۲ / ۳ / ۱۹۸۸ لە تەكىيە پاسەوانە كەمان ھاتە ژوروربوو راي گەياند :

- گولە تۇپ زۇر لە دەرەبەندىخانەو نرا بە سىۋىستانەو، بەلام پىموايە بۆمبارانى كىمىياوى بوو، چونكە گولەكان كە دەتەقىنەو تىلپەيان دەھات وەكو ئەو قونبولانەى پىشتەر دران بە تەكىيە و بەلە كچاردا.

پاسەوانە كە راستى كرد، ئەو بۆمبارانى كىمىياوى گوندى سىۋىستان بوو. قونبولە كانىش نىزىكەى (۴۰) رەكىت بوون لە دەرەبەندىخانەو بە قازىفە تەقىندران بۇ گوندىكى بچووك - سىۋىستان. ھەموو رەكىتەكان لەناو گوندا تەقىنەو. گوندەكەش بۇ نەگبەتتى لە زەمىنكى بچووكى نەختى تەختدايە، كە لە ۷۰ - ۸۰ خىزان زىاترى تىدا نەسابو لەو كاتەدا. قوربانىانى بۆمبارانەكە نىزىكەى ۷۰ شەھىد و ھەموو دانىشتانىش بە پلەى جيا جيا برىنداربوون. ھىندى خىزان قەلاچۇكران. خىزانى مەھدى زۇراب كە لە ۱۴ سەر پىكھاتىبون ۱۳ كەسيان لەويدا

شەھید بوون و محمدی کورپی مەھدی مایەوہ لە زیاندا چونکە پێشمەرگە بوو، لەناو پێشمەرگەکاندا بوو. عوبەیدی جلدروو لە گەڵ ژنێک و چوار مندالیدا دەژیا، تەنھا خۆی مایەوہ. پرژیمی فاشی ئەوانەى بەدرۆ خستەوہ کە دەیان ووت : (سێوسێنان سیخوپی سەدامی زۆر تێدايە بۆیە کیمیاباران ناکرێ). ئەوەتا کیمیاباران کرا بەشێوہی کى خراپترو درێندانە تر لەھەموو گوندەکانى تری کوردستان، کە بوو بە ھەلەبجەھى کى بچکۆلە. بە بەراوردیش ۷ پوژ دواى کیمیابارانى ھەلەبجە بوو.

ھەرنەوشەوہو پوژى دواتر ژمارەھى کى زۆر لە گوندەشینانى دەوروہەرى سێوسێنان چوون بەدەم شەھیدەکانەوہ بۆ بە خاکسپاردنیان. دواى راپەرینی ۹۹۱ ھەموو شەھیدانى کیمیابارانە کە گۆتزانەوہ لە گۆرستانیکى تايبەتدا لە تەنیشت گوندى سێوسێنان بەخاک سپێردران.

شەرى كەنداو و رزگار بوونى ھەرىم لەسەدام

پاش ۳۰ سال لەخەباتى چەكدارى دزى رزىمى عىراق بزوتتەوهى رزگارى خوازى كورد گەيشتە نەفالى و كىمىباران. ھىچ ناسۆى ھەلسانىكى لەبەردەمدا نەسو بو دواړۆزىنكى دىارى كراو نەگەر بىعەقلى دكتاتورى بەغدا بەداگىر كوردنى كوتت و ياخى بوون لە ناغاي پىشوى . واشنتون . نەو ھەلەى نە رەخسانايەت. ھىزى نۆپۆزسوتنى عىراق، بە عەرەبى و كوردىەو، زۆر لاواز بوو، خەباتى چەكدارى تووشى تىشكان بووبوو. لەدۇختكى و ھادا شەرى كەنداوى يەكەم دەستى پىكرد. جگە لەسەدام ھەمووكەس دەيزانى كە نەنجامى شەرەكە چۆن دەبى. سوپاي سەدام لەبەر ھىرشى فرۆكەكانى ئەمريكا و ھارەبەيمانان تىشكا بەبى ھىچ شەرو پىكدادانينكى زەمىنى، كەوتە كشانەو مەكى نارپىخراو و بى سەرۆبەر. كوتت رزگار كرا لەداگىر كەران، بەلام رزىمى سەدام نە روخىنرا، عىراق رزگار نەكرا. ئەمە بۇ چى؟ پرىما كوف، وەزىرى دەرەوى يە كىتى سۆفیت لەوكاتەدا وەلامى نەم پرىسارەى داوتەوہ :

- لەورۆژەدا كە سوپاي ئەمريكى ھاتبوہ ناوخاكى عىراق سەدام لە بەغدا پتوہندى كرد بە بالۆيزى سۆفیتەوہ لە بە غداو پىپراگەياند كە برپارى داوہ دەسلات پادەستى شىعەكان بكات و عىراق بەجىھىلئى، ئەمەش ماناي وايە عىراق دەكەوتتە ژىردەستى نىران.

گەربەچوف سەرۆكى ئەوكاتەى يە كىتى سۆفیت نەم ھەوالەى بىدواكەوتن گەياندە سەرۆكى ئەمريكا جورج بوش. لىرەدا پرىسارنكى چاوەرپواننە كراو ھاتە بەردەمى بۇش:

كام لەم دوشتە ھەلبژرتت؟ عىراق بکەوتتە ژىردەستى نىران يان لە دەستى سەدامينكى تىشكاوو لاوازدا بىننى؟ بۇش دەبى ئەمە تاوتوى

بکات : ئێران دەستبگرێ بەسەر عێراقدا یان سەدام بئینیتەوه؟ کامیان
له بەرژوهەندی ئەمریکایه؟ مانەوهی سەدامی پێباشتریبوو. فەرمانی
دەرکرد به وهستاندنی شەڕ. سەرکردهی هێزی سەربازی ژێنرال شوارسکۆ
داوای له بۆش کرد :

-مۆلەتمبده له ماوهی چوار سەعاتدا به غدا ده گرم و شەڕ کۆتایی
دێت.

-نەخێر مۆلت نیه، ئەوه پرسێکی سیاسیه و دەبی شەڕ بوەستن.
ئەمریکا شەڕی وهستان و مانەوهی سەدامی له کورسی دەسەلات
قبوولکرد. له وهش زۆتر، گەڕی سهوزی بۆسەدام هەلکرد که بۆی ههیه
پاشماوهی هێزی سەربازی خۆی له گەڵ فرۆکه کانی کۆبکاتهوه و
به کاری بێنی دژ به جموجۆلی شیعە کانی عێراق.

جه ماوهی شیعە لهشاره کانی باشوری عێراق یه کم کهس بوون که
دژی سەدام راپهڕین و دهستیان گرت بهسەر گەلێ شارو جینگه دا. بهلام
سەدام درندانه بهرەنگاریان بووهوهو توانی سەركوتیان بکات. ئەوهش
رۆلی ههبوو که شیعە کان نهزموونی رێخستن و خهباتی چه کداریان
نهبوو، به پێچهوانه ی کوردهکان که نهزموونی ديهها سالی بزوتنهوهی
چه کداری و رێخستنی چه کداریان ههبوو.

راپهرینی جه ماوهری ۱۹۹۱

جهنگی که نداو و تیشکانی سه دام زه مینه یان خو شکرد بو راپهرین. سه دام نو توانایه ی پیش جهنگه که ی نه مابوو، به تاییه تی دهره ق به کورد که هیشتا هیندی یه که ی پنشمه رگه مابوو به ناسانی دهیتوانی ریزه کانیا ن به ریلو کات. گومان له وه دا نیه که یه که م شار شه رفی دهسپیکردنی راپهرینی پیبرا رانیه بوو، له ۵ / ۳ / ۱۹۹۱ دا، دووه میس سلیمانی بوو له ۳ / ۷ دا. به لام مشتومری زور له سه ره شه کراوه که کی راپهرینی دهسپیکردو نایا له سه ره بریاری حیزی دهستی پیکرد یان به شیویه کی عه فوی؟ هیندی که س ده لین: به بریاری ینک دهستی پیکرد. به لئج بریاری حیزی بووه بو به ریا کردنی راپهرین، به لام حیزه کان دوربوون له شماره کانه وه، فریانه که وتن، تا هاتنه وه جه ماوهری لاوانی ناوشار، به خواست و ناره زوی خو یان و به کاریگه ری رادیوی یه کیتی، - لانی که م له رانیه و سلیمانی - دهستیان به راپهرین کردبوو. نو قسه یه ی سید کاکه راسته که به نهوشیروانی وتبوو:

(مالت خراب نه بی راپهرین دهستی پیکردوو و رانیه خه لاسبو سه روچاره و چوارقورپه وه له هه موو جیگه کان جهیشی سه دام له ته سلیم بوون! نیتر شانیه چی و چونه خواره دی چی؟) نهوشیروان گووتی: چۆن؟ نه مه کی کردی؟ (گووتم بابی من خه لک و عه سه کهری فیرار هه موویان به یه که وه هیرشیان بو سه ره مۆلگه کانی به عس دهسپیکردوو)

له سه ره تاوه گه نهجه کانی ناوشار، که یه که پارچه بوون له یرق و کینه به رانبهر به رژیمی سه دام، هیزی سه ره کی سه ره شه قام بوون و رۆلیکی گه وره یان هه بوو. به لام نه م حاله زوری نه خایاند چونکه نه زمونی سیاسیان نه بوو، له روانگه ی به سه ته لکی بیروباوهر ده جوولان. یه که م

پروژەيان ھەلبەردارنى سۆڤىتات بوو بۇ گەرەك و شارو تووتزە
 جياجياكانى كۆمەلگە، ۋەك ئەۋەى لە كۆمۆنەى پارسىدا كرا، ئەۋەيان
 نەدەزانى كە نە سەلیمانى پارىسە و نەدۆخى كۆمەلایەتى ئىترە ۋەكو
 دۆخى كۆمەلایەتى فەرەنساىە لە رۆژانى كۆمۆنەدا و نەئەزموونى
 كۆمۆنەى پارىس سەرکەوتنى بەدەستەینا ھەتا ئىستە تەقلیدى بکەین.
 كە حەزبەكان گەرەنەۋە بۆناو شار، بەسەرکردایەتى كادرو پىشمەرگە
 بەچەكە كانىانەۋە، بەمىژوۋىەكى خەباتگىچىرى ۋەئەزموونىكى زىترەۋە
 لەكاروبارى سىياسى و رېئىكخراۋەيىدا، وردە وردە تەرازوۋى ھىز گۆردرا
 لەبەرژۆۋەندى ئەۋ حەزبانە و لەھەموو گىرنگىر دەسەلاتيان گىرتە دەست.
 شىۋەىە كانىش كە ھىشتا نەبرىنى بەرەى پاشكۆگەرى لەگەڭ سەدام و
 نەبرىنى پاشكۆگەرى بۇ پارتى دژى ىنك ىان سارىژ نەكردبوو،
 لەدۆخىكى ۋەھا دانەبوون، كە بتوانن كەلك لەو گۆرانكارسانە لە
 كوردستاندا ۋەرېگىرن. ھەموو ئەزموونى كە فىرى بوون لەكارەساتى
 پىشتاشان برىتى بوو لەۋە كە جارئىكى دىكە نەبنە پاشكۆى تاكە حەزبى
 لەپارتى و ىنك، بەلكو پاشكۆگەرى بۇ ھەردوۋ حەزبەكە بىكەن
 لەيەك كاتدا.

كارتى بەھىز بەدەستى حەزبەكانەۋە لە كاتى گەرەنەۋەيان بۇ شارەكان
 ئەۋەبوو، كە ۋەكو بەرەى نىشتمانى كوردستان بەيە كرىزى گەرەنەۋە.
 لەلایەكىترىشەۋە تىشكانى سەدام لەجەنگى كەنداۋادا پىرسىكى گىرنگ
 بوو بۇ ئەم حەزبانە و ھەموو ئۆپۆزىسىۋونى عىراق.
 جگەلەمەش پارتى و يەكىتى ھەر حەزبە يەك سەنتەرى برىارى ھەبوو،
 بەپىچەۋانەى گەنجەكانى ناوشار كەفرە سەنتەر بوون. لەبەر ئەۋە
 دياردەيەكى سىروشتى بوو كە حەزبەكان دەست بەسەر ۋەزەدا بگىرن، بەلام
 ئەۋە سىروشتى وچاۋەروانكراۋ نەبوو، كە رەوتى ئەۋ گەنجەچەپخوزانە
 نەتوانن تەنانتە تاكە كورسىەكى پەرلمانىش بىنن.

لەسەرەتای گەرانەوویانەوێ هیزبەکان بەناووبوون بە حوکمپانی کوردستان، بەلام بە کردار زۆتر سەرگەرمی تالانی وشت فرۆشتن و پاره پەیدا کردن، چ بۆ حیزب و چ بۆ فلان بەرپرس. بۆماوەیەک مونا فەسەیه کی توند بوو لەناویانا، بەتایبەتی لەنیوان هەردوو حیزبی سەرەکی، بازارپی سەرەکی بۆ زۆرشت نیوان و تورکیا بوو، ئەوێ دەفرۆشرا سامانی گەل و نیشتمان بوو، دزی بوو، گەندەلکارییەکی زەق بوو، ئەو دزی و شەڕەخۆرییە لە قۆناغی یەكەمی حوکمپانی حیزبە نەتەوێیەکانی کوردستانی عێراقدا بەلگە بوو، کە نامانجیان، پیش ھەموو شت، بەدەستھێنانی کورسی و پوول و پارەبوو. لەسەرەتای حوکمپانیانەوێ گەندەلکاری لەشیوازی تالانی و فرۆشتنی شوڤل و گەلابە و مەکانین و ئەوانامیزانەکی زووتر کێدرا بوون بۆ دروستکردنی بەنداوی بیخەمە و فرۆشان لە لایەن ینک و پاریتەوێ. لەسالانی دواي ئەوتالانکاری گەندەلکاری بەردەوام بوو بەشیوازی جواروجۆر و گەیشتە پلەییەکی خەیاڵی، بەتایبەتی پاش ئەوێ کە بەرھەمھێسانی نەوت زۆر پیشکەوتوو، کەوتە ژێر دەستی سەرانی پارتی و یەکییتی. پاش ۲۷ سال لە حوکمپانی لەلایەک دەبەھا ملیار دۆلار کەلەکە کراو لەلایەکیتریش بێموچەیی و نەھامەتی و بێکاریی خەلک.

بۆماوەیەکی کورت بەرێ کوردستانی حوکمپانی کرد. لەسەرەتاوێ، ئەگەر چی فێرکان فێرکانی تالانکاری زۆر گەرم بوو، سیللەت لە جەژنیکی راستەقینەدا بوو. بەلام مەترسی ھەبوو لە گەرانەوێ سوا و دەسلاتی سەدام بۆ کوردستان، ھەتا ھاوێیمانی بوجەنگی کەنداو، بەسەرکردایەتی ئەمریکا، فێرنی لە فێرۆکەمی سوا قەدەغە کرد بەناسمانی پارێزگاکانی ھەرێمدا. دواي ئەوێ مەترسی لە گەرانەوێ سواي عێراق نەما و جۆرئ لەنارامی جیگیر بوو.

باشترین نیشی بەرەى كوردستانى ئەوە بوو كە پەرياريدا هەلبەزاردنىكى
پەرلەمانى لە هەرئەمدا جێبەجێبەكەرى. ئەمە يە كەمجاربوو بەدرێژايى
مىژووى كورد كە گەلى كورد بتوانى لە ولاتى خۆيدا شتى لەم جۆرە
بكات. ئەگەرچى بەياسايە كى نادىموكراسيانەبوو، بۆ بەرژوهندى پارتى
ويە كىتى دارنژرا بوو. بەگۆرەى ئەو ياسايە هەر حزبى سەرچەمى
دەنگە كانى (۷٪) كەمتر بووبى بۆى نىە بچىتە پەرلەمان. لەبەر ئەو
هېچ كەسىتر نەچوو پەرلەمان جگەلە نۆنەرانى پارتى و يە كىتى كە
ئەندامىتى پەرلەمانى هەرئەمیان بەشكرد بەرئەزەى پەنجا بەپەنجا. ئەمە
ماناى ئەوە بوو كە هەرلەسەرەتاو پارتى ويە كىتى پەرلەمانيان بۆ حيزبە
نەك بۆ گەل و نىشتمان.

مهترسیترین جهولهی شهری براکوژی - نهوهدهکان

جهنگی کهنداو ههلیکی هینده لهباری بۆ بزوتنهوهی رزگاری خوای گهلی کورد رهخساند که قهت به خه یالی که سانه هاتوو:

۱- پاش نهو تیکشانده گه ورهیهی ۱۹۸۸ ی کورد، که هاوکات بوو له گهڵ وهستانی شه‌ری عیراق - ئیران ههلیکی نوێ هاته پیشه‌وه که کورد به‌توانی به فهوری هه‌لسیته‌وه سه‌ر پێی و دوژمنی - سه‌دام - هه‌جی پینه‌کری

۲- له گه‌ڵ هه‌لسانه که‌شیدا کورد، بۆ یه‌که‌مجار به‌دریژی میژوویی، له‌ژێر ده‌ستی که‌سیترا نه‌بی، به‌لکو خۆی بیی به‌ حوکمرانی خۆی بۆ ماوهی ۱۲ سال.

نه‌گه‌ر جله‌وی حوکمرانی له‌و ۱۲ ساله‌دا له‌ ده‌ستیکی دلسوزی زاناو خاوتندا بوایه، که هه‌موو توانای به‌خستایه‌ته گه‌ر بۆ بنیاتنانی هه‌ر ئه‌م له‌ رووی سیاسی و ئابووری و روشنبیرییه‌وه ده‌توانا ئه‌م هه‌ر ئه‌مه بکری به‌ ولاتیکی پیشکه‌وتوو له‌ سایه‌ی رژیمیکی دیمورکراتیدا که بی‌بایه به‌ فاکته‌رنکی به‌هێز و سه‌رنجراکیش له‌ هه‌موو ناوچه‌که‌دا، ده‌یتوانی یارمه‌تی گه‌ورده‌ی هاو په‌یمانان بدات له‌ به‌ر ژه‌ه‌ندی خۆی هه‌ر ئه‌م و هه‌موو عیراقیشدا، به‌لام نه‌وی روویدا له‌و سالانه‌دا دوای شه‌ری که‌نداو ته‌نها تو‌مار کردنی لاپه‌ریه‌کی تازه‌ی پر له‌ نه‌هامه‌تی و شه‌رمه‌زاری، شه‌ری براکوژی و خوت‌پرشتن و کاولکاری له‌نیوان پارتی و یه‌کیته‌دا. شه‌ری براکوژی هه‌میشه‌ شتیکی خراب بووه، هه‌له‌یه‌کی کوشنده‌ بووه، به‌لام به‌تایبه‌تی ئه‌م جاره‌یان که کورد رزگار بوو له‌ سه‌دام و ۱۲ سال خۆی حوکمرانی خۆی بوو، به‌ئێج، ئه‌مجاره‌یان دۆخیکی زور هه‌ستیار و ناسک هاته‌ نارا، که له‌ هه‌موو میژوویی هه‌رنه‌مدا هه‌لی وه‌های بۆ نه‌ره‌خساره، نه‌گه‌ر نه‌و ۱۲ ساله‌ به‌ کاربه‌تیرایه‌ به‌ دلسوزی و ده‌سه‌پاکی

ولتزانانە بۆ بىياتنانى و گەشەپىدانى ھەرئىم لەكاتى رووخانى رزىمى بەغدا ئەم ھەرئىمە قورسايىيەكى ترى دەبوو، حسايىكى دىيەكى بۆدەكراو كورد رووبەرووى ئەنجامىكى جىاواز دەبۆو. بەلام ئەنجامى ئەم ھەلە گەورەيە، ئەم جەولەيەى شەرى براكوژى كە لەسەر ھىچ نەبوو جگەلە ھەولئى قۇرخكردنى دەسلەت، جگەلەشەپ لەسەر كورسى و پارە، ئەمانەى خواربوو:

۱- دروستكردنى دوو ئىدارەيى لەم ھەرئىمەبچوكەدا، ئىدارەى پارتى و ئىدارەى يەكىتى، ئەمە لەكاتىكدا كە گزنگىرىن فاكتەرى سەرکەوتن يەكرىزى مىللەتى كورد بوو.

۲- پەكخستنى پەرلەمانى كوردستان، لەباتى ئەوئى كىشەكان لەناو ئەو پەرلەمانەدا چارەسەر بگىرىن، ئەمەش ئەو راستىيە نىشاندا كە پەرلەمانى حزب، ووردتر بلئىن پەرلەمانى سەرۆك دروستكراو نەك پەرلەمانى كۆمەلگە.

۳- خەرچكردنى ئەو داھاتە كەمەى كە دەھاتە دەستى حكومەتى ھەرئىم بۆ كاولكارى و خۆئىرشتنى گەنجەكانى كوردستان لەكاتىكدا كە ئەم ولاتە وئىرانبوو، پىئىستى بە ناوئەدانكردنەو بوو .

بەبۆچوونى من ئەو جەولەيە لەشەرى براكوژى گەورەترىن زىانيدا لە بسزووتنەوئى رزگارخووازى ئەم گەلە چونكە ھەلئىكى مېژووئى زۆر دەگمەنى لە كىسدا كە پىشتەر ھەلئەكەوتوھوجارىكتىرش بەدەست نايەت . شايانى باسە كە بەرپرسيارانى ھەردوو جىزىيى حوكپان لەو شەپو لە زنجىرەى شەپەكانى براكوژى لە ۱۹۶۴ وە بۆ ۱۹۹۷ ھىچ باجئىكى ئەو ھەلە گەورەيە و زنجىرەشەپەكانى براكوژيان نەداو تاكو ئەم چركەيەش ھەر خۇيان حوكمپانن.

برىنى شەپى براكوژى ئەوئەدەكانى سەدەى بىستەم ھەتائىستە سارژنەبووتەو، جىماوى دوو ئىدارەيى بەزەقى دەبىنرى كە تا ئىستە

بەردەوام، بەلام تۆزى بەداپۇشراوى، بەشىكى ھەرىم ناوچەى دەسلاتى ئەم حىزب و بەشەمى دىكە ناوچەى دەسلاتى ئەم حىزبە، كەلباتى سوبايەكى نىشتەمانى ولات دوو مىلىشاي ھەردو حىزب ھەبە، كەلباتى يەك دەزگاي پۇلىس و ناسايشى دولەت دوو دەزگا ھەبە + دوو دەزگاي ھەوالگىرى بەناوى پاراستن و زانىارى كە حىزب دروستى كىردو و حىزب بەرتوھيان دەبات و مووچە و مەسرەفىشان لە بووچەى رەسمى ھەرىم ھەردەگىرى. لەكاروبارى ئابوورى و بانكىشدا ھەردو ئىدارىبى بەكردو ھە ماو.

ئەم دوو حىزبە كەلەسەرەتادا يەك حىزب بوو لەچارچىووى يەك عەقلىيەت و يەك ئايدۆلۆژىي نەتەو ھەبە - كوردايەتى - دروستبوو دەرچووى يەك قوتابخانەن، سىبەكە سەدەبە كە لەمىلانىي خوتناويدا بوون، كە ھەولى قۇرخكردنى دەسلات دەدەن، ھەرايەنە بەتەنھا بۇخوى لەباتى پىكەو ژیانتيكى شارستانيانەى ھاوچرخ. لەم سالانەى دوایدا كە مىلانىي خوتناويان لەنىوان خوياندو ھەستاندو ھەرىكەوتون لەسەر پاراستنى بەرژوھەندى ھاوبەش دژ بە ئۆپوزىسيون، بۆنموونە ھاوكارى يەكترىان كىردو ھەپرسى فايلى نەوت و گەندەلكارىدا و مىلانىيشيان بەردەوام بوو لەسەرھىندى پىرسى تر.

نایا سەدام حسین سیخوری CIA بووه ؟

دوای شۆرشى ۱۴ى تەمموزى ۱۹۵۸، كەلەشىۆه كۆدەتايە كى سەربازىدا سوپاي عىراق بە پشتیوانى بەرى نىشتمانى وجە ماوەرى گەل جىبە جىيىكرد، هەردوو دەولەتە نىمپىرياليە كان كەوتنە دزايە تىبە كى توندى رژیمنى نىشتمانى، كە عبدالكەرىم قاسم سەرۆ كایەتتى دە كرد، بە یارمەتتى چىرۆپى نەمرىكا و بەرىتانىا دووچار لە ماوەى ۶ سالدا دوو كۆدەتای سەربازى لە عىراقدا ساز كرا بۆ هینانە سەر كورسى دەسلاتی حیزى بە عىسى فاشستى، بە مەبەستى تۆلەسەندنەوه لە رژیمنى نوێى قاسم و حشع و هەموو هیزه دیموکراتى و نىشتمانییه كان، كۆدەتای ۱۹۶۳ كە قاسم و كۆمەلى نەفسەرى دەورۆبەرى و (۵) هەزار لە حشع و كەسانى دىكەش تىدا كۆژران، كۆدەتای دووم كەلە ۱۹۶۸ حیزى بە عسى گەراندهوه سەر دەسلات بە سەرۆ كایەتتى سیخورى (CIA) سەدام حسین كە ۳۵ سال لە سەر كورسى دەسلات مایهوه، نەم راستییه كە سەدام سیخور بوو قسەى هەلبەستراوى كەس نەبوو، بەلكو راگەیه نەدراوى نەندامىكى پىشوى (CIA) بوو. بەناوى (جۆن پىركىن).

ئايا سەدام حسين سيخورپى CIA بوۋە؟

بەلىخ سەدام حسين سيخورپىكى پاراستنى ئەمىرىكا بوۋ دژ بە كۆمۇنىزم، بۇ ماۋەى ۴۰ سال ۋە كو نامرازنىك بە كاربان دەھىنا. يەكەم پەيوەندى بەستنى لەگەل CIA سالى ۱۹۵۹ بوۋ كە بەرپرسىارتى شەش كەسىان گرتە نەستۋ بۇ تىرۆر كىردنى سەرۆك ۋەزىرانى عىراق عبدالكرىم قاسم، چونكە سەرۆك ۋەزىران ئەوكاتە پەيوەندى بەست لەگەل يەكىتى سۇقۇت ۋ بەنىاز بوۋ چەكى لى بىكرىت بەمەش ئەمىركىاي خستە ترسەۋە ۋ ئەمىرىكا عىراقى بە ناۋچەيەكى ستراتىجى باش ۋەسف كىرد بۇ شەرى سارد دژ بە سۇقۇت. بە گۆرەى گوتەى سىاسەت مەدارنىكى ئەمىرىكى سالى ۱۹۵۹ CIA سەدام حسينيان لە بالەخانەيەك جىگىر كىردوۋە لەشە قامى ئەلرەشىد رىتك بەرامبەر نۇفىسى سەرۆك ۋەزىران بۇ ئەۋەى لە جموجۇلى ناگادار بىت، ۋە پارەى ئەۋ بالە خانەى سەدامى لى بوۋ لىپىسراۋنىكى لىقى كاروبارى بالىۋز خانەى مصر دابوۋى بەناۋى عبدالمقوى.

پراھىنەرى ئەوكاتەى سەدام دىكتورنىكى ددان بوۋ بەرەگەز عىراقى بوۋ كارى بۇ مصر CIA دە كىرد.

دۋاى ئەۋەى تەۋاۋ زانىارىان دەست كەوت لەسەر جموجۇلى قاسم لە نۇكتۋبەرى ۱۹۵۹ ھەۋلى تىرۆر كىردنى قاسمىان دا، شۇقۇتى قاسم تىرۆر كىرا بەلام قاسم تەنىا قۇلى بىرىندار بوۋ، چونكە يەكىنك لە بىكۆرەكان نەى تۋانى فىشەك بەباشى ناراستەيان بىكات ۋە يەكىنكى تر كە نارنجۇكى پى بوۋ ناۋبۇشەكەى لە چاكەتەكەى گىر بوۋ.

زۆربەى بىكۆرە كان لەھىرشە كە كوژران، سەدام فېشەك بەر پانى كەوت، برىندار بوو پراى كرد بۆ تكريت لەوئى وه پوشت بۆ سوريا لە سوريا بە يارمەتى چەند ھەوالگرنكى مصرى گواسترايەوہ بو بيروت. ئەوكاتەى سەدام لە بيروت بسو لەلایەن CIA ھاوكارى دەكرا بە پىدانی پارو گرتنى بالەخانە ھەرۋەھا بەردوام مەشقىشى پىدەكرا، لە دواى ماويەك گواستيانەوہ بۆ مصر.

دواى ئەوہى زانيان سەدام كەسيكى خوئىن رىژە برپاردرا چيتر وانەى پى نەلین، لە مصر لە بالەخانەيەك بوو رۆژانە سەردانى چاخانەيەكى دەكرد بەناوئى نىنديانە لەوئى كاتى بە دۆمىنە كردن و چا خواردنەوہ بەسەر دەبرد جار جاريش سەردانى باليوژخانەى ئەمريكاي دەكرد بەلام ھەموو كاتيكيش لەژىر چاودىرى CIA داوو.

سالى ۱۹۶۳ حزبى بەعس قاسميان تيرۆر كرد ئەمەشيان بەيارمەتى CIA و رىپىدانی چۆن كەندى سەرۆكى ئەوكاتەى ئەمريكا بوو. دواى تيرۆر كردنى قاسم سەدام حسين گەرايەوہ عىراق وەكو ئەنداميكى چالاكى حزبى بەعس، بەلام عبدالسلام عارف كە بوو بە سەرۆك وەزيرانى عىراق دەستى كرد بە دستگير كردنى ھەندئى لە ئەندامانى حزبى بەعس و سەداميش بۆ ماوہى ۳ سالى سجنكرا بەلام سالى ۱۹۶۷ لەسجن پراى كرد.

دواى بەھىز بوونى حزبى بەعس سەدام پلەيەكى بالاي ھەبوو وە لەژىر فەرمانى ئەودا دەست كرا بە گرتن و كوشتنى ئەو كەسانەى سەر بە كۆمۇنىزم بوون.

لە ھەلگيرسانى شەرى عىراق و ئىران دا CIA تيميكى تايبەتى بەھىزى نارد بۆ يارمەتى دانى سەدام كە بە پادارو چەكى كيميائى و چەندىن چۆر چەكى تر يارمەتى جەيشى عىراقيان دەدا.

له مانگی ۸ی ۱۹۹۰ سەدام حسین به بیخ فرمانی ئەمریکا به ۱۰۰هزار سەربازی عێراقیەوه له گەڵ ۳۰۰ تانک هێرشى کردە سەر کۆئیت و داگیرى کرد. ئەمەش وای له ئەمریکا کرد چیتەر به نوۆکەری ئەمریکا سەیر نەکرئ و بەلکو به درندهترین دوژمنیش له قەڵەم درا.

دوای ۱۳ سأل له حکومکردنی سەربهخۆی سەدام ئەمریکا له تەخت هینایە خوارووو هەر خۆشی له ناوی برد نیتەر نێمه دەبیت تینبگەین له وەى هەموو نەوشتانەى دەکرت له ژیر سەری ئەمریکا دایه له زۆرەى ئەو ولاتانەى که هاوبەیمانى یه کیتى سۆفیت بوون.

ئەم سیخوڕه پاش چەندین سأل له حوکمرانى گومرابطوو، خۆی لیبایی بوو، هێرشى کردە سەر کۆئیت و داگیرى کرد، دژ به هەست و خواستى واشنتون و زلهیزه کانى رۆژناوا. لەسەر ئەوه خراپه ریزی دوژمنانى ئەمریکا، پیندەچى کارىگەرى ئەوەش له پرسە که دابى که سەدام بۆ چەند سأل سیخوورى (CIA) بوو، به موجەى ئەوان دەژیا و بەیارمەتى ئەوان گەیشته سەر کورسى دەسەلات و دوای وەستانى شەرى عێراق _ ئێران بەرچەشە لیبان هەلگەراپاوه و زۆر تورپى کردن، ئەوانیش تۆلەیان لیکردوه. به کۆدەتای سەربازی توانای لابردنیان نەبوو، بۆیه به دەستپوهردانیکى سەربازی ناشکرا روخانیان .

لێرەدا پرسیار ئەویە، نایا ئەم روخاندنە باش بوو بۆ گەلى عێراق؟ دەگونجا له گەڵ بەرژوهندى نیشتمانى ئەم ولاتە، یان بەپینچەوانەوه؟ ئەم پرسیارە بەدوو جۆر وەلام دراوئەوه، یه کهم وەلام له عەرەبه نەتەوه پەرستەکانى عێراق و دەرەوى عێراقه که دەستپوهردانى کۆمەههنگى

نینۆدەلەتی، بەسەرکردایەتی ئەمریکا، بۆ رووخاندنی رژیمی دیکتاتۆری
 سەدام، بەداگیرکاری نێمپریالی ناودەبەن و ھەلۆستیان لە دژی وەرگرت.
 ۱۹۶۳ و ۱۹۶۸ دا ئەو ھاوکارییە بەردەوام بوو تا دواڕۆژی
 کۆتایی جەنگی عێراق- ئێران. بەلام ئەو ھاوسەنگیە (مەعادلە)
 تێکچوو، بە داگیرکردنی کۆنت لەلایەن سەدامەوە. ئەو داگیرکردنە
 واشنتۆن و بەغداي خستە دوو سەنگەری دژ بەیەکتەر. واتە زۆرینەي
 عێراقییەکان دژ بە رژیمی سەدام توانای رووخانیان نەبوو، کەوتنە یەك
 سەنگەر لەگەڵ ئەمریکا. بام بۆ دۆنامانجی جیاوازییە بێ، ئەمە
 مانای وایە بەرژووەندییەکی ھاوبەش ھاتە کایە، بام بەکاتیش بێ،
 واشنتۆن و گەلی عێراقی کۆکردووە، قەناعەتم وایە کە ئۆپۆزیسیۆنی
 عێراق سەرکۆت کرابوو، لاوازبوو بوو، ھێچ شانسێکی لەبەردەم نەبوو،
 بۆ رووخاندنی رژیم، پاش ھۆکمرانی سەدام بۆ ماوەی ۳۵ سالی. ئەو
 رێکەوتیکی باش بوو بۆ گەلانی عێراق بەھەموو پێکھاتەکانیەوە، کە
 واشنتۆن ھەلۆستی خۆی گۆڕی بەرانبەر بە رژیمی بەعسی فاشی.

سوپای ئەمریکا توانی لەساویەکی کورتدا وێناسانی سەدام پرۆخینێ
 و دەست بەسەر عێراقدا بگرێ، چونکە ئەمریکا بالادەستی (تفوق)
 سەربازی ھەبوو، بەلام لەبەرئۆبەردنی عێراقدا سەرکەوتوو نەبوون چونکە
 ئەمەیان پێوستی بە ئەزمونی سیاسی و تێگەشتن لەبارودۆخی عێراق

بو. ئەوانىش نە ئەو ئەزمونەيان ھەببو نەھەولئى ئەو تىگەيشتنەيان دەدا. پىدەچى پىشتيان بەچەند عىراقىيەك بەستىجى كە لەمنالىەوہ لە ئەورپا گەورەبوون، وكو ئەحمەد الچلبى يان دەمىسالە عىراقىيان بەجىيەشتووہ وداپراوون لە گۆرانكارىيەكانى ئەم ولاتە، وەكو دە. ئەياد علاوى، ئەوہش ھەلسەنگاندنىكى ئەوتۆ نەبوو كە پشتى پىبەسترت، ئەوناكۆكى و كىيىر كەش لەنىوان ئەحمەد چلبى و ئەياد علاويدا ھەببو لەسەر شتى شەخسى و پەرسى سەرۆكايەتى سەرى لەھەردوو كىيان و لە ئەمەرىكىيە كانىش شىواندبوو.

كۆنگرەى سلاح الـدين (كۆنگرەى نۆبۆزىسيۆنى عىراق) بەلگەنامەيەكى باشى دارشت سەبارەت بە شىوازى حوكمەرانى ديموكراتى پاش پروخانى رۇئىمى سەدام. حوكومەتتىكى سىبەرىش بەسەرۆكايەتى دە. احمد الچلبى دروستكرا، بەلام بەرلەوہى سەدام پروخىنئى ئەم حوكومەتە لەدەرياي خىلافاتدا نوقم بوو، خىلافات لە كۆنگرەى نيۆيۆرك (١٩٩٩)، پاشتر لە كۆنگرەى لەندەن (٢٠٠٠) توندتر بوو، بەتايبەتى لەنىوان ئەحمەد چلبى و ئەياد علاوى. مەن بەناگانىم بەشىوہەكى كۆنگرەى خىلافاتيان لەسەرچى و لەبەر چى بوو، بەلام يىگومان ئەگەر لەسەر شتى سياسى سوايە دەخرايە موناقتشە لە كۆبوونەوہ كاندا، ئەم خىلافاتانەى نىوان كەسانى سەربەنەمەرىكا و جۆرئ لە رايۆت كارانى واشىنتون بوون رەنگدانەوہى ھەببو لەكارو كەردارى ئەو بەرپەسەنى ئەمەرىكا كە ئىشى عىراقىيان ھەلدەسوپاند.

* * *

لەسالانى پىش پروخانى سەدامدا شتىكى سروشتى بوو كە ئەمەرىكىە كان پىئوہندىيان لەگەل سەر كەردايەتى پارتى و يەكتىيدا ھەبى و باسى وەزەعى عىراقىيان لەگەل بكنە. بەلام وەك سەرانى پارتى و

یه کیتی له روانگه‌ی حزبیایه‌تی ته‌سکه‌وه کوردستانیان به‌رتوه‌ده‌برد هه‌رله‌و روانگه‌یه‌شه‌وه باسی وه‌زعی عیراقیان له‌گه‌ل کردوون .

به‌هه‌ر حال بی‌ نه‌مریکا رژیمی سه‌دامی رووخاند و راسته‌وخۆ به‌رتوه‌بردنی عیراقی گرته‌ ده‌ست، نه‌مه‌ گه‌وره‌ترین هه‌له‌ی نه‌و کاته‌ بوو، ده‌بوو به‌شیویه‌کی دیکه‌ نه‌م ولاته‌ی به‌رتوه‌بیردایه‌ : کۆمیتیه‌ک یان نه‌نجومه‌نیکی کاتی به‌رتوه‌به‌ر بو‌ عیراق له‌که‌سانی ناحیزی لیبیرال دیموکرات به‌سه‌ره‌رشتی به‌هرسیکی وه‌ک پرته‌مه‌ر، بو‌ماوه‌ی سالیکی یان دوو سال، له‌وماوه‌یه‌دا مامه‌له‌و هه‌لسوکوت به‌شیویه‌کی دیموکراسیانه‌ له‌ حوکمرانیدا بکرایه‌. نه‌مه‌ رنگه‌ی خو‌ش ده‌کرد بو‌ دامه‌زراندنی رژیمیکی دیموکراتی. نه‌مه‌ش ده‌بووه‌ گوشاری له‌سه‌ر هه‌رتمه‌ که‌ شیوازی حوکمرانی بنه‌ماله‌یی بگۆردری به‌شیوازیکی دیموکراتی شارستانی، نه‌مریکیه‌کان گومراپوون و پیمان وابوو به‌ج شیوازی له‌نه‌مریکا نیش ده‌کری هه‌ره‌به‌وشیوازه‌ش ده‌بی له‌ عیراقدا بکری. نه‌ویان نه‌ده‌زانی که‌ عیراق له‌ قۆناغیکی جیاوازییه‌و نه‌و شیوه‌کاره‌ی بو‌ نه‌مریکا ده‌گونجی بو‌ نه‌م ولاته‌ ناگونجی.

له‌ماوه‌ی به‌رتوه‌بردنی راسته‌وخۆی عیراقدا نه‌مریکیه‌کان چه‌ند هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌یان کرد، که‌ زبانی گه‌وره‌یان گه‌یاند به‌ گه‌لانی عیراقیش وخودی نه‌مریکیه‌کانیش، لیزه‌دا نامازه‌ به‌ سی له‌و هه‌لانه‌ ده‌که‌م:

۱- گه‌وره‌ترین هه‌له‌یان نه‌وه‌بوو که‌ که‌له‌سه‌ره‌وه‌ باسم کرد، که‌ به‌رتوه‌به‌ریتی خو‌ی، هه‌رله‌سه‌ره‌تاوه‌، مۆتۆریه‌نه‌کرد به‌ کۆمه‌لی له‌ که‌سایه‌تی لیبیرال دیموکراتی عیراقیه‌وه‌ بو‌ نه‌وه‌ی که‌ره‌سته‌ی پنیوست بو‌ دامه‌زراندنی رژیمیکی دیموکراتی له‌عیراقدا ناماده‌ بکه‌ن بو‌دوای قۆناغی به‌رتوه‌به‌رتی راسته‌وخۆ. نه‌گه‌ر نه‌ویان بکردایه‌ رنگه‌یاندگرت له‌گه‌شه‌کردن، له‌و خو‌سه‌پاندنی حیذب و هیزه‌ نه‌ته‌وه‌یی و

تایه‌ف‌چییه‌کانی شیعو سوننه و کوردو که‌مایه‌تییه توندروهه‌ئه‌نتی
دموکراته‌کان.

۲- دوا‌ی رووخانی سه‌دام، به‌به‌رچاوی به‌رئوده‌به‌ران و سه‌ربازانی ئه‌م‌ریکاوه
ئه‌و خه‌لکه‌ به‌نرخ‌ی ملیاره‌ها دۆلار سامان و مولک و مالی دوه‌له‌تی
عیراقیان تالانکرد بئ‌ئوه‌ی رنگه‌یان لینگرن. ده‌یانتوانی به‌ناسانی رنگه
له‌و تالانکارییه‌ بگرن، تالانچییه‌کان ده‌ستگیر بکه‌ن، به‌یانات به‌رادبوو
ته‌له‌فزیوین بلاو که‌نه‌وه... هتد... به‌لام هیچیان نه‌کرد جگه‌ له‌ناردنی
مه‌فره‌زیه‌کی سه‌ربازی بو پاراستنی وه‌زاره‌تی نه‌وتی عیراق که‌می‌شیش
نه‌یتده‌ توانی بچیته‌ ناوی. بنگومان وه‌ک وه‌زاره‌تی نه‌وتیان پاراست،
ئه‌گه‌ر بیانوستایه، ده‌یان توانی وه‌زاره‌ت و دوائیر و جینگه‌کانی دیکه‌ش
پارێژن، ئه‌گه‌ر تالانیش بکرایه‌ به‌شویه‌کی که‌م ده‌کرا. ئه‌م هه‌لو‌ئسته‌ی
ئه‌مریکا ئه‌گه‌ر مانایه‌کی بی‌تنه‌ها نه‌وه‌بوو که‌ به‌رئوده‌ب‌رایه‌تی
ئه‌مریکا رنگرنه‌بوو له‌تالانکاری و په‌روه‌ده‌ی لاوانی عیراق به‌گیانی
گه‌نده‌لکاری.

باشه‌ نه‌وه‌ش بزانی که‌ ئه‌م تالانکاریه‌ له‌و رۆژانه‌دا له‌ هه‌ر‌تم نه‌بوو
چونکه‌ حکومه‌ت هه‌بوو، ئه‌و دزی و تالانیه‌ش له‌و‌ئیش له‌ راپه‌رینی
۱۹۹۱ و رووخانی رژیمی به‌غدا روویدا بوو، ئه‌مه‌ به‌شی بووله
سیسته‌می په‌روه‌ده‌ی حیزبی به‌عس و هیندی حیزبی دیکه‌ش له
عیراقدا به‌هه‌ر‌تم‌یشه‌وه.

کۆرەۋى نىسانى ۱۹۹۱

سىياسەت و كار و كردارى سالانى سەدام پىش نەو كۆرەۋە كەشىكى دەروونى وەھاي لەناو ھاۋلاتيانى ھەرتىدا دروستكرد كەئەوخەلكەي لە رادەبەدەر ترساندبوو، كەم تا زۆر باۋەرپىيان بەھو كىرپانە نەسابوو، وەك دېرندەيە كى بى ھاۋتا چاۋەرپىي ھەممو جۆرە تاۋانتيكيان لىدە كرد. كەناۋى سەدام دەھىنرا ھەممو كىمىبارانى ھەلەبجە و سىۋسىتانيان بىردە كەوتەو، نەنفالى ۱۹۸۸ يان ۋەبىردەھاتەو، رووخاندن و تەختكردنى چوار ھەزار گوندە كەي ھەرتىميان ۋەبىردەھاتەو.... ھتد. سوپاى سەدام لەھەرتىم دەر كرابوو، حىزبە كان و پىشمەرگەو گەنجانى ناو شارەكان دەسەلاتيان گرتىبوو دەست، خەلك لە جەژنى رزگار بوونيان لە رژىمى فاشىستى رەگەزبە رستدا دەژيان. لەپىر ئەم جەژن و شايبە خۇشەيان لىرەرگەرا بە شىۋەن و ھاۋار: سوپاى سەدام ھىرشى ھىنا، گەيشتە قەراخشار، كۆمەلنى لە گەنجانى ناۋشارو لەپىشمەرگەي بەغىرەت بەرەنگارى ھىرشە كەبوون و بەچە كى سووك و كەمفېشە كەو، بەشىۋەيە كى نابەرابەر.

دەۋرە ئەو خەلكە لىقەوماۋە ترسىندرا ۋە بىدەسەلاتەي ھەرتىم چۆن رووبەرووى ئەم ۋەزغە بىنەو، چارەيان چىيە؟ كەس نىە بچنە بەناي، كەس نىە لەناو ۋلاتى خۇياندا ھاۋارى بۆ بەرن! نىتر چىبەكەن؟ ئەو دېرندەيە دىتەو بەو ھەممو رىق و كىنەو كە تىشكانى ئەم رۆژانەي دوپى، تىشكان لە جەنگى كەنداۋا و ناچار كوردنى بەجىھىشتنى شارەكانى ھەرتىم، دەپى چۆن بى لە گەل ئەم خەلكە بەسە زمانە؟ ھىچ چارەبەك نىە بۆ ئەو خەلكە جگەلە ھەلاتىن، بەشكو بەسەلامەتى بگەنە ناۋخا كى نىران، يان تور كىيا. ئەوكات خەلكى گوند نەسابوو، سەدام ھەممو گوندەكانى كوردستانى تەختكردبوو، گوندنىشنانى

ھەرىمى لە كۆمەلگە زۆرەملىكاندا كۆكردىۋە. ئەو خەلگە كە بەدووملىۋىن كەس دەژمىردران لەشارو شارۋچكە كانى ھەرىم لەبەك كاتدا بە كۆمەل كەوتنە رېئ، مائ و حالى خۇيان بەجىھىشت، ئەوى سەيارەى بوو بەسەيارە كەى (كەرىژەيە كى كەمبون لەدانىشتوان)، ئەوى كەرىئ، ھىسترنكى بوو بارىكرد لەبەتانى و كەرستەى خواردىنى ۳-۴ رۇژ و ئەوى نەسەيارە نەولاخى بوو، كە ۹۸ % ى خەلگە كە دەبون، بەپىن كەوتنە رېئ. ئەو رىنگايانەى بەرەو نىران و بەرەو توركىا دەروېشتن ھىندە قەرەبالغىبون كە بەھىچ جۇرى بوارى خىرا رۆيشتى نەبوو، نەبۇ پىادو نەبۇ سوارە. تەماشات بگردايە تابلۇيە كى عەنتىكەت دەبىنى كە لە دىمەنى نەفلام كارتۇن دەچى. ئەو ژنىكە دەروا و منالىكى بە كۆلەويە. لەتەنىشتىوہ منالىكى خۇى دەروا كە تەمەنى ۱۰-۱۲ سالە، برايە كى دووسالى خۇى گرتۇتە كۆل. ئەو گوئدرژىنكە باركراوہ بەھىندى خواردن وقاپ و قاچاخ و بەتانى و پىاۋنكى پىرىش بەسەرىبەتانيە كانەوہ نەلەرئتەوہ دەم بەدوعاوہ : يارەبى خوايە بەسلامەتى ئىمە ونەم خەلگە لىقەوماوہ بگەيەنىت، سەلامەت بىن لە تۇپ و تەيارەى سەدامى بىدىن. ئەوہ پىاۋنكى ۴۰ سالى پىرەژنىكەى داىكى گرتوہ بە كۆلەوو دەروات، ھاوسەرە كەيشى كۆلئ بەتانى و خواردىنى كىردۇتە كۆل و كچە گەرە كەيشى برا بچو كە كەى خۇى بە كۆلەويە. ئەوہ خىزانىكى ھەوت نەفەرى خۇيان خزانددووتە ناو سەيارە كەيان و قەرەبالغى رىنگەيان نادات خىراتر لەپىادە كان برۆن، كەبىبانو لۆمەى مىردە كەى لەسەر ئەوہ دەكات سەيارەى ھىناوہ، دەلىق : " نە گەر بەپىن بەھاتىن زووتر دەگەيشتىن"، مىردىش وەلامسى دەداتەوہ: " ناخر سەيارەم لای كى جىبىلايە؟ نە گەر خوا بۆمان بنوسى و بگەرپىينەوہ ئەوكات دەمانووت" ئىمەش رۇژئ لە رۇژان سەيارەمان ھەبوو. ئەوہ خىزانىكى شەش كەسى كەشمە كى خۇيان كىردوود بەشەش كۆل و ھەموويان

توانای رۆبشتنیان باشهو دلخۆشن بهوه که ورده ورده پشیش
قههبالغهیه که ده کهون. لهوکاته دا یه ک کیلۆمتر له پششکهوتن زۆر
گرنگ بوو. پشیده کهوت مانای له مهترسی دوور کهوتهوه. نهوه لۆریه که
له سلیمانی دهرچوو بهرهو چوارتا، پره لهژن و پساو منال، خیزان و
خزمانی شوفیره کهی تیدایه، دهیانبات بهرهو نیران .

لهوکاته دا که سهدان ههزار کهس له سلیمانیهوه رینگهیان گرتبوو بهرهو
نیران، لههه مان کاتدا تاکو تروکیش له دهرچوانی ۱۹۸۸ بهرتهوهن له دهرهوه
دههاتنهوه بهرهو شارهحهیاته که.. (۳) کهس لهوانه گهیشته ناو
شارۆچکهی چوارتا و بیستیان سوپای سهدام نهو بهیانیه هاتۆته ناو
سلیمانی و خهڵک رایانکردوه. ریشچهرمووی ۳ کهسه که بهدوانه کهی
تری وت:

-مهخابن نيمه فریای نهو جهژنه نه کهوتین، دهبی لیرهوه بگه رینهوه بو
دواوه .

-وايه، هيچ چارهيه کيترمان نيه.

-سهياره ی تاييهت؟

-نهوه له رۆژی وهادا زۆر زهحهته نه گه مه حال نه بیته، لۆریش بی
ههرمه منونین، برادهری ریشچهرموو له سههرا ده که چاوی کهوت بهدوو
دهبهی (۲۰) لیتری بهنزین بو فروشتن، زانی که له رۆژی وهادا نرخى
بهنزین هه موو سهعات بهرز ده بیتهوه، له بهر نهوه ههردوو دهبه کهی کړی،
وتی:

-بهوهیوايه جینگه مان له سهياره کدا بو پهیدا کات.

دواى دووسهعات شو فلی له رتنگه ی سلیمانیه وه هات، گهیشته چوارتا
به رهو پینجوتن، دهستیان لیهه لیری:

-جینگهت ههیه سوارمانکهیت به کړی؟

-هیچ جینگه نيه .

-لەباتى پارە بەنزىنت دەدەينى .

-شوفىرى شوڧل گونى لەوشەى بەنزىن بوو، چارېشى بەدوو دەبە بەنزىنە كەكەوت، تۆنى قسە كەردنى گۆرى و بەنەرمىيەو وەلامى دانەو:

-نەو دوودەبەيە پەرن؟ نەگەر پەرن بەو دوودەبەيە دەتانگەيەنمە نالپارتز .

-قبولمانە، بەلام تا پىنجوړن.

-ئېشم لەنالپارتزە، ناگەمە پىنجوړن.

-بەهەر حال بى رىكەوتن و شوڧل لە نالپارتز وەستاو ۳ زەلامە كە دابەزىن، لەناوقاعەيە كى چۆلى گەورەدا جىگەيان دەستكەوت و لە تىكەلەيە كى ۸-۹ خىزانى لە ژن وپىاو ومنال پىكدېن، لەسوجىكى قاعەكەو دوو ئافرەت دانىشتبوون لەدەورى ساجىك كە داربەرووى وشكى لەژىردا دەسووتا، كولىزەيان دەكرد و بەگەرمى بەشى ھەموو كەسيانەدا، ديارە نەو خىزانە كە كولىزەيان دابەش دەكرد فەردىەك ئارود ودارىشيان خستبوو سەيارەكەيان.

من ھەرچىم نووسىو دەربارەى كۆرپو تەنھا گۆشەيە كى نەو روداوانەيە، كارەساتى كۆرپو زۆر لەوژىتر بوو كە شەخسى بەتەنھا بتوانى باسى بكات و نەگەرنووسەرى بىەوئ شتىكى تىرو تەسەل بنوسى دەبى ۲-۳ سالى تەرخان كات بو چاوپىكەوتنى بەشداران لەو كۆرپوودا لە زاخوودە ھەتا خانەقەين. بىستومە، بەلام نەمتوانى نەو لىكۆلئىنەويە نەنجامبەدم كەنەمە راستە، وتيان: پلەى ھىلاكى و نازارونارەحتەى لای دايكىنك كە كۆرپەكەى خۆى بەباوەشەو بوو گەيشتنە رادىەك كە لەسەپرديكەو كۆرپەى شەش مانگى گرت بەدەستەو روويكردە ئاسمان، واتە لەگەل خوا قسە دەكات، وتى:

پىم بلى گوناھمان چىيە وات لىكردىن؟ ھا! نەو ش بەرودە بوخوت!

کورپەى بەزىندووى فرىدايه ناو روباره كه و جىپىشت. دياره نهو ژنه
 خواى به بهرپرس دادنا له كارساتى كۆرپوو نه نفال و كىمىبارانى كورد.
 بۆيه هينده به تۆرپى و ناره زايى قسهى له گه لّ خدا كرد.
 كۆرپو به كه م شەوى خۆى به سه ربرد له دەرەوى شارو شارو چكه كان،
 هەرتاقمەو به شىۆيه ك و له جىنگه يه ك، گرنگ نهو به سو له دەست
 پىاو كۆژانى سه دام رزگار بوون، بام هەتا به يانيش له ژىر بارانى نىساندا
 دانىشتن. هيندى به تىرى و هيندى به پرسىتى، هيندى به وشكى و
 هيندى به تەپرى، به يانى ۳ ى نىسان ماراسۆنى كۆرپو دەستى پىكردوه
 به رو ئىزان يا به رو تور كىا، به تايهت له مەرۆه كامىراى رۆژنامه نوسانى
 بىانى لىره له وى پەيدا بوو، وئنهى ئەم حەشاماتەيان دەگرت و به فەورى
 دەياتارد بۆ رۆژنامەو تەله فزىۆنە كانىان. ئەى چۆن ئەمە ناكرى؟ نىمه
 له سه رده مى گلوبال (عهوله مه) دا ناژين؟ كۆرپوى مليۆنى كوردى
 عىراق، له ترسى دىكتاتورى به غدا بوو به ههوالى يه كه م و ديارترين
 ئەدرەسى رادىۆ و تەله فزىۆن و رۆژنامەى هەموو و لاتانى جىهان. ئەم
 دىمەنه دلته زىنه راي گشتى جىهانى جوولاند و زۆر له دەوله تانى ئەم
 سه رزه مینهش ناچار بوو له بهر ژه وەندى كورد قسه بكات.
 سه دام بى ئەم كۆرپوهش كه وتبووه هەلوئىستىكى لاواز، پاش نهوى
 جهنگى كەنداوى دۆراند. به م كۆرپوهش كه ههراو هورىايه كى زۆر
 گه روى له جىهاندا تايه وه، كه وته هەلوئىستىكى حەر جتر و دهوله تانى
 هاوپه يمانيش به سه رۆ كايه تى ئەمريكاً.. هتد.

جیابونووهی شیوعیه کوردەکان له حشع

له سه‌ره‌تاوه حشع وه‌كو حیزینکی نومه‌می هاته‌ کایه‌و هیچ له‌ که‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌په‌رستی پێوه‌ نه‌ده‌بینرا. به‌لام سالانی پاش به‌خۆمالی کردنی که‌نالی سووس و ده‌سترژی سیتۆلی به‌ریتانیا - فه‌رنسا - ئیسرائیل بۆ سه‌ر رژیمی جمال عه‌بدول ناسر له‌ ۱۹۵۶ دا شه‌پۆلکی توندی بیروبو‌چوونی نه‌ته‌وه‌یی هات به‌سه‌ر جیهانی عه‌ره‌دا. نه‌و شه‌پۆله‌ په‌نگدانه‌وه‌ی خۆی هه‌بوو له‌ناو حشعیشدا. هیندی له‌سه‌ر کرده‌ شیوعیه‌ عه‌ره‌یه‌کان ده‌مارگیری نه‌ته‌وه‌ییان جوولا، هۆکاری لاوازی و تیشکانی حشعیان ده‌گه‌راندوه‌ بۆ نه‌وه‌ که‌ کورد پۆستی سه‌رکردایه‌تیان قۆرخکردوه‌، له‌ کاتیکدا که‌ عه‌ره‌ب زۆرینه‌ی دانیشتوانی عێراقن و ده‌بێ سکریتیژی حیزب له‌ زۆرینه‌ی خه‌لکی عێراق بێ. سکریتیژی حشع کۆچکردوو عه‌زیز محمه‌د ته‌سلیم بوو به‌م هه‌زره‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ نه‌نتی نومه‌مییه‌ - نه‌نتی دیموکراتیه‌ و تۆمارکرا له‌ به‌لگه‌نامه‌یه‌کی فه‌رمی حیزبدا. کاردانه‌وه‌ی نه‌وانه‌ + که‌له‌که‌سووی هه‌له‌ له‌ دوا‌ی هه‌له‌ی حشع و توپه‌بوونی شیوعیه‌کان له‌ سه‌رکردایه‌تی و پاشکۆگه‌ریه‌کانی پالینا به‌ ژماره‌یه‌کی گه‌وره‌ له‌ کادری حشع بۆ جیه‌یشتنی نه‌و حیزبه‌ و دروستکردنی حیزینکی مارکسی - نه‌ته‌وه‌یی به‌ناوی " پارتی کاری سه‌ربه‌خۆی کوردستان " نه‌م حیزبه‌ ته‌مه‌نکی کورتی بوو، له‌ نه‌نجامی کۆمه‌ڵی کیشه‌ و مملاتی ناوخۆدا هه‌له‌شایه‌وه‌.

هه‌ر له‌ کاتی جیابونووه‌ی پارتی کاری سه‌ربه‌خۆیدا، له‌پاش راپه‌رینی ۱۹۹۱، کۆمه‌ڵکی تر له‌ شیوعیه‌ کورده‌کان جیابونووه‌ به‌شێوه‌ی که‌ جیاواز، به‌ناوی (حیزبی شیوعی کوردستان) ه‌و، له‌ گه‌ل پاراستنی ته‌بایی و پێوه‌ندی هاوڕییه‌یه‌ له‌ گه‌ل حشعدا. نه‌م حیزبه‌ نه‌یتوانیوه‌ گه‌شه‌بکات، به‌لکو بچوکتتر بو‌ته‌وه‌.

ليزهدا پرسيارئ دٲته نارا : نايا جيا بوونهوي شيوعيه كانى كوردستان له حشع و دامه زراندىن جيزيكي شيوعى تايهت به خويان شتيكى به جي بوو، يان هه له بوو؟ هٲندئ له شيوعيه كان پشت به قسه ي لينين دههستن كهوتوبه تي (نايئ دو جيزي شيوعى له ولاتيكداهه بي)، دهليين به لي نه مه هه له يه. من بو چونكي ترم هه يه. لينين نه قسه ي يٲش سه دسال كردهو له دؤخنيكي جياوازا. نه وه ده يه ها ساله دوو جيزي شيوعى له هيندا هه يه و ناسمانيش نه روخواه به سه ر زويدا ! نه گه ر دو جيزي شيوعى له كه شيكي ديموكراتيدهه بوايه، وه كو دو جيزي بو رروازي هه يه له نه مريكا، رژيمي سو فيه تي به و دهرده نه ده چوو. خو زگه نيسته له چين، له فيتنام، له كوبا، دوو جيزي ماركسي هه بوايه له مملانيه كي سياسي رنكوبينيكداهه بوايه، هه له و كه مو كور ي يه كتر يان باس كر دايه، مونافه سه ي يه كتر يان بكر دايه له سه ر كورسي ده سه لات ! له وه يٲش بردى رژيمي سو شياليستي و گه شه پيدانى گوره پانى ها ولاتيان.

۲۷ سال ھيلى چەۋت و غەدر

سەرانی پارتى وىھ كىتى ۱۲ سال (۱۹۹۱ - ۲۰۰۳) وەكو
حكومەتتىكى تەواو سەرىھ خۇ نەم ھەرىمە يان بىردوۋە بەرىۋە،
نەۋە (۱۵) سالىشە ھەر خۇيان لە چوارچىنەۋى عىراقدا بەرتوھيان بىردوۋە،
ئىمە دەپرسىن :

لەم ۲۷ سالەدا چىتان بەدەستەنناۋە بۇ نەم مىللەتە؟ بۇچى لە ۲۷ سالدا
نەتانتوانى كارەبا بۇ نەم خەلكە دابىن بىكەن؟ لە ۲۷ سالدا چىتان لە
پىشەسازى ھەرىم پىشخست؟ چىتان لە پىرۇزەۋى دىموكراسى پىشخست؟
فاىلى نەۋتى ھەرىم و داھاتى ھەرىمتان گىرە دەستى خۇتان لە ۲۰۱۴
ۋە موچەۋى مامۇستايان و فەرمانبەرائتان بىرى.. چىتان لەپارەۋى نەم
مىللەتە كىرد؟

ئەگەر سەرانى پارتى وىھ كىتى، لەپاش راپەرىنى ۱۹۹۱ ۋە، بناغەۋى
حكومرانىھ كى دىموكراتى شارستانيان دا رشتايە نەۋە شىكۆۋىھ كى
مەزنىان بۇ خۇيان تۆماردە كىرد لە مېژوۋى مىللەتە كەياندا. بەلام سەد
مەخابن نەۋى كىردىان شتىكىتربوۋ، مېژوۋىھ كى ناشىرىنى بۇتۆمار
كىردن، لەخوارۋە باس لە چەند خالىج دەكەم، كە كىردىان بە رىرەۋى
سىياسى - حزبى خۇيان لەم ۲۷ سالەدا، نەۋەش بەرۋوبوۋمە كەيەتى كە
مىللەتە كەمان خواردى، خۇيشيان تا ئىستا باجە كەيان نەداۋە بەلام ھەر
دەپىن بىدەن، زوو بىچ يان درەنگ:

بنه ماله چیتی

"بنه ماله : یان " خانهدان " زاراویه کی کۆمه لگهی خیله کی (یان دهره به گایه تی ایه، ناماژه بو نهوه ده کات که خیرانی ناوبراو تایه تمه ندی خوئی ههیه له کۆمه لگه دا، واته له ناغاگان یان بنه ماله یه کی نایینی ناسراو یان له شینخانی ته ریه قه تی یان بازرگان... هتد. بنه ماله له دنیای حیزب و سیاسه تدا بهو مانایه دیت، که جوړی له مهر جیهیه ت دروست بکری بو حیزب وه ک مهر جیهیه تی نایینی شیعه کان یان وه ک سه روکی خیل که قسه ی له سه رووی هه مووشته وه ده بیته.

سه باره ت به برایانی پارتی مه لا مسته فا هه ر له سه رتاوه، به رله وه ی بیته ناو پارتی، سه روکی عه شره ت بووه، نه گه ر چی شیخ نه حمه دی کاکی شیخی ته ریه قه تی و سه روکی بالای عه شره ته که بوو. شتیکی سه روشتی بوو، که مه لا مسته فا له ناو پارتیشدا هه ر به عه قلیه ت و شیوازی عه شایه ری بچولئی. به لام سه روشتی نیه، که له سه رو دا کاک مسعود به عه قلیه ت و شیوازی باوکی کۆچکردوی بچولئی و هه سه رو پۆسته سه ره کییه کانی ده سه لات دابه شکات به سه ر بنه ماله که ی خویدا.

بالئی مه کته بی سیاسی پارتی به سه رو کایه تی حمزه عبدالله و دواتر سه رو کایه تی نیبراهیم نه حمه د به شیویه کی شارستانی، دوور له عه قلیه تی عه شایه ری دامه زرتراو. هه ره هاش مایه وه، که جلال تاله بانئی نه م باله ی به ناوی (ی.ن.ک) وه نوژه نکرده وه له پاش ناشیته تالی ۱۹۷۵ هه ردوور بووله شیوازی عه شره تگه ریه وه، به لام جلالیش له کاروباری سیاسی خویدا پیوه ندی عه شایه ری له بیرنه کردبوو، به پینچه وانه، نه وه ناوی لیتابوو (هیلی پان) له ینک دا له پله ی یه که مدا پیوه ندیه عه شایه ریه کانی بوو، به کاریگه ری نه م پیوه ندیانه بی یان هه ر هۆیه کیتر

جلال تالەبانی ھەنگاوی نا لەسەر رینگەیی بنەماڵەچیتیی بەناردنی قوبادی
کووپی وەک نوێنەری یەکییتی بۆ واشنتون، نەمە لە کاتیگدا کە لەناو
ینک دا کەسانی بەتوانا تر و شایستە تر ھەبوون، قوباد گەنجیکی کەم
تەمەن و کەم ئەزموون بوو.

بنەماڵەچیتیی لە حیزبکی وەکو پارتی یان یەکییتی لەدوخی نەم ولاتەیی
ئیمە مانای چییە؟ مانای وایە کە مرۆفیی یان خێزانیی ھەییە کەلکی
شەخسی لەو حیزبە وەرگرتووو بەرژوونەندی خۆیی لەویدا دەبینیی کە ئەو
حیزبە وەک ملکیتی تاپۆدار بە کار بینیی بە بەرھوونەندی شەخسی و
خێزانیی خۆیی، لەبەر ئەوە لەناو خەلکی نەم ھەرئەمدا ھەستیاری
دروستبوو بەرانبەر ھەردوو بنەماڵەیی بارزانی و تالەبانی.

حیزبایه تی تهسك

حیزب نامیزیکه بۆ رنخستن و ناراسته کردنی بزوتنهوهی سیاسی - کۆمه لایه تی له ولاتدا به شیویه کی گونجاوتر له گه ل بهرزه وهندی گشتی گه ل و نیشتمان هه یان. نه و که سانه ی حیزبی راسته قینه دروسته که ن و بهرنامه یه کی بۆ داده ریزن به مه بهستی خزمه تی گه ل ناماده ده بن هه مو جۆره قوربانه کیش بدهن له پینتاوی گه له که یاندا. به لام له ولاته دوا که وتوه کاندای جۆرنکی دیکه ش له حیزب پهیدا بووه که دروستکراوه بۆ نامانجیککی دژ به گه ل، که خه بات و قوربانی نه م جه ماوه ری کردوه به په یژه بۆ گه یشتن به کورسی ده سه لات و سامانی میلله ت، حیزبایه تی تهسك رنر وه ی نه م جۆره که سانه یه که ها ولاتیانی نه م هه رنمه نمونه ی زیندوو یان له م دوو حیزبه ده بینن که ۲۷ ساله جله وی ده سه لاتیان له ده ستدایه و ولاتیان گه یاندو ته نه م حاله ی هه مو ومان ده بینن. حیزبی نیشتمانی شارستانی که بۆ خزمه تی گه ل و نیشتمان دروستکرا بی هه مو جموجو ئیککی ده خاته گه ر بۆ پاراستنی بهرزه وهندی گشتی کۆمه لگه، به پینچه وان وه نه م حوکمرانیان ی ئیجه که له م سالانه ی حوکمرانیاندا بسوون به کۆمه لی له ملیاردیتری گه وره فرمان بهرانی هه رنمیش مووچه ی مانگانه یان نیه و مناله کانیان به برستی سه رده نینه وه!!

حیزبایه تی تهسك به زه قی نه وه یه که باش ۲۷ سال له حوکمرانی و هه تا نیسته ش ده سه لات له دهستی سه رۆکی حیزبدا بووه، رنگه له ده ستا و دهستی ده سه لات گیراوه، نه وه یه که حیزب له سه رووی ده وله ت و یاساوه بووه وله باتی سوپای ده وله ت هه ر میلیشیای حیزبی ماوه ته وه، نه وه یه که په رله مان ده زگایه ک بووه به دهستی سه رۆکی حیزبه وه، که فایلی نه وت و هه ر پرسینکی گرنگی نسا بووری ته نها له ژیر سه ره رشتی سه رۆکدا بوو، که ملیاره ها دۆلار دزراوه و نه لپه رسینه وه له گه ل که س

شەرى براكوژى و گەندەلكارى دارايى و ئىدارى دەپەھا سأل و زنجىرەپە كى درىژ له هەلەى جۇراوجۆر پارتى و يە كىتى گەياندووتە قەيرانىكى ترسناك و نايندەپە كى ناديار. ينك ئەمرۆ برىتتە له چەند بالىكى پەرتەوازە و لەم دواپىدەدا جىابوونەوې د. بەرەم يألخ گورزىكى كارىگەر بوو ئاراستەيانكرا، پىناچى كىشە كانى ناوخۆيان بۇچارەسەر بكرى، لەپارتىشدا ناكۆكى و كىشە كەوتۆتە ناوخۆزانى بنەمالەو ئەگەر مسعودبارزانى نەبواپە نىستە حالىيان زۆر خراپتر دەبوو.

له جىهانى ئەمەردا كەبە چەرخى گلۆبال (عەولەمە) ناودەبرى ئەو پىوهرى كەپلەى پىشكەوتنى كۆمەلگەى پى ديارى دەكرى، بەر له هەمووشت، پەرسى ديموكراسىيە. له كوئى ديموكراسى گەشەى كردوو و رىشەى داكوتساو له ژيانى كۆمەلگەدا لەوئى كەشتى گەيشتۆتە كەنارى ناشتى و نارامى. له كوتش له باتى ديموكراسى بە شىوېەكى تىرۆرو دكتاتۆرىت و لات بە رپۆه دېرى لەوئى كارەسات و وئرانكارى و خوئىرشتنە. هەمووان دەزانن دكتاتۆرىتى فاشى هیتلەر و موسولین ئەو دو و لاتەو هەموو جىهانى بە كوئى گەياند، دكتاتۆرىتى بەعسى عىراقى چى بەسەر كورد و هەموو عىراق و ئىران و كوتشدا هینا، دكتاتۆرىتى بەعس و ئەسەدى باوك و ئەسەدى كورچىيان لە سوریا نەكرد، دەزانن سەرانى پارتى و يە كىتى له ۲۷ سالى حوكومرانى خۆياندا ئەم هەرتەمەيان بە چ دەردى بردوو، بە رىفراندۆمە كارەساتە كەيان چ زىانىتكيان لەم مىللەتەدا.

با تەماشايەكى نەخشەى سياسى - جوگرافى ئەوروپا بكەين تابزانين كام لەو و لاتانە له حالىكى باشتردان لە هەموو رپوويە كەو؟ هەر ئەو و لاتانە نين كە ديموكراسيان تىدا گەشترو پىشكەوتوتوتەر؟ ئەگەر ئەو ديموكراسىيە لە سویدا هەپە لە عىراقىشدا هبواپە. لەباتى جەنگ و كاولكارى و خوئىن رشتنى ۳۵ سالى حوكومرانى سەدام نىستا

عیراقیه کان، به کوردو عەرب و هەموو پێکھاتە کانیەوه، چۆن دەژیان؟
 نێستە نەم ولاتە چەند گەشە ی کردبوو لە هەموو پرووێه کەوه؟
 سەرانی پارتی و یه کیتی لهوه تیگه شتوون که نه گەر پزۆیمیکی
 دیموکراسی لهم ولاتەدا هەبوایه مەحالبوو نەم ۲۷ ساله له سەر
 کورسیه کانیان بمان، مەحالبوو پاش چوار سال له شەری برا کوژی
 نەوه ده کان هەر خۆیان دەسه لاتدارین، مەحالبوو پاش ئەو هەموو
 گەندەلکاریه هەرله جیگه ی خۆیان بن، مەحالبوو پاش نەدانی مووچه ی
 فەرمانبەران به درژە ی چوارسال هەر خۆیان بن، مەحالبوو پاش
 کارەساتی ئەو پفراندۆمه ناوه خته ی نەیلولی ۲۰۱۷ بتوانن دانیشن بی
 لیکۆلینه وه...هتد.

سەرانی پارتی و یه کیتی مافی کوردیان دەوی بەومەرجه هەر خۆیان
 حوکمران بن. فەرمانبەرانی هەرنیش دەلین: نه گەر حوکمرانی کورد
 ئەوه بی که مووچه یان نەدرتتی و مناله کانیان به برسیه تی سەرنینه وه با
 یه کیکێ وه کو عبادی حوکمران بی! نێمه چی لهو حوکمرانه کورده
 بکه ین که مووچه کانمان نەداتتی، خۆشگوزەرانیمان بو دابیننه کات،
 نازادی و دیموکراسیمان پێروا نەبینی.

نمونه له قهسابخانه کانی پارتی و یه کیتی له کوردستاندا

لیره دا باسی نهوانه ناکهین که له شه پری دژ به رژیمدا شهید بوون، باسی ههزاران لای کورد ناکهین که له شه پری برا کوژی پارتی و یه کیتیدا، له پیناوی کورسی و پارهدا، کوژراون... باسی نهوانه ده کهم که هیچ گونا هینکیان به رانه بر پارتی و یه کیتی نه بو، مه گهر هه نهوه بیج که کارو کرداریان به دلئی سه رانی نه م دو حیزبه نه بو، بیان داوایان لیکراوه فلان کهس بکوژن و نه ویمان نه کردووه. نه مهش که لیره دا دهنوسری به شیکه له و تاوانانه، هه مووشی کوشتنی سیاسی و قسه مان له سر کوشتنی عهشایه ری نه کردووه که نهوانیش کهم نین.

۱- قهسابخانه ی کانی ماسی - سلیمانی:

له ۱۹۶۴ دا له شاری سلیمانی باندیکی شیوعیکوژ، که تیکه له یه کبیون له تاوانبارانی سر به پارتی و سه ربه نه منی عیراقی، بیان سر به هه رددو کیان وه ک عقید صدیق، چاخانه ی کانی ماسیان کردبوو به باره گای خویان. عه قید به ناوی " نوئنه ری تایبه تی مه لا مسته فاوه له سلیمانی جموجولی ده کرد و تاوانه کانی به جیده هیتا. نه م باند هه ربه که مووچه ی مانگانه ی (۱۵) دینار له نه منی به غدا و ده مانچه یه کی چوارده خوژیسه ده درایه که سیش لپرسینه وه ی له گه ل نه ده کردن له سر دزی و تالانی که به شیکه زوری نیشه کانیان بو.

نه و باند ه زوری له شیوعیه کانی سلیمانی گرت و کوشت، له ناویاندا :
۱- نه نداسی کویمته ی پارژگا نه وره حمانی سألحی خله که به نه شکه نهجه کوشتیان و سووتاندیان. ۲- مه لا حه مه نه مین. ۳- عومهری مام

عەلی. ۴- عوسمان سەیوانی. ۵ - مەحمود برنج فرۆش. ۶- نوری
 ھەمە عەلی. ۷- عارف حەسین کۆپاندروو. ۸- عەبدوڵای موزەمەد.
 ۹- مەحمود سەید عەلی دەرەیی کە لەبەندینخانە بەردرا و گەشتە
 مائی خۆی کۆمەڵی چە کداری بانده کە گەشتە سەری بەبەرچاوی
 خیزانە کە یەو کۆشتیان. ۱۰ - تەقەیان لە کەرمی عەبە خەرە و سەمیل
 پالەوان کرد بۆ کۆشتن، برینداربوون و نەمردن بەلام یە کەمیان
 کەمنەندام بوو. ۱۱- سەئەب کەسی تریشیان فراند تاییانکۆژن، کۆمەڵی
 خەزانیان فریاکەوتن و بەپارە و بە واسیتەو بەھەرپەشە رزگاربان کردن.
 ۱۲- چوونە سەر شیخ عەلی نایب زابت بۆ کۆشتنی. چە کە کە
 خۆی ھەلگرت و بەرگری لە خۆی کرد و راوینان.

شایەنی باسە کەئەو کاتە سکرێتێری لقی کوردستان عەزیز مەحمەد
 سکاڵای لەسەر دەستدێژی ئەم بانده لای مەلا مستەفا کرد. بەلام
 گۆتی لێ نەگیراوە کەلکی نەبوو دواي ئەوەش شیخ لەتییی حەفید
 سکاڵای گەیانە بارزانی و داواي لێکرد کۆتایی بەم جۆرە نیشانە
 بێنێ.

۲- فەسابخانە دژ بە کادرو پێشمەرگە ی رۆژەلەت:

لەساڵانی ۹۶۷ - ۹۶۸ دا، لەسەردەمی پۆزیمی شادا، لە باتی
 پشگیری لە خەباتی برا کوردەکانی رۆژەلەت، مەلا مستەفا کە
 سەرۆکی پارتی بوو شالۆنکی سەرکۆتکردن و کۆشتنی دژ بە
 پێشمەرگەکانی ئەو بەشە ی کوردستان نەجامدا. لەخواربە ناوی بەش
 لەو شەھیدانە یە:

۱- سلێمانی معینی (فایق امین) کادریکی فیداکارو چالاک
 رێکەوت لە گەڵ سەرەک جاشی بێنابروو قالە تەگەرانی کە یارمەتی
 بدات تا بەسەلامەتی دەگاتە ئەودیوی سنوور، قالە بردی و تەسلیمی

مهلا مسته‌فای کرد. نه‌ویش کوشتی و تهرمه‌که‌ی به (دیاری) نارد
 بو ساواکی شای نی‌ران. ۲- خلیل شرباش. ۳- اسماعیلی شریفزاده.
 ۴- عبدالله ی موعینی. ۵- مهلا ناواره (مهلا احمدی مهلا
 حه‌مه‌نه‌مینی هه‌مه‌وه‌ندی). ۶- مهلا ره‌حیمی وهرتی (میرزا احمد).
 ۷- سالح لاجانی و هاورپنکانی، دیان پیشمه‌رگه‌ی دیکه‌ش.
 نه‌مانه پیشمه‌رگه‌ی دلسۆزو نازای حیزبی دیموکراتی کوردی نی‌ران
 بیون، به‌قه‌د تاله‌ موویه‌کیش خراپه‌یان نه‌کردبوو، نه‌به‌رانبه‌ر پارتی و
 به‌رزانی نه‌ به‌رانبه‌ر هیچ که‌سن. تاکه هۆکاری کوشتیان رازی‌کردنی
 شای نی‌ران بوو.

۳- کوشتنی دوو گادری کوردی باکور - سعید ئالچی و دکتۆر شقان؛

سالی ۱۹۷۱، به سیناروینی میتی تورکی دوکادیری پارتی
 دیموکراتی کوردستان. تورکیا، سعید ئالچی و دکتۆر شقان کوژران و
 ناشبه‌تال به‌و پارتی کرا .

سه‌رده‌تا پاراستن له گوندی قومری، له دیوی کوردستانی باشور، سعید
 ئالچی کوشتی. دوایی به بیانووی نه‌ودی دکتۆرشقان سعید ئالچی
 کوشتوو، به فرمانی به‌رزانی، خرایه به‌ندینه‌خانه‌ی پاریات و پاش چهند
 مانگی گوله بارانکرا.

باشه به چی لۆژیکێ کوشتن و پاساوی دو کوردی داماو دهری
 که ری‌یان کردوو له باکوره‌وه هاتوون بو باشور، بو‌سه‌ردانی
 سه‌رکردایه‌تی شو‌رش و دروستکردنی پێوه‌ندی خه‌باتگیری و
 نالۆگۆری نه‌زموون و... هتد؟

۴- قەسابخانەى دژ بەشيوەيەگان لە ۱۹۷۲ ۱۵

۱۲ كادرى حشع نۆزدرابوون بۆ خولئىكى يەكسالى خوتندن لە يەكپەتەى سۆفیت، كە عەرەب و كوردیان تیدا بوو. كە خولەكەيان تەواو كردد گەپانەو بەردو ولات دەبوو لە رینگەى سوریاو بەرپەنەو نەم دیو، بۆ بادینان. لەوكاتەدا، لە ۹۷۳ دا، پئوئەدى حشع لەگەل پارتى تىكچوو بوو. نەو گەنجانە پئیانوابوو بە گەيشتئیان بۆ ناو خاكى كوردستان پارتى يارمەتیان دەدات بچنەو ناو كەس و كارى خۆیان.. بەلام مەخابن بەرپرسى پارتى لەو ناوە عيسا سوار ھەموویانى گرت و پاش ۱۵ ھەرگرتنى گرى سەوز لە بەرزانى باوكەو بەسەر و شوئنى كردن. نەگەر نەوانە لەو كاتەدا بکەوتایەنەتە دەستى رژیمی بەعس دەگیران و نەشكەنجە دەدران. دەخرانە بەندینخانە بەلام بەو شىوازەى عيسى سوار كردى نەدەكوژران.

۵- كۆمەلكوژی بنەمالەى ھەمەداغای میژگەسۆر:

زۆر جینگەى تیرامانە. ھەمەداغا سەرۆكى عە شیرە تى شیروانە بوو كە عە شیرە تىكى گەورەى ناوچەى بلەو بارزانە. ھەمەداغا پیاونكى كوردپەرورەى شۆرشگێر بوو. لە كۆمارى كوردستان لە مەھاباد پلەى سەربازى كۆلۆنئىلێ درابوو یە و سەرپەرشتى بەرەى شەرەكانى سەقزى كردبوو. دواى كەوتنى كۆمار، لەگەل شىخ نەحمەدى خودانى بارزان گەپایەو عێراق. گىراو سزای لەسێدارە دانى بۆ دەرچوو. سزاكەى كرا بە ۲۰ سال و دواى بەسەربردنى ۶ سال، نازاد كرا. لە ھەمىو شەرەكانى ناوچەى بەرزانا بەشداری كردوو. چ لەوانەى لە دژى حكومەت و سوپای عێراق بوون. چ لەوانەى دژى عەشیرەتەكانى دۆزمنى شىخانى بارزان بوون. لە شۆرشى نەيلول یشا پلەى پئشمەرگایەتەى گەيشتە ناصر ھێزى سەفین.

فاخری کورپی حەمەداغا گەیشتە پەلەي ئەندامیتى لىژنەي مەركەزى پارتى. لە كۆنگرەي ۸ سالى ۱۹۷۰ى پارتىيا ھەلبۇتىردا. پىشتەر ناوبانگى فاخر بەھۇي سەركردايەتى شەرە بەناوبانگە كانى (كۆرەك ۱۹۶۴ و ھەندىزىن ۱۹۶۶) ، ھەر ھەما بەھۇي سەركەوتنە كانى لە سەركردايەتى شەرە كانى نىسوان مەلایى و جەلالى دا لە ھەممو ناوچە كانى سلیمانى، ناوبانگى ھەممو ناوچە كانى كوردستانى تەنى بوو. بەخزمایەتیش تىكەلى شىخانى بارزان بوون:

دایكى مەلامستە فا. پورى باوكى حەمەداغا بوو. مەجبوبەي ژنى مەلامستە فا، دایكى عەبەيدوللا و ئەوان، پورى حەمەداغا بوو. كەچى نە نازايەتى و كورد پەرورەي و شۆرپشگىپرى و نە خزمایەتى دادى نەدان. لە ماوہى چەن سالىكا بە فەرمانى مەلامستە فا وىخ و وارى بنەمالەي حەمەداغا، لە بەر دوو ھۆ : ترس لە توانای سىياسى و نفوزيان و ترس لە يەكگرتىيان لە گەل عوبەيدوللا ي كورپی لە دژى، لە بن دەرھىترا و نىزىنەيان لى برىن :

سالى ۱۹۶۳ لە بەرەي شەرى بەرگىرى كوردن لە بەرزان دژى سوپاي عىراق، حوسىنى كورد گەورەي شەھىد بوو.

لە تەموزى ۱۹۷۱ دا پاراستن لە ناو ھەولتەرا جەمىلى حەمەداغاي كوشت. لە تەموزى ۱۹۷۲ دا فاخر و سەعیدی برای و خەلۇ برادۇستى خزميان، گىران و بى سەروشوین كران. تا نىستا گۆپريان ونە. لە نىسانى ۱۹۷۲ ھەتا دواي ئاشبەتال حەمەداغا و كوردە كانى : پەشىد، نەسەد، مەجىد و جەوھەر لە زىندانە كانى رايات و خەلان زىندان بوون. شەوى ۲۲ى نازارى ۱۹۷۵، واتە سى پۇژ دواي پراگە ياندنى ئاشبەتال لە لايەن بارە گاي بەرزانیو، گولە باران كران و تەرمە كانىيان فرى دان. دواي چەن پۇژى سۇراخ، خىزانە كانىيان تەرمە كانىيان دۇزىنەو.

٦- كى بەرپرسياره له قەسابخانەى كوشتنى ھزارەھا بەرزانى لە فوشتەبە؟

د. محمود عوسمان كە ئەندامى مەكتەب سىياسى پارتى و كەسايەتەكى ديار و بەرپرسي رەوتى بو بنیاتنانەوى پارتى بەناوى (اللجنة التحفيرية) لەو كتيبهدا بەناوى (تقييم مسيرة الثورة الكردية والدروس والعبر منها ٩٦١ - ٩٧٥) نووسيوهتى :

بەرزانى نەخۆيى و نە كۆرەكانى پوژى له پوژان نەسەريان له شەركەبە كدا نە نەخشەيان بو ھىرشىكى بەرنامەدار يان نەبەردىك يان جەنگى پارێزانی دانا. تەنھا جار كە بەرزانى تيبدا چوو بەردى شەركەبوو جارە بوو كە بو ناوچەى بەرزان چوو بو دەركردنى شىخ عوسمان. شىخ عوسمانى شىخ نەحمەدى خودانى بارزان، برازاي بارزانی باوك، لە سەر دوو شت بارزانی رقى لى ھەلگرت : دژى تەوريس بوو بو مەسعود بارزانی، بارزانی نەى ويست شىخايەتیش بکەوتتە دەستى خۆى، موريدەكانى خودانى بارزان بوونى خودانيان نابو بە شىخ عوسمانى كۆرپەوھ.

دواى ئەوھى بارزانی دُنيا بوو شىخ عوسمان بە ھىچ ھەرەشەو گەمارۆبەك ناگيرى، بە سەرۆكايەتى خۆى، لە حوزەيرانى ١٩٧٤ و لە گەرمەى شەرى نىوان سەپاي داگيركەرى بەعس و شۆرشا، ھىزنكى گەورەى برده سەر شىخ عوسمان و بە خاوخيزان و ھەموو مريدو دەرووشەكانىھە راويان بەرھو ھەوليز و ناچارى كردن تەسليبي رژیمی بەعس بين، ئەو ٨٠٠٠ بارزانیھى لە قوشتەبە بەعس بردنى و كوشتنى. ھەر ھەموويان لە نەيارەكانى بنەمالەى بارزانی بوون ميسرەبەكان بەندىكى جوانيان ھەبە بو حالەتى وا : يقتل القتييل ويمشي في جنازته. ليرەدا دەپرسى : كى بەرپرسە لە كوشتنى شىخ عوسمان و ئەو ھەزاران كەسە لەو بەرزانیانە كە سەدام لە نۆردوگای قوشتەبەو بردنى

یەکیەتی بەیانی دەردەکات دەلی (محمد حلاق دەستی بەتەقە کردو
 نەوێندە کەسی لە پێشمەرگەکانی یەنک کوشت و پێشمەرگەش
 ناچاربوو بەرگری لە خۆی بکات. بەداخووە نەوێندەش لە نێمە
 کوژران). بەم شیویە تێوانە کە دادەپۆشێ. لەبەر نەو محمد چەکی
 خۆی تەسلیمکرد و فەرمانی دا بەمەفرزە هەموو چەک تەسلیم کەن.
 دیارە سەرچاوەی بریار بۆ بازگەیی کۆیە لە مەعسکەر سلام نزیك
 سلیمانی بوو. پاش تەسلیمکردنی چە کانیان هەردوازدە کەسە کە،
 بەهەر دوو تەرمی شەهیدەکانیشووە، گوازانووە بۆ مەسکەر سلام. لەوئ
 بەبێ هەبێ لیکۆلێنەو، بە بێ ناراستەیی هەبێ تۆمەتی. ۱۰
 کەسە کەیی دیکەش کوژران بە بێی (یاسای دارستان) و هەر ۱۲ بیان
 فرێدراوە ناو چالی بە کۆمەڵ. ناو کانیان : ۱ . محمد حەمدەمین حلاق
 ۲. دارا رەشید ۳. شیرزاد موراد ۴. پێشڕو کەریم ۵. سەرھەد کەریم ۶.
 خەسەر و ستار ۷. کاوہ احمد ۸. خالد صالح ۹ . مصدق کریم ۱۰ .
 سەفین حەمدەمین ۱۱ . فارس حسن ۱۲ . ژینۆ سەرھەست. شایانی
 باسە کە ژینۆ پێشمەرگە نەبوو، خەلکی سلیمانی بوو لە زانکۆی
 سەلاحەدین دەبوون. سوار بوو لە گەڵ ئەوان هەتا پارەیی کرێ رینگەیی
 بۆ بێنیتەو.

لە ئەنجامی خوێندەوێ ئەم دوو روداوەدا چەند پرسیاری دیتە کایە :
 . ناشکرابە کە نامانج لەم کوشتنە تەنھا کوشتنی کە سایەتی محمد
 حلاق بوو وەکو کادرنکی حیزبی و کەسایەتیەکی سیاسی تیکۆشەر.
 ئەیی بۆ چی یازدە کەسە کەیتەر کوژران و گوناھیان چیبوو؟

– نەگەر بکوژەکان موسوڵمانن کام شەریعی نیسلاسی رینگەیان
 پێدەدات نەوخەلکە بکوژن بەوشیوە درێندانە؟ نەگەر مرۆفایەتی دەناسن
 کام یاساو کام مرۆفایەتی رینگەیان پێدەدات ۱۲ ھاوولاتی بەو شیوە
 داعشیانە، بکوژن بەبێ لیکۆلێنەو دادگا؟ پرسیارنکی کۆتایی : ئەم

تاوانه چ جياوازيه كي هميه له تاوانه كاني چته و پياو كوژه كاني
پژيمني سه دام يان چته كاني داعش؟

- پرسيارنيكي تر ناراسته ي هموو كوردنيكي خاوهن عهقل و ويژدان
ده كه م: تو چ دلكت خوزه بهو حوكمرانه كورديه ي كه بهم شيوازه
حوكمراني ده كه م؟ هر بيگانه يه ك حوكمران بيت و پابه ندي ياسا و
مافي مروف بيت باشرنيه لهو حوكمرانه كورده كه ميژويه كي پر له
زولم و زور و گهنده لكارى و خونپرشتني به دواوه بي؟
- پيشنياز بونه وه كاني ناينده:

۱ - ساز كردني دادگاييه كي عادلانه بو تاواني كوشتني محمد حلاق
و مه فرده كه ي، هموو تاوانيكي ديكه ي له م چه شنه كه
حوكمراناني كورد كرديانه، بام تاوانباران له ژيانيشدا نه مابن،
تومار كردني نه نجامه كان له تومارگه ي ميژوياندا.

۲ - داناني پديكه ري بو عايشه گوول و محمد حلاق كه هويه ي
راسته قينه ي نهو شاره تيكوشه ره بوون له قوناعي خوياندا، له
گوره پانينيكي سه ره كي شاره كه.

۸- قهسابخانه يه ك له پيشمه رگه كاني به كه كه:

له ناوه راستي نه وه ده كانا، پارتي له ناو ههولير به لاماري پ ك
ك ي داو، نزيكه ي ۱۰۰ كادرو پيشمه رگه ي بردن و بچ سه روشوني
كردن. تا نيستا گوړ و ههواليان ونه.

۹- قهسابخانه ي كو مونيستي گريگاري:

له سالي ۲۰۰۰ دا ميليشياي چه كدار له ناو شاره كاندا زور بوون،
هاولانيانان په ستركدبوو. خهلكي شاري سليمني داواي گواستنه وي
باره گا چه كداره كانيان ده كرد بو دهره وي شار. هموو حيزه كان و
به ريرساني جوړاو جوړ ميليشيان له ناو شاردا هه بوو، به لام كيشه كه

تەنھا بەسەر حېزىبى كۆمۇنىستى كرىكارىدا شكايەۋە. ئەم حېزىبە بارەگايەكى ھەبۇو لە گەرەكى گردى على ناجى بە پىنكەوت نرىك بوو لە مالى نەوشىروان مستەفا. پەنگە نەۋەش ھۆكارى بوۋىچ بۆ توند كوردنى گوشار لەسەر نەوكۆمۇنىستانە كە نەو گەرەكە جىبەئىلن.

جلال تالەبانى بەنسەفەر چوۋە دەرەۋەى ولات و نەوشىروانى لە جىبى خۆى دانا. نەوشىروان توندى كورد لە گەل كۆمۇنىستەكان و نەوانىش خۆيان توندپەرەون. ئابلوقە دران و ئاوو كارەباو تەلەفونىان لىپرەدا، رادىوكەيان كە لە نەسلدا يەكەتەى خۆى دابورى پىيان داخرا. دواى ئەمانەش كار لە كار ترازازا، تەق و تۆق دەستى پىكرد و كران بە ئامانجى تەقەكەرانى ئاسايش كە بە فەرمانى نەوشىروان لە ۱۴ / ۷ / ۲۰۰۰ دا تەقەيانكرد. پىنج كەس لە كۆمۇنىستەكان كوژران . ھاوپرى لەتيف، ھاوار محمد، عبدالباست موحسىن، ئومىد نىگىن، محمد مستەفا. يەكەشىش لە ئاسايش كوژرا. برىندارىش لە ھەردولا ھەبۇو. پىنگەش لە كۆمۇنىستەكان گىرا كە بە شىۋىەكى ئاساىى، بە پىى داب و نەرتى كۆمەلايەتى، تەرمى كوژراۋەكانىان بە خاك بسپىرن و پرسەيان بۆ دانىن.

ھەموو حېزب و پىنكخراۋە سىياسىەكانى ھەرتەم بى دەنگ وەستان بەرانبەر بەم قەسابخانەبە جگە لە بزوتنەۋەى دىموكراسىيخوازان كە من بەربرىسى يەكەمى بووم. نىمە بەيانىكەمان دەر كورد كە لە خواربەۋە دەقەكەى (بلاۋ دەكرتەۋە) يەكەم كاردانەۋەى نەوشىروان نەۋەبۇو كە نەو برە پارەيەى مانگانە لە يەكەتىمان وەرەگرت وەكو ئەندامىكى ھاۋپەيمانى دىموكراتى، كە لە پىنج لايمەن پىكەتەبۇو باش ۳۱ ئابى ۹۶۶، لىمان بېردرا. منىش داۋاى كۆيونەۋەيەكم كورد لە گەل مەكتەبى سىياسى يەكەتەى. رازى بوون و دانىشتم لە گەل ملازم عومر عبداللا. كورتهى قسە :

- بۇچى ئەو مانگانە كەمەتان لىپرېن؟

- ئىوھ دژى يە كىيەتېن. چۆن پارەبەدىن بە لايەنچ كە لە دژمان بې؟
- بەرنامەى ئەو ھابەيمايە پىنچ قۆلئە كە ئىوھش واژۇتان كەردووه ئەو
مافەمان دەداتې كە بوھستېن دژى ئەو ھەلۆتستە ھەلەيەتان.

- بەيەنە كەتان بېكشىننەوھ پارەكەتان بۇ ئىعادە دە كەينەوھ.

- زىاد لە پارە بېرىنىش ۱۵ سال سىنم بېكەن ئەو بەيەنە ناكشىنمەوھ.

شايانى باسە لەو كاتانەدا د. بەرھەم سەرەكۆھزىرانى ئىدارى يە كىيەتى
بوو بەلام پىنچى كەس پىرسى پىنكردى يان پۆلئىكى ھەبوو بې.

۱۰- قەسابخانەى شەھىدانى وشەى نازاد

۱- سۆرانى مامە ھەمە. پەيامنىرى لىقېن كە پۆزى ۲۱ / ۷ / ۲۰۰۸

لە كەركوك شەھىدكرا. ۲- زەردەشت عوسمان كە لە ۴ / ۵ / ۲۰۱۰

لە ھەلۆت فرېندرا و بە كۆزراوى دۆزرايەوھ.

۳- كاوھ گەرمىيانى ۵ / ۱۲ / ۲۰۱۳ سەعات ۹ى شەو بە بەرچاوى

دايكيەوھ كۆزا.

۴- وەدات ھىسېن كە لە ۸ / ۲۰۱۶ لە ناوشارى دھۆك فرېندرا،

دوايى بە كۆزراوى دۆزرايەوھ.

۵- شكرى زەينەدىن پىنكەنى كامىرامانى تەلە فزوينى كەى ئىن ئىن لە

۱ / ۱۲ / ۲۰۱۶ دا لە نرىك گوندەكەى خۆى (بانە سەر .

شىلادزى - نامىدى) تەرمەكەى دۆزرايەوھ.

ئەمانە شەھىدى وشەن. تەنھا لەسەر ئەوھ كۆزراون كە شتىكىان

نوسىيوھ بە دلئى سەرانى پارتى و يە كىتتى نەبوھ. ھىچ بكوژنىكىش

نەدۆزرايەوھ و قەت نادۆزرتتەوھ چونكە لىكۆلئەوھ لە دەستى خودى

بكوژە كاندايە. بەلام ئەمەش وھە نامىنى، رەپوھوى مېژوو بە كەس

ناوھستىنرى.

بەسەرھاتی جەمیل محو

جەمیل محو سەرتیری حیزبی دیموکراتی کوردی لوبنان لە ساڵی ٩٧١ هات بۆ کوردستانی عێراق، بە هیوابوو پیشوازی گەرمی لێبکری و یارمەتی بدری و دوایی بە ئاستیکی سیاسی . پۆشنیبری پەر لە نەزموونی جەباتگێری و بە ورەیه کی بەرزترهوه بگەرێتەوه بۆ لوبنان. بەلام خەونەکی نەهاتە دی. نەم داماوە بێ نەوهی هیچ تاوانی یان هەلەیه کی کردبێ، بێ نەوهی هیچ لێکۆلینەوهیه کی لە گەڵ بکری، خۆنرایە نێو بەندینخانەکی خەلان و چوار سالی رەبەقی بەسەربرد، لە پاش نەش بەتالی بەهاری ٩٧٥ یش که مەلا مستەفا رایکرد و بۆ ماوهیهک لە شارۆچکەکی (نەغەدە) مایهوه نەم جەپسە داماوێ له گەڵ کاروانەکی برد و لەوێ پاش چەند پۆژی بانگی کرد، بۆ نەونا که چوار سالی بە ناهەق بەندی کردووه و دەبێ داوای لیبوردنی لیبکات، بۆ نەوهش نا که باسی نەو تیشکانە گەورەیهی بزوتنەوهی کوردی لە گەڵ بکات. بەلکو بۆ شتی که سروشتی عەشرەتگەری و دواکەوتوویی خودی سەرکردەکی کورد نیشانەدات !، داوای لە جەمیل محو کرد که عوبەیدیلائی کورە گەورەکی خۆی بۆ بکوژی. هەرچەندیش پارەکی بوی بەرانبەر نەم کوشتنە وەریدەگری !! - لاپەرە ٢٥٣ لە بیروەرەکانی جەمیل محو بخوێنەرەوه که بە عەرەبی لە ٩٨٢ دا چاپی کردووه بە نەدرەسی (مذكراتی داخل سجون الثورة الكردية).

تیبینی : سەرچاوهی نەم زانیاریانە که لەسەر قەسابخانەکان نووسراوه وتارنکی کاک محمود رەزایە که لەساڵی ٢٠١٦ دا بلاری کردۆتەرە.

رېفراندۆمى كارەسات !

لەورۇژوۋەكە مەسعود بەرزانى پىرسى رېفراندۆمى راگەياندا لە ھەرتىدا گەلئى كەس ھەستىيان بەۋە كەرد مەترسىيە كى گەۋرە پۈۋدە كاتە ھەرتىم. مەن لەو پۈژانەى پىش ۲۵ / ۹ / ۲۰۱۷ چەنەدىن وتارم بىلاۋ كەردەۋە كە لە خواروۋە زۆربەيان دەخەمە روو كەپش رېفراندۆمە كە نووسىمە و پىشنىم كەردوۋە.

ئايان كاتىكى گونجاۋە بۇ رېفراندۆم ؟

بەگۈزەى راپۇرتى بىلاۋ كراۋە لە رىخراۋى جىۋىسى (ستراتفۇر) نەمىرىكىيەۋە بەرزانى لەم رۇژانەدا بە چىرى سەرگەرمى كەيسى رېفراندۆمى ھەرتىمە بۇ مەبەستى سەربەخۇبى ھەرتىم نىيە، بەلكو بۇ ئەۋىيە كىشە جدى و ئالۇزەكان لە بىرى ئەم خەلكە بىاتەۋە. جىگە لەمەش سەرانى دەسەلات پىرسى رېفراندۆمىيان بەستوۋە بە كەيسى نىشتىمانبەرۋەرى و دىلسۆزى بۇ گەل. خۇيان كەردۆتە خەكەم و ھەركەسى گۈزپرايەلىيان نەبى بە خاينى كوردى ناۋدەبەن. چاۋى خۇيان لەو راستىيە دەنوقىنن كە مېژوۋى ئەم ۲۶ سالى راپەردوۋ، واتە مېژوۋى شەرى نەگىسى براكوژى كە خۇيانى لى بەرپىسارن + پىرسى گەندەلكارى پىر لەشەرمەزارى + تارىككەردنى فائىلى نەۋتى ھەرتىم تا ئەم چىركەيەش + نەدانى موۋچە و ھەستاندنى ھەموو پۈژەكانى ھەرتىم و دارپمانى ۋەزەى نابورى و تىكەدانى بازار و..... ھتە، لە ھەموۋشى خراپتر سەپاندنى شىۋازى لە دىكتاتورىيەت، بە تايىبەتى لە ناۋچەى ژىر دەسەلاتى بارزانى... ھتە - ئەۋىيە فائىلى راستەقىنەى ئەۋانە كە خۇيان دەكەن بە خەكەم و خەلكىدى دەكەنە خاين !

ئەگەر ريفراندۇمى راستەقىنە يان بوستانە دەبوو :

- ئىستە رۇئىمكى ديموكراتى راستەقىنە لە ھەرتما ھەبوايە نەك سەرۇكىكى ۲۶ سالە لەسەر كورسى و دوسالە بە زۆرە ملج سەپتتارو، دەبوو پەرلەمانى ھەرتم سەرپەرشتى كاروبارى ريفراندۇمى بىكردايە نەك بە ھەرمانى سەرۇكى ناياسايى. وا نزيكەى دووسالە پەرلەمانيش پەكخراوہ و چوونە ناو ھەولتير لەسەرۇكەكەى قەدەغە كراوہ. لەولاتى ديموكراتيدا ريفراندۇم پروسەيەكى ديموكراتيه و ھەموو كەس نازادە ديعايە بۇ چ كەيسى دەكات و دەنگ بۇ جيابوونەوہ يان پىنكەوہزيان دەدات، وەك بينيمان لە ريفراندۇمى سلۇفاكيا (كە جيابوونەوہ لە چىك) و لەھەرتى كويىك لەكەندە و سكوۆتلەندا لە بەرىتانىا كە زۆرسەى جيابوونەويان رەتكردەوہ، كەس كەسى دىكەى بە خانين ناوئەبرد و ھىچ ھەرا و كىشەيە كىش لەئەنجامدا نەقەوما.

-ئەوى پرسەكە نالۆزتر نەكات ئەويە كە رۇئىمى ديموكراتى لە عىراقىشدا نيە - راستە حىدەر عەبادى بەراورد ناكرى بە نورى مالىكى، بەلام رۇئىمى بەغدا بە گشتى ھەر رۇئىمكى تايەنيە و ئەگەر كەسى بىھوى پىرپوئىكى ناتايەنى بگىرى زۆرسەى دۇرى دەوئەستن.

-كاتى گونجاو بۇ ريفراندۇم ئەويە كە ناومالى كورد لە باشترين تەبايى و پىنكوپىنكىيدا يىت، بەلام ھىچ كاتىك ناومالى كورد بەقەدەر ئەم كاتە شىپرزە و شىواو نەبوو، پىر لەكىشە و ناكوكى و مملانئ نەبوو. سەرانى پارتى و يەكىتى ئەمە دەزانن و دەشزانن كە خۇيان دروستيان كرددوہ. بەلام گونئادەنى چونكە بەھىوان ئەم ريفراندۇمە شانسى حكومرانيان بۇ ۲۶ سالى دىكە بۇ درىژىكاتەوہ.

-ئاشكرايە كە بەغدا و توركيا و ئىران و ئەمريكا و ئەورپا، ھەموو وتيان (نەخىر بۇ جيابوونەويە ھەرتم لە عىراق). باشە جەنابى

سەرۆك تۆ قسەى ئەوانە رەتدە كەيتەوە پشتبەچى دەبەستىت؟ نارتىت
هەندى ئەوانە سەبەينى پەنا بە هەيزى سەربازى بىبەن و ھەموو
دەستكەوتە مېژووئە كانى خەبات و قوربانى دەيەھا سالى رابردووى ئەم
مىللەتە دارمىتى؟ ئايا ئەمە كارەساتىكى گەورە و ترسناك نابى؟

۱۰ - ۱۵ سال تېپەرى بەسەر دەرچوونى دەستور بە مادە (۱۴۰)
وہ کہ نەخشەى تېداوو بۆ يە كلابىكردنەوہى پرسى ناوچە كىشە
لەسەرەكانىش، كە پرسىكى زۆر ئالۆز و سەختە، بەستان بە كىشەى
رىفراندۆمى گشتىەوہ. ئابەمەش پرسى رىفراندۆم زۆر زۆر ئالۆزتركر و
چارەسەرىشى زۆر ئالۆزتركر. ھۆكارى ئەمەش تەنھا بۆ ئەوہ
دەگەرپتەوہ كە بەرژوئەندى گشتى گەل و نىشتامانتان كرد بە قوربانى
بەرژوئەندى تەسكى حيزبايەتى خۆتان. نىستەش ئەم مىللەتە
ستەمدىيە باجى ھەلەكانى ئىوہ دەدات.

تۆرپاى ھەموو ئەمانەش ھەلانتى چەكدارانى پارتى لە شنگال و
دەوروەرى و چۆلكردنى ئەو ناوچەيە بۆ تىرۆرستانى داعش لە ۲۰۱۴
دا ئالۆزەكى زىاترى خستە سەركىشەى ناوچە كىشە لەسەرەكان و
كاردانەوئەكى توندى ھەبوو لە نىوان لاوانى كوردى يەزىدیدا لە گەل
پارتى و دواتر بوو بەھۆى پىكدادانى خۆنساوى لە نىوان پارتى و
پەكە كەدا و تا نىستەش كىشە كە ماوئەتەوہ و ئەگەرى تەقىنەوہى ماوہ.
دەبوو سەركردايەتى پارتى داواى لىبوردنى لە يەزىدەكان بىكردايە
لەسەر ئەو كارەساتە كە توشى بوون. بەلام بەداخوہ ئەوئەشى نەكرد.

لەو رۆژوہ رژیى سەدام حسىن روخىنراوہ لە عىراق - بەھەرئەمىشەوہ -
پىويستىەكى زۆرى بە پشوو و پەرۆزەى دىموكراتىزە و ئاوەدانكردنەوہ
ھەبوو. بەلام سىياسەتى نورى مالىكى كە بەرپرۆيەكى تايەفى توندا
بەرپۆئەبراو بوو بەھۆى داگىركردنى مووسل و ئەنبار و سەلاحەدىن...
ھتە. لەلایەن تىرۆرستانى داعشەوہ، بوو بەكۆسپ لە رنگەى ھەموو

چا کسازیه کائدا. نهولهویهت درا به پرسى دهکردنى داعش. ئیسته که داعش لهسه ره مه رگیدایه، دهپرسى : نه مپۆ کاتى نه م ريفراندمهیه؟ نایا مهترسى نیه پیلایتنكى نوئ یته نارا بو نهوه نازاوه و پینکدادان هه ر بهردهوام بى؟

نه گه ر ههیدر عهبادى وه ک سیاسیه کى لیزان و نه زموندار بجوولئ ده بى دانبه مافى ره وای کوردا بنى له جیابوونه وه و سه ره خوئى، داوا له گه لى هه رتم بکات که پرسى ريفراندم دوابخات بو کاتى کى له بارو کیشه که به لنگه گه یشتن له نى وان په رله مان و حکومه تى به غدا و هه رتمدا ببرى به رپۆه.

به هادین نوری

٢٠١٧/٧/١٠

پرسیاری بۆ سه‌رانی

پارتی و یه‌کییتی ده‌رباره‌ی ریفرا ندۆم

۱- تایا له ولاتی کدا که په‌رله‌مانی تیدا هه‌لبژێردراوه و ماوه‌ی یاسایی ته‌واو نه‌بووه، به‌لکو به‌ بریارێکی شه‌خسی نایاسایی له‌ کارخراوه، ئیوه‌ وه‌ک نوێنه‌ری هه‌ردوو حیزبی ده‌سه‌لاتدار به‌ چ یاسایه‌ک مافی نه‌وه‌تان هه‌یه‌ له‌باتی په‌رله‌مانی شه‌رعی هه‌ر ئهم بریار له‌سه‌ر جێبه‌جێکردنی ریفرا ندۆمی گشتی بدن؟ یان هه‌ر موزایه‌ده و هه‌ولی درێژکردنه‌وه‌ی ماوه‌ی حکومرا نی‌تانه بۆ زیاتر له ۲۶ سالی تر؟

۲- ئیوه‌ش، نه‌ی نوێنه‌رانی حیزبه‌کانی دیکه، ناشرین نیه‌ خۆتان بکه‌نه‌ پاشکۆی حکومرا نان که هه‌یچ ده‌سه‌لاتی تان نیه‌ جگه‌ له‌ سه‌لماندنی نه‌و شته‌ی نه‌وان ده‌یانه‌وه‌ی، پاش نه‌وه‌ی هه‌ر ئهمیان گه‌یانده‌ ئهم قه‌یرانه‌ تونده هه‌مه‌لایه‌نه‌؟

به‌هادین نوری

۲۰۱۷/۸/۶

نەركى ئەوانەى رىفراندۇمى ئەمروى ھەرىم

بەھە ئە دەزانن دەبى يەكبگرن

زۇرن ئەو كەسانەى كە دۆخى ئەم سەردەمەى ھەرىم بە ناگونجاو دەبىنن بۇ رىفراندۇم، ئەگەر پەرسە كە بە شىۋەبە كى لۇژىكى بىخىتتە پرو دەبى سەرجەم ئەوانە بىن دواكەوتىن پىنەندى لەگەل يە كدى بىكەن و باس لە ھاو كارى و رىنكخستنى چالاكى خۇيان بىكەن بۇ ئەوئەى ھىزىكى كارىگەرتر كۆپكەنەو و فەشەل بەو پروژەبە بىنن كە زىانمەندى دەبىنن بۇ ئەم قۇناخەى مىللەتى خۇيان. بەلام مەخابن ھىندى لەم بىرادەرەنەى ھەرىم بەپىچەوانە دەجوولتېن، لەباتى ھاوخەباتى پتەو، لەيە كتر دەخوتىن و بەسەر و گونلاكى يەكتىدا دېن.

وانابى بىرادەرىنە. ھىچمان نە كەردووە تا بىكەىنە مىللەتتى تەسكى حىزىبايەتى و دەبى سەرگەرمى كۆ كەردنەوئەى ھىزەكانى نۆپۇزسىۋون بن. تا نىستە چوار ھىزى گەورە لەم ھەرىنمەدا رابۇچوونى خۇيان دەرىپىوہ لە دۇى ئەم رىفراندۇمە ناوہختە. گۇوران كە دووم حىزب دەرجوہ لە دوابىن پەرلەمانى ھەرىنمدا + كۆمەلى نىسلامى كە لەسەرەتاوہ شان بەشانى گۇوران وەستاوہ + ۱۲۲ رۇشنىبىرى ھەرىم كە لەمامۇستايانى زانكۆ و رۇژنامەنوس و ئەدىب و رۇشنىبىرانى دى پىنكىدېن و ياداشتىكىيان پىشكەش بە حكومەت كەرد و زۇر بەروونى و بەتوندى دژابەتى خۇيان راگەباندا + شاسوار غەبدولواحد كە خاوەنى دەزگابەكى راگەباندى گىرنگە و دۆست و دوژمنى حسابى جدى بۇدەكەن. ئەم چوار لايەنە يەك راو و يەك نامانجيان ھەبە كەچى بەھەلە و بىن پاساو خۇيان لىكدا بىرپوہ و نەوى بەنەيارە كانيان ناكىرى خۇيان بەخۇيانى دەكەن ! ھىچ گومانىنك لەوہدانىبە كە ئەگەر نىۋە بىننە بەرىبەك زۇرتان پىدەكرى، خزمەتى زىتتىرى گەل و نىشتىمانتان پىدەكرى، بەتابىەتى لەبەرئەوہ كەبراىانى بەرانبەرتان پروژەبەكى ھەلەيان خستۆتە پرو لەباردوؤخى نىستادا. نىۋە سەر كەوتوو دەبن ئەگەر لەسەر رېرەونىكى راست و رېوان بىرۇن.

بەھادىن نورى ۲۰۱۷/۸/۶

رېفراندوم له بهر رووناکي شیکردنه وهیبه کی زانستی

من ده زانم که خه لکی ناھوشیارو دواکه وتوری هر یم به جونباران و سوکایه تیپیکردن و ناو بردن به (جاش و خاین) وهلامی نهو که سانه دهده نهوه، بی نهوهی بهرپرسانی حیزبی لؤمه یان بکن له سهر نهو بیته زا که تیه یان و وشه یه ک بلاو بکه نهوه، بلین له ولاتانی دیکه ش رېفراندوم کراوه، به لئ و نه خیر وه کو به ک کاتی راگه یان دن و لیست دابه زانندیان هه بوو. له کوبک و سکۆتله ندا زۆرسنه دژی جیابوونه وه بوون، لیتره تهنها براده رنکی سهر کردایه تی به کگرتوو به ناوی خو یه وه وتی. بوونی لیستی بهرانبهر دیارده یه کی تهن دروسته.

حه تهنه نهو رۆژه دیت که نهم میلله ته بگات به مافی رهوای خو ی له سه ربه خو ییدا، به لام نهوه : ۱- که ی ده بی؟ ۲- چۆن ده بی؟ نهوه وهرچهرخانیکي میژوویی ده بی له ژبانی نهم میلله ته دا. به لام نهم جوړه وهرچهرخانه کاتی دیته نارا که بارودوخی خو ییانه و بابه تیانه ی (الظروف الذاتیة و الموضوعیة) پینگات. جا نه مرؤ چی له م دوو فاکتوره پنگه یشتووه؟

- بارودوخی (فاکتوری) خودی هر یم تا بلیت ناله باره : سه رۆکینکی نایاسایی له لووتکه ی ههرده می ده سه لاتدایه و نزیکه ی دوساله به زوره ملی پهرله مانی په کخستووه و له ناوچه ی ده سه لاتیدا حوکمی پؤلیسی سه پاندووه و په رده ی کیشاوه به سه ر فایلی نهوت و بووجه ی گشتی ههر یمدا و مووچه ی فه رمانبه رانی برپوه و نهو بهر ی نارپه زایه تی خستۆته ناو خه لکه وه و رۆژی له رۆژان، تنانته له سه رده می سه دامیشدا لاوانی ههر یم هه ولئ ده ربا زبوونیان له نیشتمانه که یان نه داوه وه کو نه مرؤ له شوین به ده سه ته یانی په نابه رتی. نهم ههر یمه رۆژی

له‌روژان په‌رت و بلاوتر نه‌بووه وه‌کوئیس‌ته ! حکومه‌تی خه‌مخو‌ری گه‌ل
و نیشتمان بئ دهبئ هه‌ولی چاره‌سه‌ری نه‌م کیشانه‌ بدات له‌باتی
ریفراندۆمی که‌ کیشه‌کان زیترکات و دۆخه‌که‌ نالۆزترکات.

-بارودۆخی بابه‌تیانه‌ش نه‌ویه‌ که‌هه‌رێم نه‌مرۆ یارمه‌تیده‌رئیکیشی نیه
بۆ سه‌ربه‌خۆیی. له‌ عێراقیشدا رژیمیکی دیموکراتی نیه‌ تا‌کارناسانی
بۆ هه‌رێم بکات. ئێران و تورکیا ناماده‌ن به‌هیزی سه‌ربازیا‌نه‌ سه‌رکوتی
هه‌رێم بکه‌ن ته‌نانه‌ت بئ داواکردنی به‌غدادیش !

کوردی عێراق ۳۰ سال چه‌کی هه‌لگرت بۆ ئۆنۆمی، سه‌دان هه‌زار
که‌س کوژران. کو‌تایی کیمیاباران و نه‌نفالی سه‌دام بوو. نه‌گه‌ر سه‌دام
کویتی نه‌گرتبا‌یه، دوا‌ی نه‌وه‌ به‌چه‌ند سالێ هاپه‌یما‌نی نیوده‌هولەتی
لاوازی نه‌کردا‌یه و دواتر نه‌پروخاندایه‌ ئیس‌ته‌ش نه‌م کوردستانه‌ له‌و
نه‌هامه‌تیه‌ رزگاری نه‌بوو بوو.

ده‌بئ هه‌موومان له‌وه‌ بگه‌ین که‌به‌ده‌سته‌تینانی سه‌ربه‌خۆیی هه‌رێم به
رنگه‌یه‌کی ناشتیانه‌ی دیموکراتیدا ده‌پوات. نه‌مه‌ش ته‌نه‌ها له
عێراقیکی دیموکراتیدا به‌لینکیتیگه‌یشتن له‌گه‌ل به‌غداد ده‌کرئ. نیوه‌ش
برایانی ریفرا‌ندۆمخواز، نه‌گه‌ر ریفرا‌ندۆمی جیا‌بونه‌وه‌تان ده‌وئ نه‌وه
خۆتان ده‌زانن که‌بو‌تان نا‌کرئ له‌م دۆخه‌دا، نه‌گه‌ر پرسه‌که‌ش بۆ
موزایه‌ده‌ و خه‌له‌تان‌دنی نه‌و خه‌له‌که‌یه‌ نه‌وه‌ حسابتان هه‌له‌یه‌ و ره‌نگه‌
له‌سه‌ر خۆیشتان گران بکه‌وئ.

به‌هادین نوری

۲۰۱۷/۸/۹

په یامی بۆ سه رۆکی هه ریم یان به دیلی بۆ ریفرا ندۆم

به پڕێژ کاک مسعود!

له دانیشتنه که تاندا له گه ل زانایانی ناینی هه ریم نه و پرسه تان ناراسته کرد که نه گه ر ریفرا ندۆم دوابه خه ن به دیل چه؟ من وه لامی نه م پرسیاره تان ده ده مه وه و به دیلتان ده خه مه به رده م به شه وه به کی لۆژیکه ی :
یئگومان سه ره به خۆیه کیورد مافیکی ره وای هه ریمه، به تابه ته ی له دوا ی جهنگی جهانی به که مه وه که ده وه ته نیمه ریالییه به هه تزه کان خه رته ی سیاسی رۆژه لاتی ناوه راستیان دارشته وه. به لام نه وه نه کرا، بارودوخ ی جیۆپۆلیتیکی - دابه شکردنی کوردستان به سه ر چوار ده وه ته ی ناوچه که دا - پرسه کیوردی زۆر نالۆز کرد و کۆسه ی گه وری خسته به رده می.

بۆ ده به ها سال کوردی عه راق به خه بات و قوربانی ییشومار که وه ته جهنگ بۆ مافی نه ته وه یی ره وای خۆی و له نه نه جامدا، له م جیهانه نا عاده له، توشی شکسته ی سه خته ات و به که میا باران و نه نفال سه رکوت کرا. به لام له نه نه جامی جهنگی که ندا ودا و به یارمه تی کۆمه لگه ی نیوه وه له تی دۆخه کی وه های بۆ هاته په ش که جارنکی دیکه هه لسه ته وه و کۆمه لئ ده سته که وه تی گرنگی به ده سته ته نا له گیانیکی نیمچه سه ره به خۆدا بۆ ما وه ی ۱۲ سال به ر له ره و خانی سه دام، نه وه هه لئکی زه رپه ن بوو تا هه ریم په نگه ی سیاسی و نا بو ری و سه ره بازی خۆی به هه تزه کات بۆ رۆژگاری پاش ره و خانی سه دام، به لام به دا خه وه سه رانی په رته ی و به که ته ی که جله وه ی ده سه لاتیان گرت بو وه ده ست به رۆه ونه دی ته سه کی حه یزه به ته یان خسته سه رووی هه مه روشت و جارنکه تهر شه ری برا کوژیان هه لگه ی سه رانه له نه وه ده کاندای هه ریمیان کرده دوو ده وه له تۆ که و

دوو ناوچه و دوو ئابوری و دوو هیزی سهربازی حیزی که تا ئیستهش به کردوه نهم وه زعه چاره سهرنه کراوه به لکو به پیچه وانوه، ژماریه کی زۆر کیشهی تری جورا و جۆری هاتۆته پال، که دوایینیان پرسی نهم ريفراندۆمه ناوختهیه.



نهمرۆ دورنگه ههیه بۆ به دهستهینانی سهربه خۆیی ههریم :

۱ - رینگهی خهباتی چه کداری دژ به حکومهتی بهغدا. خۆشان دهزانن نهمه بژاردیه کی گونجاونیه، ده لئین " ده که ورسنه و تسوویژ پاش ريفراندۆمه که ."

۲ - رینگهی ناشتیانهی دیموکراتی شارستانی وه ک له چهند ولاتیکی دیموکراتیدا (سلوفاکیا، که نه دا - کویک، سکۆتلاندا) نهمرۆ تا که رینگهیه. پیرهوی نهم رینگهیهش مهرج و پینداوستی خۆی ههیه که به شینکی ده که ورسنه نه ستۆی حکومرانی ههریم و به شه که یتری له نه ستۆی حکومهتی بهغدادایه. تانهم چرکه یهش ههچ کام له م دولایه نه به نه رک کی خۆی هه لئه ساوه له م باره وه. پاش دارشتنی دهستور بۆ ۸ سال نوری مالکی حکومرانبوو، وه ک تایه فیه کی توندپه و ریبازی شیهه گهری گرت به ر دژی کورد و مووچهی لیبرین و دژی سوننهی عه ره بیهش خرابتر، سیاسه تیکی وه های گرت به ر که بوو به هۆی داگیر کردنی مووسل و تکریت و نه نبار و شنگال و حویجه و گه لئ جینگه ی تریش، نه گه ر پيشمه رگه ی هه زیم فریانه که ورتنایه که رکو کیش ده گیرا. ئیستهش مالکی شایسته ی داد گایه له سه ر نه و تاوانه و نه و گه نده لیه گه ورانه. به هه ر حال بی هاو به یمانی شیهه مالیکیان له سه ر کورسیه که ی دابه زان، پاش هه شت سال له حوکمرانی و، حیده ر عه بادیان دانا که له وی پيشوو باشتره نه گه ر چی هه ره چوار چیه وی رژیمیکی تایه فیدا حوکمه دکات. عه باد ی رزی

لهپه رله مان گرتووه، گورزنکی سهربازی کوشندهی ناراستهی تیرۆرستانی داعش کرد و هاوسه نگیه کی له وهزعی نابووری عیراقدا پاگرت و سهره پای وهرگرتنی گهنجینهی خالی له مالیکی و دابهزینی نرخی نهوت له ۲۰۱۴ دا.

نیوهش، جهنابی سهروکی ههرتم، نهوه ۲۶ ساله له سهه کورسین و هه موو پوول و پارهی ههرتم له ژیر دهستاندا بووه و نهجامه کهش نهم ههرتمه ویرانه داماویه که سال له دوای سال خرابتر بووه. پاش نهم ۲۶ ساله نهوه ۳ ساله مووچه نادهن به کارمندان و خانه نشینان، نهوه حالی کارهباتانه، نهتاتوانی مال و بهرمیلی له زستاندا دابه شبکهن، نهوه پرۆزهی ناوه دانکردنهوه ۳ ساله له جینی خووی وهستاوه یان به رهو دوا گهراوهتهوه --- له هه مووی خرابتر نهویه پرۆزهی دیموکراتیزه ی ولات بهرودوا گهراوهتهوه. له بهغدا، پاش روخانی سهدام به ۱۴ سال، ۳ ساله عبادی سهروکوهرانه په رله مان ههیه و رۆژنیک دهبینی. به لام له ههرتم، پاش دو سال له روو خانی سهدام و هه لباردنسی په رله مانى ۱۹۹۲، سه رانی پارتی و یه کیتی جهولهیه کی نوئ له شه ری برا کوژیتان هه لگیرساند، له باتی چاره سه ری کیشه که په رله مانى فیتی - فیتی ته جمید کرا چونکه دیموکراسی له ههرتمدا نه بوو. له تشرینی ۲۰۱۵ دا هه مان سیناریۆ دوپاتکرایه وه، به لام نهم جاره به نه مری سهروک به ته نیا، ته نانهت قه دهغه کرا له سهه سهروکی په رله مان بچینه ناو پایته ختی ههرتم! نه مه دیاره هیه کی سهیره که هه رگیز له فه رهنگی دیموکراسیدا نه بینراوه: مرۆفیک ها ولاتی بیت، سهروکی په رله مان بیت، حکومهت رنگه ی چوونه ناو پایته ختی ولاته که ی خو ی لیتقه ده ده دکات.

نه خیر راست نیه که نهوله ویهت بدری به دروشمی ریفراندومی سهه به خو یی ههرتم له کاتیکدا که نهم قهیرانه هه مه لایه نه دهستی ناوته

بینی ھەرئەم، کە ھیشتا شەری عێراق دژ بە تیرۆرستانی داعش تەواو نەبوە، کە ریفرانسۆمی ناوچەدابراوەکان (مادی ١٤٠ لە دەستور) نەکراوە و حکومەتی ھەرئەم ھەولێ جەدی بۆ نەداوە، کە ھەیچ ھەنگاوی بۆ چارەسەری کێشە گرگرتوووەکان نەنراوە (نەموچە، نە کارەبا،... ھتد)، نەریگە خۆشکردن لە عێراق و لە خودی ھەرئەمیشدا بۆ ریفرانسۆمیکی ناشتیانە دیموکراتی نازاد، وە کۆ لەدوولتە دیموکراتیەکاندا دەکرێ، بۆسەر بەخۆیی ھەرئەم لە دۆخی گونجاودا – نەک دروستکردنی باشور سودانیککی دیکە، پاش ٢-٣ سالی ھاوڵاتیان ناواتەخوازی وەزعی پیشوبین!

نەویە بەژاردە سەرکەوتوو لەباتی ئەم ریفرانسۆمە ناوہختە، جەنابی سەرۆک! نەگەر رێژوونکی راست و دروست بگیری دەبێ پەرلەمانی ھەرئەم کارابکری و کێشە سەرۆکایەتی ھەموار بکری و پێداویستی جێبەجێکردنی ھەلبژاردنی پەرلەمانیککی نوێ دابین بکری چونکە ماوەی ئەم پەرلەمانە لە حوکمی تەواو بووندایە.

بەھادین نوری

٢٠١٧/٨/١٦

ھەموو شتى بەراشكاوى

لە بارودۇخى جەنگى كەنداودا، پاش خەباتى سەختى خۇنناوى دىرئۇخايەن، ھەرمى كوردستان نەم دەسكەوتە گەورانى دەستكەوت كە ئىستە ھەيەتسى. نە گەر سەرانى پارتى و يە كىتسى لە نەو دەدە كاندا ھەرنىمان نەخزانايەتە ناو شەرى برا كوژى و نەو ھەموو گەندەلكارىە لەم سالانەى رابووردوودا نە بوایە يىگومان ئىستە زۆر باشتىش دەبوو، بەلام بەھۆى سىياسەتى چەوتى نادىموكراسىيانەو و لاتە كەمان گەيشتووتە چەقى قەيرانىكى ھەمەلايەنە، وردتر بلىين خۇنناوتە ناو تونىلىكى تارىك و پوو بە پوو مەترسى گەورە بۆتەو كە ھەموو دەسكەوتە كانى خستۆتە ژىر ھەرشە.

بىرپار بە دەستانى ھەرنىم بەوودە نەوستان كە نەم قەيرانە ھەمەلايەنە قوولەيان خولقاندا، بەلكو بەھىنانى بەزمى رىفراندۆمىكى تەك لاپەنەى ناوخت بۆ جىبابوونەوئى لە عىراق، لە كاتىكدا كە بەرزانى لە تشرىنى ۲۰۱۵ وە پەرلەمانى لە كارخستووە وسەرۆكى حىزبە كانى كۆكردۆتەو بە تاوتوتى پىرسى رىفراندۆم، كە تەحەداى دەسەلاندارانى نەمىركا و ئوروپا و روسىا و بەغداد و نەسقىرە و تاران دەكات. نەمەش ھەلۇنستىكى نەو بەرى نالۆژىكىە و بەرژوونەدى بالای نەم مىللەتە دەخاتە بەرگەورەترىن مەترسى. بەرپىسى يە كەمى نەم ھەلە كوشندەيەش سەرۆكى ھەرنەم كە بە بىرپارى شەخسى خۆى پەرلەمانى پەكخست و تەنانت چوونە ناو ھەولئىرىشى لە سەرۆكى پەرلەمان و وەزىرە كانى گۆرپانى لە سلېمانى قەدەغە كرد. بە دەستپىشكەرى خۆيشى بەزمى رىفراندۆمى ھىنايە كايە. بەرپىسى دوو ھىش سەرانى يە كىتسى بوون، وردتر بلىين ھىندى كەسىان كە بەرژوونەدى گشتى گەليان كرد بە قوربانى بەرژوونەدى تايبەتى شەخسى. نە گەر يە كىتسى بىويستايە رنگە

له سەرۆكى ھەرىم بگرى بۆ ھەر ھەنگاوينكى ناتەبا لە گەئ بەرژوھەندى
 گەئ ئەوھى بە ناسانى بۆ دەكرا بە جىبەجىكردىنى ئەو رىكەوتنامەى
 لە گەئ گۆرپان مۆرى كرد. بەلام ديارە بە كىتسى تەنھا بۆ گوشارو
 ترساندىنى بەرزانى تا زيادەپەوى نەكات لە دابەشكردىنى ھەرىسەكەدا،
 نەگىنا رىكەوتنەكەى جى بەجى دەكرد. زۆرىسەى بە كىتسى دژ بە
 ھەموو جۆرى پاشكۆ گەرى بەرانبەر پارتى. ئەمەش كىسانى حىزبى
 بە كىتسى رۆبەپرووى چارەنوسىكى ترسناك كرددۆتەو، لە كاتىكدا كە
 ھەموو نىشتمانپەرورنىكى دلسۆز ھەز بەو دەكات بە كىتسى رۆلى خۆى
 بىنى بە رىكۆپىتىكى لە بزافى سىياسى كۆمەلگەدا.

ئەوخەلكە چاوەرپىيون لە گۆرپان رۆلكى كارامەترى ھەبى، پاش ئەوھى
 بە گورپوتىنىكى بە ھىزەو، بۆ بەكەم جار، ئۆپوزسىيونى پەرلەمانى
 دروستكرد بە بردنەوھى ۲۵ كورسى. بەلام مەخابن بە بەشدارى
 لەحكومەتى پارتى و بە كىتسىدا كەيسەكەى گۆرى دژ بە بەرژوھەندى
 خۆى.. ھەلوئىسى لۆژىكى بۆ ئەو ھەرمانەوھ لە ھىلى ئۆپوزسىيوندا بوو.
 كەچى ئەو پاش دەركردىشى لە پەرلەمان و حكومەت ھەرمایەوھ لە
 حكومەتدا. بەمەش زىانى زۆرى لىكەوت. لە ھەموو رىفراندۆمىكى
 دىيادا بوونى بەرى بەلىج و بەرى نەخىر دياردەبەكى سروشتى بوو، بەلام
 لای ئىمە جىابە. راگەياندىنى پارتى بە تىرۆرى ھەزرى دەستى پىكردوو،
 ئەوى دژى سەربەخۆى دەنگىدا خاينە و جاشە!

ھەلىكى لەبار رىكەوت بۆ ئۆپوزسىيون كە بەرىبەكى چوار قولى
 دروستبەكن بۆ خۆيان (بزوتنەوھى گۆرپان + كۆمەلى نىسلامى +
 ۱۲۲ روشنبىرى ناسراوى ھەرىم + بزوتنەوھى نەخىر لە نىستادا) دژى
 رىفراندۆم. بەلام بەداخوھە لە كىسياندا، ھەموويان ھەلوئىسى ھەلەيان
 بەرانبەر بە كتر وەرگرت. نىستەش بەرژوھەندىيان لەوھەدا بە كە پاشەكشە
 لەو ھەلەبە بىكەن و بە رەبەك دروستبەكن، زۆر زۆر بە ھىزتر ئەبن.

هیچ گومانی نیه که له ئهجامدا بهرەى (بەلج) دۆراون. ڕهنگه بۆ
پیش بچن و سمیلئیشى بنینه بان. ئهوانهش که دلخۆشن به کهمى
ژمارهى ناماده بوانى خهڵک له یاریگای سلیمانى به ههلهدا چوون.
ناماده بووانى چهند ههزار کهسى بۆ به کهم کۆبوونهوى (نهخیر له
ئێستادا)، سه رهپای راگه یان دنیکی چروپ له دۆیان، به زۆر ده ژمێردری
و لافاوی گه ورهش له دلۆپینکی بارانه وه ده ستی ده کات.

من داوا له سه رانی هه رنم ده کهم که چون خۆیان ئه م به زمه یان بئ
په رله مان دروستکرد ناوه ها خۆیان هه لئیه وشیندنه وه، په رله مانى پئ ناوی،
بکه ونه کار به شتیه کی یاسایی له گه ل به غدا بۆ جیه جیکردنى ماده ی
١٤٠ له ده ستور، بۆ ئه وه ئه م میله ته سه میده یه تووشی کیشه ی
زیاتریش نه کهن.

به سه ٢٦ سا ل حوکمرانی فاشل به م هه مسو کیشه و قه یرانه وه که
خولقاتان ! ئه م میله ته سه میده یه تووشی ململانی خو ئناوی مه کهن.

به هادین نوری

٢٠١٧/٩/١٣

نه‌گهر ریفراندوم کرا دواتر چی به‌دوادا دیت؟

دیاردیه کی سروشتیه که کوردانی هریم تانه‌وپه‌ری دهرجه دلیان به سهربه‌خویی و دروستبوونی ده‌لته‌تی خویان خوشبین. نهمه مافیکی ره‌وای خویانه، دیه‌ها سال خونیان له پیناودا رشتووه. نهم ده‌ستکه‌وتانه‌ی نیسته له هرئمدا هه‌یه نه‌نجامی نه‌و قوریانی و خه‌باته درئز‌خایه‌نیه. هیچ گوماتیکیش له‌وه‌دا نیه که له کۆتاییدا کورد ده‌گات به‌و سهربه‌خویییه. به‌لام پرسیار نه‌ویه که‌ی و چۆن؟ نه‌وه سه‌د ساله کورد له هه‌ولدایه و، له ۱۹۲۳ شیخ مه‌حمود حکومه‌تی کوردی له سلیمانی دروستکرد و ۱۹۴۶ قازی محهمه‌د له مه‌هاباد حکومه‌تی کوردی را‌گه‌یاند، به‌لام هیچیان نه‌مان. بۆچی نه‌مان؟ نه‌مان چونکه نیم‌پرالیبیزی به‌ریتانی له عیراق و رژیمی تاران له نیران پینگرپوو، کوردیش نه‌و هیژیه‌ی نه‌بوو به‌ زۆر مافی خوی به‌پینن.

رئیکه‌وتنیکی میژوویی نا‌هه‌موار ترازووی هیژی به‌به‌رژوه‌ندی داگیرکه‌رانی کوردستان سازاندووه. نه‌گهر هه‌زار نا‌کۆکی و کیشه‌ش له‌نیو نهم چوار ده‌لته‌ته داگیرکه‌رانه‌دا بووبن نهمه‌ پینی لیج نه‌گرتوون یه‌ک هه‌لو‌نستیان هه‌بیته به‌رانبه‌ر به‌کورد له‌کاتی پینوستدا وه‌کو په‌یمانی سه‌عدنا‌باد نیشانی ده‌دا. نیسته‌ش نهم حالته‌ته به‌رده‌وامه وه‌هر به‌رده‌وامیش ده‌بیته تا گۆرانکاره‌کی نه‌وعی به‌سه‌ر وه‌زعه‌که‌دا نه‌یه‌ت یان به‌په‌یدا‌بوونی رژیمی دیموکراتی له هیندی له‌م چوار ولاته‌دا یان به‌جیبه‌جیکردنی نه‌و به‌لیننه‌ی نه‌مریکا دا‌ویه‌تی (به‌یانی وه‌زیری دهره‌وی نه‌مریکا بخوتنه‌وه لێ‌ده‌دا).

نه‌گهر به‌ده‌سه‌ته‌تانی سهربه‌خویی هینده ئاسان بوايه وه‌ک سه‌روک ده‌لی ده‌میوو نهم ولاته سهربه‌خۆ بوو. به‌لام به‌دا‌خه‌وه وانیه. جه‌زانی‌ر به‌یه‌ک ملیون شه‌هید گه‌یشته سهربه‌خویی. کوردیش سه‌دان هه‌زار

شەھىدى داۋە و ھىشتا لەنيوہى رېنگەدايە. منىش دەلېم بەلئى بۆ رېفراندۆم بەلام دەمەوى بەشيويە كى وەھابى كە كىشە و مەترسى گەورە بۆ ئەم مېللەتە دروستنە كات و نەبى بە قوزەلقورد، نە گاتە خوئپرشتن و نەھامەتى.

جگە لەمانەش قەسى ئاگرىنى پەر لەھەماسى ئىستەى سەرۆك ئەزمونى تالى ئەم ۲۶ سالەى رابردوو لە حكومرانى سەرانى پارتى و يەكيتى لە بېرى خەلك ناباتەوہ. بۆنمونه ۷ - ۸ مانگە نرخى نەوت بەرزبۆتەوہ بەلام سىستىمى پاشەكەوت وەك خۆى ماوہ، كىشەى كارەبا ھىچى لىنەگۆراوہ، وەگەر خستتەوہى پەرلەمان ھىچى لىنەپراوہ.... ھتد.

من داوا لە سەرانى بالای ھەرئەم دەكەم گوئى لە قەسى واشنتن بگرن و پاشگەزبىنەوہ لە رېفراندۆم. ئەمريكا خوئشى بەرژوہەندى تايبەتى خوئى ھەيە و لەگەل بەرژوہەندى گەلى ئىمە يەكەدەگرئى و نەوہش ھەلئكى لەبارە بۆ كورد نابى لە كىس بەرئى. رجاىە كى گەرم ناراستەى بېريار بەدەستانى بالای ھەرئەم دەكەم كە بەرژوہەندى بالای گەل و نىشتمان بىخەنە سەرۋوى بەرژوہەندى شەخسى و حيزبايەتى تەسك و گوئى لە دەنگى عەقل بگرن، رېفراندۆم دوابخەن. بەدىلى ئەمريكا قبۆل بکەن.

بەھادىن نورى

۲۰۱۷/۹/۲۳

دوای دەست لەکار کیشانەوهی سەرەکوەزیرانی

هەرێم و جیگرەکە

ئەو ریفرااندۆمە ۲۵ ئەیلوول کە حکومەتی هەرێم کردی، بەکارساتینکی گەورەشکایەوه بەسەر ئەم میللەتەدا. ئەو بوو سەرۆکی هەرێم بەرپرسیارتنی لەنەستۆگرتوو دەستی لەکار کیشایەوه. بەهەموو پێوەرینکی دیموکراتی و شارستانی وەکو سەرەکوەزیران و جیگرەکە بەرێزبشتان بەرپرسیارن لەو نیشە و لەنەنجامەکانی. ئەمە سەرەپرای بەرپرسیارتنی لەو قەیرانە ئالۆزە هەمەلایەنە کەپیش ریفرااندۆم بآلی بەسەر هەرێمدا کیشابوو - وەکو کیشە نەدانی مووچە، پەکخستنی پەرلەمانی هەرێم، دارمانی وەزعی ئابووری هەرێم و پشێوی ژبانی خەلک، کیشە کارەبا و سووتەمەنی پاش ۲۶ سآل لە حکومراپنیتان.... زۆر شتی تریش. لەبەر ئەو پێویستە ئیووش وەک سەرۆکی هەرێم بەرپرسیاری لەنەستۆ بگرن و دەستلەکاربکیشنەوه. لەبەر ئەوێ حیزبەکانی ئۆپۆزسیۆن (گۆران و کۆمەل) ناتوانن بەزۆرینە دنگی پەرلەمانی حکومەت دروستکەن پێویستە حکومەتینکی کاتی تەکنۆکراتی بیلاپەن دروستبکری بۆ ماوهی ۶-۹ مانگ، بۆجیبەجینکردنی دوو ئەرک :

۱-گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا سەبارەت بەو کیشانە لەنەنجامی ریفرااندۆمدا بەریابوو، بەتایبەتی جیبەجینکردنی ئیدارەیی هاوبەش لەناوچە کیشە لەسەرەکان.

۲-سەرپەرشتی هەلبژاردنیککی پەرلەمانی خاوین نۆی و گێرانهوه وەزعی ناسایی لە هەرێمدا.

۳-هەولێ دابینکردنی مووچە بۆ مووچە خۆران.

بەهادین نوری - ۲۰۱۷/۱۱/۱۸

رینگه چاره‌ی کێشه‌ی کورد کێشه‌ی کورد چیه؟

کێشه‌که نهوهیه که میلیلهتیکسی چل ملیونی لعم جیهانه پێشکهوتوه‌ی سه‌ده‌ی ٢١ دا بیه‌شکراوه له مافی نه‌توهیبی خۆی، له بوونی ده‌وله‌تی خۆی وه‌کو میلیله‌تانی دیکه‌ی رۆژلاتی ناوه‌راست، ولاته‌که‌ی - کوردستان - دابه‌شکراوه به‌سه‌ر چوار ده‌وله‌تیتردا. به‌لێ دابه‌شکردنی کوردستان ده‌ستکردی نه‌مرۆی عه‌ره‌ب و تورک و فارس نیه. نه‌مه جیماوه‌ی به‌سه‌رهاتی میژووی دوور و درێژی نه‌م ناوچه‌یه‌یه. به‌لام نه‌م چوار ده‌وله‌ته نه‌ندامن له UN داو ناشنان به‌ په‌یماننامه‌که‌ی، ده‌بێ پابه‌ندن به‌و په‌یماننامه‌یه‌وه که‌دانی به‌ مافی چاره‌نووسی هه‌موو میلیله‌تیکسی نه‌م سه‌ره‌زمینه‌دا ناوه.

نه‌مرۆ نزیکه‌ی ٢٠٠ ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆ هه‌ن و نه‌ندامن له UN دا. چه‌ندین ده‌ولتۆکه‌شیان تێدایه وه‌ک به‌حه‌رین که‌به مه‌ساحه ٦٠٠ کم چوارگۆشه‌یه‌و به‌ ژماره‌ی دانیش‌توانیش چه‌ند سه‌د هه‌زارێ. باشه، به‌حه‌رین و جیبوتی و کۆمه‌لێ ده‌وله‌تی له‌و چه‌شنه سه‌ربه‌خۆییان پی‌روزی، به‌لام بۆچی مافی سه‌ربه‌خۆیی نادری به‌ میلیله‌تی کورد که‌به ژماره‌ی دانیش‌توان سه‌د نه‌وه‌نده‌ی به‌حه‌رینه‌و به‌ مه‌ساحه‌ش ٤٠٠ - ٥٠٠ نه‌وه‌نده؟ من نه‌م پرسیاره ناراسته‌ی سه‌کرتیری گه‌شتی UN و نه‌ندامانی نه‌نجومه‌نی ناسایش و سه‌رانی کۆمه‌لگه‌ی نێوده‌وله‌تیده‌که‌م، چاره‌پوانی وه‌لامیانم، نه‌وقسه‌یه که‌ ده‌کرێ (یه‌ک پارچه‌یی نه‌م ولاته‌نه‌ی کوردستانیان له‌ نێواندا به‌شکراوه ده‌بێ پارێزراوبێ) به‌ قسه‌یه‌کی نارهاووالۆژیککی ده‌زانم، دووره له‌ پرهنسیپی یاسای نێوده‌وله‌تی. کورد مافی روا‌ی سه‌ربه‌خۆیی خۆی ده‌وی و به‌ زۆره‌ ملن هیلراوته‌وه له‌ نێوان نه‌م چوار ده‌وله‌ته‌دا.

من نامەونلیرەدا وەک نوێنەرئێکی هەرچوارپارچەکە ی کوردستان قسەبکەم. بە بۆچوونی من میژووی دوورودرئێزی پابووردوو جیاوازی زۆر و گەورە لەباروودۆخی نەم چوار پارچەیدەدا خولقاندوو بە هیچ جورئ گونجاوینە یەک پرۆژە سیاسی و یەک شیۆە لە تەکتیکات دارئێزی بۆ هەر چوار پارچەکە. نابێ چاوەبنوئێترئ لەو جیاوازیانە ی کە هەیە. هەر لێرەشەو دەلیم: (بەلئ بۆ کۆبوونەو ی هاوبەش و ئالوگۆرئ پراو نەزمون و پێشکەشکردنی رخنە ی برایانە و پێشنیازی دۆستانە لە نێوان نوێنەرانئ پارچەکاندا.. بەلام نابێ هیچ حیزبئ یان کەسایەتیەک نەو مافە بدات بەخۆئ کەوێک کۆتخا و سەرکردە ی بەرپرس دەست بخاتە کاروبارئ پارچەکانیتر. بەلئ بۆ تەبایی و تەنسیق و هاوکاری ! نەخێر بۆ خۆسەپاندن و دەستیۆەردان!

هێندئ پرنسیپئ بنەرەتی بۆ چارەسەر، ئێمە لە سەردەمیئکدا دەژین کە پێشکەوتنی زانست و تەکنیکی تێیدا گەیشتۆتە لوتکە، سەردەمی گۆبالب (عولمە) کە جیهانی تێدا بۆتە گوندیئکی بچوک بۆ کۆمەلگە ی مرۆفایەتی. لە جیهانی گۆبالبدا هەموو مرۆفاییک دەتوانئ پراو بۆچوونی سیاسی خۆئ بلاو کاتەو لە یەک چرکەداو نەوێشی بیەوئ موناقلەشی بکات دەتوانئ فەورن پرا ی خۆئ بلاو کاتەو لە پۆژنامەوانئ ئەلیکترۆنییدا. نەگەر بیشتەوئ راستەوخۆ، بەدەنگئ زیندوو، لەگەل کەسئ، لەهەر ولاتئکی نەم سەرزەمینەدا هەبئ، قسەو ئالوگۆرئ پرابکە ی لەرێگە ی تەلەفۆنە بچکۆلەکە ی گیرفانتەو نەوێت پێدەکرئ. نەمە مانای وایە کە ژیانی کۆمەلگە ی نادەمیزاد قاییلی پێشکەوتنە لە ماوە ی ۱۰ سالی نەم سەردەمدا زۆتر لە پێشکەوتنی ۱۰۰ سالی پێش گۆبالب یان هەزار سالی پێش شۆرشی پێشەسازئ.

له گهڻ زياد بونى كارىگهري گلؤبال له سه زيان و جموجولى
 كؤمه لايه تى، له سالانى داهاتوودا، كيشه ي نهو ميلله تانه ي كه تا
 نه مړؤ ژيرده ستهن، وه كو كورد و بلوچ و نه مازيخ و عه ره بى فله ستين
 و... هتد، چاره سه رده كرښ له ريگه ي ناشتيانه و ديمو كراسيانه وه.
 گلؤبال جيهان به ره نه شوو نماي ديمو كراسى ده بات و هه موو
 پيشكه وتنيكى ديمو كراسيش پيشكه وتنه به ره يه كسانى سه رجه م
 ميلله تان و دوور خسته نو دى جيهان به گشتى له زه برو زؤر و جهنك و
 چه وسا ناوه.

دښمه وه سه ر پسى كورد له عيراقدا. نه م ميلله ته ديه ها سال
 راپيچى شه رى چه كدارى كرا كه هيچ به ر ژوه نديه كى خو ي تيدا
 نه بوو، به لكو به پيچه وانه وه. له ۱۹۶۱ دا نامانجى نيستعمارى نينگلؤ
 - نه مريكى جيبه جيكره كه پروخانى ر ژي مى قاسم بوو. كورديش به
 نامرادي به رانه بر ر ژي نيكى سه ر بازي فاشى مايه وه له شه ردا تا ۱۹۸۸
 كه سه دام ۴۰۰۰ گوندى پروخاندو نه نفال و كيميا بارانى كردو
 ده ستى گرت به سه ر هه موو گؤر دپانى كوردستاندا. له نه نجامى شه رى
 كه نداودا هه لنيكى له بار هاته پيش بو كورد كه بيوو ژينه وه و ده ستى گري
 به سه ر هه رسى پارتر گاكه ي هه رنمدا. نه مه هه لنيكى زير پنى خسته
 به رده م پارتى و يه كيتى بو بنياتنان و خو به هتيز كردنى هه رنم به لام
 كرديان به هه لئ بو شه رى براكوژى له ماوه ي چوار سالدا تا تور كيا
 به شدارى راسته خو ي كردو يه كيتى ناچار كرد به وه ستانى شه ر.

ماده ي (۱۴۰) له ده ستورى عيراقدا چاره سه رنيكى باشى دانا بوو بو
 كيشه ي ناوچه جيتاكو كه كان. به لام ده سه لاندارانى به غدا ۱۲ سال
 خو يان له جيبه جيكردى دزيه وه و پارتى و يه كيتيش هيچ خه ميان

نەخوارد تا شەرى داعش ھەلىكى پەرخساند كە نەو ناوچە دابراوانە كەوتنە دەستى پېشمەرگە بۇ پاراستىيان لە داعش.

نەگەر كەسانى دلسۆزو لىزان حكومپران بوايەن نەو ھەلەيان دە قۆستەوہ بۇ جىيەجىكردىنى نەو ريفراندۆمە كە بە گۆيرەى مادە ى (۱۴۰) ى دەستور دەبوو بكرايە، نەك ريفراندۆمە كارەساتە كەى ۲۵ نەيلولى ۲۰۱۷.

پاش ۲۷ سال لە حكومپرانى پارتى و يەكپەتەى كوردستان گەيشتە نەم نەھامەتە كە لەبەر چاوە. ھىشتا سەرانى پارتى و يەكپەتەى سورن لەسەر حكومپرانى. بەبى گۆندانە نەو راستىيە كە لە ماوەى نەم ۲۷ سالەدا چەندىن جار ھەلەى و ھا گەورەيان كەردووە كە ھەر جار ئىكيان، نەگەر بە پىنورنىكى عادلانە مامەلەيان لە گەل بكرايە، دەبوو خۆيان دەستيان لە كاربەكشايەتەوہ، يان پەرلەمان سزای بەدايەن و بەدرايەنە دادگا ، بۇ نمونە لە كاتى شەرى برا كوژى نەو دەدەكاندا، يان لە نەنجامى چوار سال برىنى مووچەدا، يان بەھۆى نەبوونى خزمەتگوزارى، يان لە نەنجامى ريفراندۆمە كارەساتە كەدا.

دەبى نەو ھەش بوترى كە جىزب و تاقە نۆبۆزسۆتە كانى ھەرىم، بەتايەتەى نەو ھى نوئ و بزوتنەو ھى گۆپران، نەياتتوانى بەنەركى خەباتگىپرى خۆيان ھەلسن، لەم بارو دۆجە ناسكەدا چونكە تا بنە قاقەيان نوقم بوون لە مەملەتەى بى سەرو بەرى نىوان خۆياندا . نەم جىزبانە شايستەى لومەى توند و تىژن لەسەر نەم سىياسەتە بىسەرو بەرە . نەگەر بىانەوئ گۆپرانكارى لە نىوان ولاندا بكنە دەبى بە گۆپرانكارى لەناو خۆياندا دەستپەيكەن ، بەسىياسەتەى خۆياندا بچنەوہ، بەشۆبە كى لىزانانە و ديموكراسيانە چارەسەرىكەن، ھەتا پىنەندى خۆيان لە گەل نەو خەلكەدا بەھىز بكنە و بتوانن سەركردايەتەى خەباتى جەماوەرى ھەرىم بكنە، بەرەو گۆپران. نەگەر سەركردايەتەى كى سىياسى

رېڭكويېڭكى بېيى مىللەتى كورد نزيك بۆتەۋە لەسەر كەۋتن بەۋ
مەرجه ھىزى ئۆپۆزسۈپنى ھەرنىم بەرەپەكى ھاۋكارى دروستكات بۆ
گۆرپىنى دەسلەت بەلابردنى دەسلەتتى ۲۷ سالەى شكستخواردوى
پارتى و يەكىتتى و دامەزراندنى حكومەتتىكى ديموكراتى ئىنتىلافى.

پىم باشە لىزەدا نەختى قسە لەسەر پرسى پرنسىپى خەبات لە دۇخى
نەمپۇدا بگەم كەدەبى ھىزى سىياسى خەباتگىپرى كورد پابەند بى
پىۋە:

. خالى يەكەم ئەۋمىيە كە ھەموان پابەندىن بە رېرەۋى خەباتى ناشىيانە
— ديموكراسىيانەۋە، بەھىچ شىۋەپەك پەنا نەبەن بۆ چەك و
توندىۋىتىۋى. نابى بە ھىچ كلوزى ئەزمونى تالى دىيەھا سالى
رپابوردوى خەباتى چەكدارى، بەشەپرى برا كوزىشەۋە، لەبىر بگرى.
نابى نەنقال و كىمىاباران و كاۋلكردنى چوار ھەزار گوند لەبىر بگرى.
— بۋارى پراگەياندىن. ئەمە يەكى لەبۋارە گرنگە كانە بۆ خەباتى
سىياسى . دىلۇماسى، لەسەر ئاستى جىھان، بۇناساندنى راي گشتى و
دىلۇماسى بە كىشەى كورد. دەكرى لەناۋ كوردانى عىراقى كە لە
ئەمرىكاۋ نەۋرۋپا و روسىاۋ قاھىرە دەژىن، خۆبەخشانە، نوسىنگەى
كورد بۆ ئەم كارە دروستبگرى و رۋلى خۇى بىينى.

— پىۋىستە بە ھەمۋو شىۋازىكى گونجاۋ كەلك لەۋ پىرۇگرافە
ۋەرگىرى كە لەبەر نامەى (UN) دا ھاتۋوۋە دان بە مافى
چارەنۋوسى ھەمۋو مىللەتتىكدا نراۋە. دەكرى ۋاژۋى مىليۇنى كەس،
ھاۋپىچ لەگەل ياداشتىكى ۱۰۰ . ۲۰۰ كەسايەتى كورد، بدرى بە
سكرتىرى گشتى (UN)، داۋاي ئەۋ مافە بگرى بە راپرسى لە ژىر
چاۋدىرى (UN) و كۆمەلگەى نىۋ دەۋلەتيدا.

– سیاستی ۲۷ ساله‌ی چەوتی پارتی و یەکیەتی دروشمی (کوردایەتی) ناشیرینتر کرد زیاد لەوی که خودی رۆژگار ناشیرنی کردبوو. ئەوانە کوردایەتی بەو تیندەگەن که دەبێ کورد چەپلەیان بۆلیندات مادام دەنگی تورکمان و عەرەبیان دزیو بۆ بەرژووەندی کورد !! نازانن، یان نایانەوێ بزانن که ئەم دەنگ دزینە، لەباتی باوەڕ بەیەکتەرکردن و پیکەوێژانی دۆستانە، بیباوەڕی و دوژمنایەتیان لە نێواندا دروستدەکات. نێمە لە چەرخێ گۆزبەلداین و ئەم جوۆرە (کوردایەتیە) باوی ئەماوە. کورد دەبێ پەيوەندیەکانی خۆی لەگەڵ گەلانیتر لەسەر بنەمای مەروڤدۆستانە داپۆژی و پیکەوێژانی بڕایانە دروشمی بێ. هەلەیه بۆ نێمە ئەگەر خراپکاری حکومراڤانی عەرەب و تورک و فارس بخەینە ئەستۆی میللەتەکانیان، ئەو میللەتە داماوانە که گیرۆدەن بە دەست حکومراڤانەکانیا وە.

– سەبارەت بە کێشە ناوچە کێشە لەسەرەکان، سەرانی پارتی و یەکیەتی ئەک هەر ئەو هەلەیان لە کێسدا که شەڕی داعش خستیه دەستیان بۆ جێبەجێکردنی راپرسی، بەلکو بە ریفراڤدۆمە کارەساتەکی کردیان کێشە کهیان زۆر زۆر ئالۆزتر کرد، بەتایبەتی بۆ کرکوک که گرنگترین جێگەیه ئەو ناوچانەیه. بەئێ کورد مادە ۱۴۰ ی لە دەستدا ماوو مافی دەستوری خۆیەتی داوا جێبەجێکردنی ئەو مادە بکات. بەلام ناپەزایی عەرەب و تورکمان سەبارەت بە ریفراڤدۆم بۆ هاتنە ناو هەرێم، بەتایبەتی لەگەڵ پشتگیری بەغداو ئەنکەرە بۆ هەردولایان، کۆسپیکێ گەوریه و دەبێ بێر لە رینگە چارەیه کیتەر بکەرێتەو. نێستە سیاستی چەوتی پارتی و یەکیەتی بیانوی داووتە دەست برا عەرەب و تورکمانەکان که نەین. داوای هاتنی لێکەیت دەلی :

- بۆچی بىم؟ بۇ ئەۋەى موۋچەم نەدرىتىن ۋەكو كارمەندانى ھەرىم لەم چوارسالەى رابردودا تا ئەم چركەيش؟ بۇ ئەۋەى لە قرچەى ھاریندا كارەبام نەبىى و لەسەرماى زستاندا بەرمىلىى نەۋتم نەدرىتىن؟ بۇ ئەۋە ھەلگىرى ئالای (كوردایەتى) دەنگە كانمان بدزن لە ھەلئاردرنى پەرلەمانیدا؟ نامەرى بىمە ناو كىانى رژیىى ۋای تیدا بىن.

من ۋای بە باش دەزانم نەخشەىە كى نوى پىرو بكرى بۇ جارەسەرى كىشەى كەركوک لە قۇناغى ئەمپرۇدا. باشە بگەپرىنەۋە سەر پىرۇزەكەى نجم الدین كرىم كە داۋای كرد كەركوک بكرى بە ھەرىمكى جىا لە ھەرىمى كوردستان. ئەۋە ئەۋ كاتەش ھەلئىستىكى گونجاۋ بوۋ، بەلام لاىەنگرانى (كوردایە تىە عەمارە پوۋەكە) لىپرا ستىبونەۋە ۋە كو تاۋانىكى كىردىن پىرۇزەكەىان پىن مردار كىردەۋە. ئەۋ پىرۇزىە ئەمپرۇ جارەسەرىنكى لەبارە.

بۇناۋچە ناكۆكە كانىترىش دەبىن خەبات بەردەۋام بىن بۇ دامەزراندنى ئىدارەى ھاۋبەش، بۇ جىبەجىنكردنى مادەى (۱۴۰) لەدەستور.

- لەخەباتى بەردەۋامى كوردا، لە پىناۋى مافە رەۋاكانىدا، دەبىن خەباتى جەماۋەرى تەقلىدى، چەشنى نوسىنى عەرىزە و ۋاژۇكۆ كىردنەۋە و كۆبونەۋەى جەماۋەرى و خۇ پىشاندان و مانگرتن، بەردەۋام بىن و پەپىرەوبكرى ھەر رۇژى پىۋىست بىن.

ناوهړوک

لاپهړه

بابه ت

- ۴ - سره تا.....
- ۶ - پېشه کی یان دیوه که ی تری شوړش.....
- ۱۳ - ده سپتکی قوناغیکي نوی له بزووتنه وه ی نته وه یی کور.....
- ۱۵ - خه باتی چه کداری له ۱۹۶۱ دا هله میه کی ستراتيجی گوره بوو ۱۵
- ۱۸ - خیلافاتی بارزانی و مکتبه یی سیاسی بوو به له تبوون..... ۱۸
- ۱۹ - هاوکاری پارتی له گه ل کوده تاجیه کانی حیزبی بعس-۱۹۶۳..... ۱۹
- ۲۲ - هاوکاری پارتی له گه ل کوده تاجیانی ۱۹۶۳ دا هیچ که لکینکی بؤ کورد نه بوو..... ۲۲
- ۲۴ - روخانی رژیم یی بعس له تشرینی ۱۹۶۳ دا..... ۲۴
- ۲۶ - شمپری ه ندرین به هیترترین گورز بوو له سوپای عیراق..... ۲۶
- ۲۷ - کوده تای دووه می بعس به سه ره شتی راسته وخوی Cia جیبه جیکرا..... ۲۷
- ۳۰ - به یانی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ تیروته سه لترین به لگه نامه ی صافی کورد بوو له و سرده مه دا..... ۳۰
- ۳۵ - نۆتۆنۆمیه کی درۆینه بؤ کوردی عیراق که له سر دهستی حشع موز کرا..... ۳۵
- ۳۷ - (ناشبه تالی ۱۹۷۵) - دارمانی خه باتی چه کداری..... ۳۷
- ۴۱ - حشع به نمرکی خوی ه لئنه سا به ران به ر میلله تی کورد..... ۴۱
- ۴۳ - پاساوی لۆژیکي نه بوو بؤ چه کدانان و تسلیم بوون به نیراده ی شا..... ۴۳
- ۴۵ - په یدابوون ه وه ی چه ند حیزبیکسی نوی و ده سپتیکردنه وه ی خه باتی چه کداری..... ۴۵

- گورزینکی گهوره ناراسته‌ی (ی ن ک) کرا له شه‌ری برا کوژیدا له
هه‌کاری..... ٤٨
- به‌دیل گرتنی نه‌وشپروان مسته‌فا له شه‌ری برا کوژیدا..... ٥١
- جه‌وله‌یه‌کی نو‌ی له شه‌ری برا کوژی به به‌شداری هه‌مووان (شه‌ری
پشتاشان)..... ٥٦
- ناگره‌ستی نینوان ی ن ک و رژیمی به‌عس کاریگه‌ری ده‌روونیشی
هه‌بوو..... ٦٢
- جیابورنه‌وه‌ی ئالای شو‌رش و سجنی مه‌لا به‌ختیار..... ٦٤
- جه‌نگی عیراق - نیران و میلله‌تی کورد..... ٧٠
- نه‌نفال و کیمیا‌باران..... ٧٥
- شه‌ری که‌نداو و رزگار بوونی هه‌ریم له سه‌دام..... ٨٣
- راپه‌ڕینی جه‌ماوه‌ری ١٩٩١..... ٨٥
- مه‌ترسیت‌ترین جه‌وله‌ی شه‌ری برا کوژی - نه‌وه‌ده‌کان..... ٨٩
- ئایا سه‌دام حسین سیخو‌ری CIA بووه ؟..... ٩٢
- کوژه‌وی نیسانی ١٩٩١..... ١٠٠
- جیابورنه‌وه‌ی شیوعیه کورده‌کان له حشع..... ١٠٥
- ٢٧ ساڵ له هینلی چه‌وت و غه‌در..... ١٠٧
- بنه‌ماله چیتی..... ١٠٨
- حیزبایه‌تی ته‌سک..... ١١٠
- قو‌رخ کردنی ده‌سه‌لات..... ١١٢
- نمونه‌یه‌ک له قه‌ساجخانه‌کانی پارته‌ی و یه‌کیته‌ی..... ١١٥
- به‌سه‌ره‌اتی جه‌میل محو..... ١٢٦
- ریفرا‌ندۆمی کاره‌سات..... ١٢٧
- ئایا کاتیککی گونجاوه بۆ ریفرا‌ندۆم..... ١٢٧

- ۱۳۱پرسيارى بۆ سهرانى پارتى و يه كيتى ده رياره ي ريفراندۆم.....
- ۱۳۲ئەركى ئەوانە ي ريفراندۆمى ئەمپۆى هەرىم بەهەلە دەزانن دەبى يەكبگرن.....
- ۱۳۳ ريفراندۆم لەبەر رووناكى شيكردنەويهكى زانستى.....
- ۱۳۵ پەيامى بۆ سەرۆكى هەرىم يان بەدیلی بۆ ريفراندۆم.....
- ۱۳۹هەموو شتى بەراشكاوى.....
- ۱۴۲ ئەگەر ريفراندۆم كرا دواتر چى بەدوادا ديت ؟.....
- ۱۴۴ دواى دەست لەكار كيشانەوهى سەرەكۆهزيرانى هەرىم و جينگرەكەى ..
- ۱۴۵رینگە چاره ي كيشەى كورد.....
- ۱۵۵نوسەر لەچەند دتيريكدا.....

نووسەر له چهند دیریکدا

- ۱۱ ی شوباتی ۱۹۲۷ له گوندی ته کئ - قهره داغ له دایک بووه، کانوونی دووه می ۹۴۱ کۆچی کردووه بۆ سلیمانی.
- ۹۴۶ چۆته ریزی حشع. له حوزمیرانی ۹۴۹ بانگکراوه بۆ بهغداو بۆ چوارسال سهرکردایهتی حشعی کرد، رێخستنه کانی بنیاتنرانهوو به خهباتیکی جهماوهری بهر بلاو ههستا که له راپهرینی تشرینی ۹۵۲ دا گهیشه لووتکه.
- له ۱۳ ی نیسانی ۱۹۵۳ دا گیراو له دادگایه کی سهربازیدا حوکمدرا به نیعدام. له ژێر کهمپینیکی نارهزایدا حوکمه که گۆردرا به سجنی نهبهدی.
- پاش نزیکهی ۶ سال سجن شوپرسی ۱۴ ی ته مووز بهرسدا، کهوته کار وه کو نهدامی مه کته بی سیاسی حشع.
- له نهجامی دژایهتی بهرهی کلکایهتی حشع له گهڵ سه دام له ۹۷۲ - ۹۷۹ + راپهچیی پێشمه رگه کانی حشع بۆ نێو شهڕی برا کوژی پارتی و به کیتی له ۹۸۳، خیلانی توند بوو له گهڵ سهرکردایهتی.
- له ۹۸۳ یاخی بوو له جینه جیکردنی فهرمانی سهرکردایهتی سه بارهت به شهڕی برا کوژی. له ۹۸۴ دا، به بی بینین و مو حاسه به، به بی ناگادار کردنی، بریاری دهر کردنی له حیزب درا. به فیل بردیان بۆ گوندی مه رگه وپ له ناوچهی لؤلان و مانه وهی زۆره ملیتان سه پاند به سه ریدا. هه موو هه ولکی بۆ دانیشتنی له گهڵ سکریترو مه کته ب سیاسی رده فز کرا. رینگه ی له به رده ما نه ما جگه له را کردن.
- هیچ گوما نیک له وه دا نیه که به رپرسی یه که م له م هه موو هه له و لادانه، له تیشکان و لاواز بوونی حشع، کۆچکردوو عزیز محمد بوو.

له‌کتیبه چاپکراوه‌کانی به‌هادین نوری به‌کوردی:

۱- بیره‌وه‌ریه‌کانی به‌هادین نوری.

۲- (وێرانه) به‌سه‌رهاتی کوردستانی عێراق له‌ماوه‌ی ۶ مانگی ۱۵۱۹۸۸.

